

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ПЕДАГОГ ВА РАҲБАР КАДРЛАРИНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИ
ТАШКИЛ ЭТИШ
БОШ ИЛМИЙ-МЕТОДИК МАРКАЗИ**

**ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ
ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ
МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ МИНТАҚАВИЙ МАРКАЗИ**

**“ЎЗБЕКИСТОНДА ОЛИЙ БОРИЛГАН ИСЛОҲОТЛАРНИНГ
НАЗАРИЙ КОНЦЕПТУАЛ МАСАЛАЛАРИ”**

МОДУЛИ БЎЙИЧА

Ў Қ У В – У С Л У Б И Й М А Ж М У А

НУКУС - 2018

Мазкур ўқув-услугий мажмуа Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 201_ йил “_” _____даги ___-сонли буйруғи билан тасдиқланган ўқув режа ва дастур асосида тайёрланди.

Тузувчи:

Профессор, т.ф.д. Б.А.Коцанов

Такризчи:

Профессор, т.ф.д. Р.Ж.Уразбаева

Ўқув -услугий мажмуа ҚҚДУнинг кенгашининг 2018 йил _____даги ___ -сонли қарори билан тасдиққа тавсия қилинган.

МАЗМУНИ

ИШЧИ ДАСТУР	4
МАЪРУЗА МАТНИ.....	16
1-МАВЗУ. “Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фанининг предмети, мақсад ва вазифалари.....	16
2-МАВЗУ. Ўзбекистонда амалга оширилган ислохотлар, унинг босқичлари. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари.....	25
3-МАВЗУ. Ўзбекистонда ижтимоий-маънавий сохалардаги амалга оширилаётган ислохотлар. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг «Юксак маънавият – енгилмас куч» асаридаги назарий концептуал масалалар.....	40
4-МАВЗУ. Ўзбекистонда таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши	54
5-МАВЗУ. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари. Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотларнинг назарий асоси булган «Ўзбек модели»нинг жахон хамжамиятида тан олинishi.....	62
АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ УЧУН МАТЕРИАЛЛАР	69
МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ МАВЗУЛАРИ	93
АССИМЕНТ ТОПШИРИҚЛАРИ.....	94
ТЕСТ САВОЛЛАРИ	96
БИТИРУВ ИШЛАРИ УЧУН МАВЗУЛАР	108
ГЛОССАРИЙ	122
АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ.....	129

ИШЧИ ДАСТУР

I. Модулнинг мақсади ва вазифаси

“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фанининг мақсади - тингловчиларга ўқитиш сирларини, бу фан бўйича билим, малака ва кўникмага эришишнинг энг самарали ва оптимал йўлларини ўргатиш;

Давлатимиз раҳбарининг асарлари асосида мамлакатимизда шаклланаётган янгича тафаккур ва дунёқарашнинг маъно-мазмунини халқимизнинг истиқлолга эришиш жараёни, Ўзбекистон танлаб олган миллий тараққиёт моделининг моҳияти, уни босқичма-босқич амалга ошириш жараёнига хос қонуниятлар ва хусусиятларни чуқур фалсафий таҳлил қилиш, ёш авлоднинг қалби ва онгига миллий истиқлол ғояларини, Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғусини сингдиришдан иборатдир.

“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фанининг вазифаси - Президентимиз асарлари асосида истиқлол йилларида мамлакатимизда амалга оширилган стратегик вазифаларни миллий ғоя контекстида фалсафий англаш, бу жараённинг таркибий қисми Ўзбекистоннинг тараққиёт йўли ва ривожланиш стратегиясининг мазмун-моҳиятини чуқур ўргатиш ва унинг жамият ҳаётидаги аҳамиятини асослашдан иборат.

II. Модулни ўзлаштиришга қўйиладиган талаблар

Кутилаётган натижалар: Тингловчилар “Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” модулини ўзлаштириш орқали қўйидаги билим, кўникма ва малакага эга бўладилар:

- Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, таълим соҳасида давлат сиёсати ва бошқа қонунчилик ҳамда ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларни;
- “Таълим тўғрисида”ги қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва бошқа қонун ҳужжатларининг қабул қилиниши, моҳияти ва аҳамиятини;
- таълим тизимини ривожлантиришнинг устувор йўналишларини;

- таълим тизимида мулоқот ва коммуникатив жараёнларнинг шакл ва қонуниятларини;
- педагогик жараёнлар қонуниятлари ва шахсни ўқитиш, тарбиялаш, ривожлантиришнинг замонавий назарияси ва технологияларини;
- таълим соҳасидаги инновацияларни;
- таълимни ахборотлаштириш технологияларини;
- Президентимиз асарлари асосида ижтимоий воқеликда кечаётган жараёнларни фалсафий мушоҳада этиш;
- нарсаларнинг илмийлик ва мантиқийлик асосида ўрганиш, мустақил ва замонавий фикрлаш;
- кундалик фаолиятда атрофда бўлиб бераётган жараёнларга нисбатан ўзига хос малака ва кўникмаларни шакллантириш;
- ўқитувчининг инновацион фаолиятини;
- замонавий таълим методларини;
- педагогик маҳорат асосларини **билиши** керак.

Тингловчи:

- таълим-тарбия жараёнлари мақсадига эришишда муассасанинг фаолиятини таъминлаш;
- таълим-тарбия жараёнларини ривожлантиришга қаратилган инновацияларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш;
- таълим сифатини назорат қила олиш;
- ўқув-методик ҳужжатларни ярата олиш;
- таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш;
- педагогик фаолиятга инновацияларни татбиқ этишнинг самарали шаклларида фойдаланиш;
- замонавий педагогик технологияларни таълим жараёнига татбиқ этиш;
- виртуал лаборатория ишларини яратиш ва қўллаш;
- хорижий тилдаги манбалардан педагогик фаолиятда фойдалана олиш;

- электрон ўқув материалларини яратиш технологияларини билиши ҳамда улардан таълим жараёнида фойдаланиш;
- педагогларда касбий компетентликни такомиллаштириш жараёнида ўз-ўзини ривожлантиришга бўлган онгли эҳтиёжни шакллантириш;
- шахсий педагогик ва методологик маданиятни ривожлантириш;
- таълим жараёнини ташкил этиш ва бошқариш;
- Ўзбекистон Республикасидаги меъёрий ҳужжатлар тизимидаги ўзгаришларни амалиётга татбиқ эта олиш **кўникмаларига** эга бўлиши лозим.

ТИНГЛОВЧИ:

– Ўзбекистон тарихи жаҳон тарихининг ажралмас қисми бўлиб, қадимийлиги ва ўзига хос хусусиятлари билан ажралиб туриши, ўзбек халқи ва ўзбек давлатчилиги шаклланиши ва ривожланиши, халқимизнинг дунё цивилизациясига қўшган ҳиссасини;

– Ўзбекистон тарихининг асосий даврлари ва юртимиз тараққиётининг тадрижий босқичлари, уларнинг ўзаро узвий боғлиқлигини ва давомийлигини, тарихий воқеаларнинг изчиллиги ва босқичма-босқич ривожланишини;

– мустамлакачилик ва қарамлик даврларида Ўзбекистон турли соҳалар бўйича қолоқликка юз тутиши ва бунинг салбий оқибатларини;

– ўзбек халқининг турли даврларда истилочиларга ва мустабид тузумга қарши миллий озодлик курашлари, унинг ватанпарварлик, жасорат ва матонат фазилатларини;

Ўзбекистонда давлат мустақиллигининг қўлга киритилиши, ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этиш, мамлакатни янгилаш ва модернизация қилишнинг назарий ва амалий таълимоти – тарққиётнинг ўзбек модели ишлаб чиқилиши ва амалга оширилиши, бу борадаги ютуқларини, истиқбол режаларини **билиши** керак;

ТИНГЛОВЧИ:

– Ўзбекистон жаҳон цивилизацияси ўчоқларидан бири, Ватанимиз нақадар қадимий ва бой тарихга эга эканини, бу тарихнинг яратувчиси, унинг ҳақиқий эгаси ҳам шу заминда яшаётган халқ эканини англаб тарихий тафаккурга эга бўлиши, тарихий ҳақиқатни бугунги кун билан солиштириш;

– “Тарихий хотирасиз келажак йўқ” деган тамойилга таяниб бугунги кунга баҳо бериш, келажак йўлини тўғри танлай олишни ўргатиш;

– ўз она юртини дунёда тенгсиз, муқаддас Ватан деб билиш ва ундан ғурурланиш ҳиссига эга бўлиш ва буни ўзининг амалий ишларида намоён этиш;

– аждларимизнинг тарихий меросни ўқиб-ўрганиш *кўникмаларига* эга бўлиши лозим;

ТИНГЛОВЧИ:

– тарихий воқеа ва ҳодисаларни таққослаш орқали улардан ўзи, жамият учун муҳим хулосалар чиқариш, бугунги эркин ва озод ҳаётнинг қадрига етиш;

– жамият тараққиётида халқнинг, сиёсий йўлбошчиларнинг ўрни ва аҳамиятини англаб, уларга ҳаққоний баҳо бериш;

– турли хавф-хатарларнинг зарарини тушунтира бера олиш, тарихий мисоллар асосида маърифий тарғибот юритиш;

– халқнинг савиясини оширишга интилиш;

– тарихий воқеалар ва ҳодисалар бўйича оғзаки ва ёзма нутқ орқали, адабий тил қоидалари асосида ўз нуқтаи назарини эркин ифода этиш;

– илмий асосланган, мустақил фикрига эга бўлиш ва уларга онгли муносабат билдира олиш *малакаларига* эга бўлиши зарур;

ТИНГЛОВЧИ:

– Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарларида мамлакатимизда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асосларини ўрганиш;

-Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг мазмун ва моҳиятини такомиллаштириш;

-Амир Темур даврида ўзбек давлатчилигининг юксалишини таҳлиллаш;

-Мустақиллик йилларида тарих фанида амалга оширилган тадқиқотларда инновация ва янгиликларнинг амалга оширилиши ва унинг аҳамиятини таҳлил қила олиш каби *компетенцияларига* эга бўлиши лозим.

III. Модулнинг ўқув режедаги бошқа фанлар билан боғликлиги ва узвийлиги

Модул мазмуни “Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури”да таълимнинг ижтимоийлашуви бўлимида кўрсатиб ўтилган талаба-ёшларнинг ижтимоий-сиёсий, маънавий дунёқарашини бойитиш, уларда ижтимоий жараёнларга бўлган муносабатни қарор топтиришнинг назарий ва методологик масалаларининг ривожланиш стратегияси билан боғлиқ ҳолда ўқитилади. Мазкур фан ўқув режасидаги: инсон ва жамият ҳаёти ва фаолиятини ўрганувчи ижтимоий-гуманитар фанлар – “фалсафа”, “тарих”, “психология”, “социология”, “педагогика”, “Ғоялар фалсафаси каби фанлар билан алоқадор.

IV. Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Фан олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касбий тайёргарлиги даражасини ривожлантириш, уларнинг илғор педагогик тажрибаларни ўрганишлари ҳамда замонавий таълим технологияларидан фойдаланиш бўйича малака ва кўникмаларини такомиллаштиришга қаратилганлиги билан аҳамиятлидир.

V. Модул бўйича соатлар тақсимоти

№	Модул мавзулари	Тингловчининг ўқув юкلامаси, соат					Мустақил таълим
		Ҳаммаси	Аудитория ўқув юкلامаси				
			Жами	Жумладан			
				Назарий	Амалий		
1	“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фанининг предмети, мақсад ва вазифалари. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарлари Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асослари сифатида.	6	4	2	2		2
2	Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг босқичлари. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари.	6	6	2	2	2	
3	Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асаридаги назарий концептуал масалалар	6	6	2	2	2	
4	Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши.	6	4	2	2		2
5	Ўзбекистон ташқи сиёсатининг	6	6	2	2	2	

назарий концептуал асослари. Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотларнинг назарий асоси бўлган “ўзбек модели”нинг жаҳон ҳамжамиятида тан олиниши						
Жами	30	26	10	10	6	4

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарлари Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асослари сифатида. Ислохот тушунчаси. Ўтиш даври тушунчасининг назарий концептуал асослари. “Ўзбек модели”.

Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг босқичлари. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари. Ўзбекистон иқтисодий тараққиётининг омиллари. Иқтисодий ислохотларнинг моддий-техникавий базасининг яратилиши. Ўзбекистон иқтисодий жиҳатдан тез ривожланаётган давлатлар қаторида.

Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар. Ижтимоий соҳадаги ислохотлар ва унинг босқичлари. Маънавиятни юксалтириш масалалари. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асаридаги назарий концептуал масалалар.

Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши. Унинг назарий асослари ва амалий натижалари.

Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари. Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотларнинг назарий асоси бўлган “ўзбек модели”нинг жаҳон ҳамжамиятида тан олиниши.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАВЗУСИ ВА МАЗМУНИ

Амалий машғулотларни “Кичик гуруҳларда ишлаш”, “Давра суҳбати” ва бошқа таълим методларидан фойдаланилган ҳолда ташкил этиш кўзда тутилган. Бунда ўқув жараёнида фойдаланиладиган замонавий методларининг, педагогик ва ахборот технологияларининг қўлланилиши, маърузалар бўйича замонавий компьютер технологиялари ёрдамида мультимедияли тақдимот тайёрлаш, амалий машғулотларда педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан кенг фойдаланиш, илғор тажрибаларини ўрганиш ва оммалаштириш назарда тутилади.

Амалий машғулотларда тингловчилар ўқув модуллари доирасидаги ижодий топшириқлар, кейслар, ўқув лойиҳалари, технологик жараёнлар билан боғлиқ вазиятли масалалар асосида амалий ишларни бажарадилар.

Амалий машғулотлар замонавий таълим услублари ва инновацион технологияларга асосланган ҳолда ўтказилади. Бундан ташқари, мустақил ҳолда ўқув ва илмий адабиётлардан, электрон ресурслардан, тарқатма материаллардан фойдаланиш тавсия этилади

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ МАВЗУЛАРИ

1. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарлари Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асослари сифатида.
2. Ўтиш даври тушунчасининг назарий концептуал асослари. “Ўзбек модели”.
3. Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг босқичлари.
4. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари. Ўзбекистон иқтисодий тараққиётининг омиллари.
5. Ўзбекистон иқтисодий жиҳатдан тез ривожланаётган давлатлар қаторида.
6. Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар.
7. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асаридаги назарий концептуал масалалар.

8. Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари.
9. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши.
10. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари.

Фойдаланиш учун адабиётлар рўйхати:

Рахбарий адабиётлар:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 364 б.
2. Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. 2-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.-380 б.
3. Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 366 б.
4. Каримов И.А. Бунёдкорлик йўлидан. 4-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.–349 б.
5. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. 5-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1997. -384 б.
6. Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлидан. 6-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1998. – 429 б.
7. Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз кўлимиз билан курашимиз. 7-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1999. – 410 б.
8. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз. 8-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2000. – 528 б.
9. Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. 9-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2001. – 432 б.
10. Каримов И.А. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. 10-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2002. – 432 б.
11. Каримов И.А. Биз танлаган йўл – демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. 11-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2003. – 320 б.
12. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжиҳатлигимиз ва қатъий иродаимизга боғлиқ. 12-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2004. – 400 б.

13. Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. 13-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2005. – 448 б.
14. Каримов И.А. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари – олий қадрият. 14-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2006. – 280 б.
15. Каримов И.А. Жамиятимизни эркинлаштириш, ислоҳотларни чуқурлаштириш, маънавиятимизни юксалтириш ва халқимизнинг ҳаёт даражасини ошириш – барча ишларимизнинг мезони ва мақсадидир. 15-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2007. – 320 б.
16. Каримов И.А. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва иқтисодийтимизни барқарор ривожлантириш йўлида. 16-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2008. – 368 б.
17. Каримов И.А. Ватанимизнинг босқичма-босқич ва барқарор ривожланишини таъминлаш – бизнинг олий мақсадимиз. 17-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2009. – 280 б.
18. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.// Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг 2010 йил 12 ноябрда бўлиб ўтган қўшма мажлисидаги маъруза.
19. Каримов И.А. Жаҳон инқирозининг оқибатларини енгиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ва тараққий топган давлатлар даражасига кўтарилиши сари. 18-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2011. – 280 б.
20. Каримов И.А. Демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш – мамлакатимиз тараққиётининг асосий мезонидир. 19-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2011. – 360 б.
21. Каримов И.А. Бизнинг йўлимиз – демократик ислоҳотларни чуқурлаштириш ва модернизация жараёнларини изчил давом эттириш йўлидир. 20-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2011. – 320 б.
22. Каримов И.А. Ўзбекистон халқига тинчлик ва омонлик керак. Т.21. – Т.: Ўзбекистон, 2013.

23. Каримов И.А. Ўзбекистон эришган ютуқ ва марралар-биз танлаган ислохотлар йўлининг тасдиғидир. Т.22. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 сентябрдаги “Миллий ахборот-коммуникация тизимларининг компьютер хавфсизлигини таъминлаш бўйича қўшимча чоралар тўғрисида”ги ПҚ-167-сонли Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16 февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 3 апрелдаги “Ўзбекистон республикасида ахборотни криптографик муҳофаза қилишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-614-сонли Қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилиш чора-тадбирлари тўғрисидаги” ПҚ-1533-сон Қарори.
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

Асосий адабиётлар:

1. Глобаллашув, модернизация ва толерантлик: муаммолар, ечимлар ва истиқболлар. Т., Фалсафа ва ҳуқуқ институти. 2009.
2. Жураев Т., Ақобиров С. Миллий манфаатлар ва миллий хавфсизлик. Т.: Академия, 2007.
3. Левитин Л., Дональд С. Корлайл. Ислом Каримов – Янги Ўзбекистон Президенти. Т., Ўзбекистон, 1996.

4. Мамашокиров С., Тоғаев Ш. Эркин ва фаровон ҳаёт қуришнинг ғоявий-мафқуравий масалалари. Т.: Маънавият, 2007.
5. Мусаев Ф. Демократик давлат қуришнинг фалсафий-ҳуқуқий асослари.Т.: Ўзбекистон 2007
6. Мустақиллик мафқураси ва Ўзбекистонда демократик жамият қуришнинг иқтисодий, ижтимоий ва маънавий негизлари. –Т. : Университет, 2001.
7. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар.-Т.: Ўзбекистон, 2004.
8. Очилдиев А. Глобаллашув ва мафқуравий жараёнлар. Т.: Муҳаррир, 2009.
9. Сиёсий партиялар мамлакатни модернизациялаш жараёнида. . Т.: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2009.
- 10.Тоғаев Ш. Миллий ғоянинг давлат ва жамият қурилишига доир мазмунини ёритиш масаласи. Т.: 2007
- 11.Тўраев Ш. Демократик жараёнлар ва миллий ғоя. Т.: Маънавият, 2008.
12. Қаҳҳарова Ш. Глобал маънавият – глобаллашувнинг ғоявий асоси.Т., Tafakkur, 2009.
13. Тараққиётнинг ўзбек модели. – Т.:«Ижод дунёси», 2002 йил.
14. Миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик – тараққиёт омили. -Т.: Fan va texnologialar, 2003.
15. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. –Т.:“Шарқ”, 2006.

4. Электрон таълим ресурслари:

1. www.mfa.uz.
2. www.press-servise.uz.
3. www.literature.uz.
4. [www. Ziyo net.uz](http://www.Ziyo net.uz).
5. www.gov.uz
6. www.press.uz

МАЪРУЗА МАТНИ

1-МАВЗУ. “Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фанининг предмети, мақсад ва вазифалари.

Режа:

1. Фан предмети, мақсад ва вазифалари. Фаннинг манбашунослиги ва тарихшунослиги.
2. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарлари Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асослари сифатида.
3. Тараққиётнинг “Ўзбек модели”.

Калит сўзлар: Ўзбекистон, ислохотлар, И.А.Каримов, “Ўзбек модели”, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури», иқтисодиёт сиёсатдан устун туриши, давлат бош ислохотчи, қонунларга риоя этиш, кучли ижтимоий сиёсат, «инқилобий сакраш», эволюцион йўл.

1. ФАН ПРЕДМЕТИ, МАҚСАД ВА ВАЗИФАЛАРИ. ФАННИНГ МАНБАШУНОСЛИГИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ

Ўзбекистон Республикаси, ўз мустақиллигига эришгач, замонавий ижтимоий ва иқтисодий мурасабатлар тизимини барпо этиш ва ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратди. Ушбу устивор йўналишдаги амалга оширилган жадал ҳаракатларнинг ва туб ислохотларнинг тарихий тажрибасини атрофлича ўрганиш ва ундан самарали фойдаланиш масаласи ўзининг долзарблиги билан ажралиб туради. Шу нуқтаи назардан, тақдим этилаётган фан назарий ва амалий аҳамиятга эга. Ҳамда, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да кўрсатиб ўтилган талаба-ёшларнинг тарихий дунёқарашини бойитиш, уларда мустақил фикрни қарор топтириш, тарихни мукамал даражада билиш, мавжуд бўлган муаммоларнинг тарихий илдизларини излаб топиш каби долзарб масалаларни ҳал этишга ёрдам беради.

Шунингдек, тақдим этилган фан ҳақидаги билимларни қарор топшириш, мавжуд илмий адабиётлар ва замонавий назариялар ҳамда олиб борилаётган тадқиқот ишларини ўрганиш, фан бўйича тўпланган илғор

тажрибалар, кадрлар буюртмачиларининг фикр, талаб ва таклифлари каби масалаларни ўз ичига қамраб олади.

Фан дастури асосида эгалланган билимлар ёш авлодни аввало мустақил фикрлаш, воқелик ва ҳодисаларни таҳлил қилиш ва унда тегишли хулосалар чиқаришга ўргатади. Бўлажак мутахассислар қаерда фаолият кўрсатишидан катъий назар одамлар ўртасидаги ўзаро муносабатларни йўлга қўйишга ҳаракат қиладилар. Бу ҳолат ҳар бир ёш мутахассисни жамиятда ўз ўрнини топишига ёрдам бериб, меҳнат самарадорлигинини ошириш имкониятини яратади.

Ўзбекистон тарихининг ўта қизиқарли ва мураккаб жараёнларида мустақиллик йилларидаги ижтимоий ва иқтисодий тарикқиётнинг ўрни ва аҳамияти беқиёс бўлганлиги, унинг эволюциясида мавжуд бўлган босқичлар, тамойиллар, йўналишлар, қонуниятларнинг ўзига хос эканлиги тўғрисида талабаларга чуқур билимлар бериш ўқув фанининг асосий мақсадидир.

Ушбу мақсади эришиш йўлида қуйидаги вазифаларни бажариш кўзда тутилган:

- Мустақил Ўзбекистоннинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига ички ва ташқи омилларнинг таъсирини очиқ бериш;
- Ижтимоий - иқтисодий тараққиёт ва халқаро алоқалар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрофлича таҳлил этиш;
- Ўзбекистоннинг замонавий ривожланишидаги асосий тенденцияларни кўрсатиб бериш;
- Ўзбек халқининг ўзига хос маданияти, менталитети, урф-одатлари ва анъаналарининг, жуғрофий-стратегик салоҳиятининг мустақил ижтимоий ва иқтисодий тараққиётига таъсирини кўриб чиқиш;
- Ўзбекистоннинг мустақил ижтимоий ва иқтисодий ривожланишида муҳим роль ўйнаган асосий тарихий воқеалар ва жараёнларни ёритиб бериш.

И.Каримов «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» номли Ўзбекистон истиқлолининг назарий асослари чуқур таҳлил этилган асари нашрдан чиқди.

И.Каримов «Ўзбекистон – бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли» рисоласида (1993 йил.) «Ўзбекистон ўзи учун танлаб олган йўл ижтимоий соҳага йўналтирилган, республиканинг манфаатларига, шарт-шароитлари ва хусусиятларига энг кўп даражада мос келадиган бозор иқтисодиётини шакллантиришга қаратилгандир.

Президентимизнинг «Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида» китобида иқтисодиётни тубдан ислоҳ қилишга доир бешта тамойил аҳамиятига яна бир бор тўхталди. Хусусан, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтишнинг Ўзбекистон учун нақадар афзалликларига алоҳида урғу берди. Жумладан, «бир босқични тамомлагандан кейингина, зарур шарт-шароитларни яратиб, янги босқичга ўтиш мумкин, - дейди И.Каримов.

«Ислом Каримов – янги Ўзбекистон Президенти» деб номланган теран таҳлил ва мазмунга эга китоб нашр қилинди. Ушбу асарнинг муаллифлари доктор Левитин ва доктор Карлайл кўп йиллар Марказий Осиё республикаларида бўлган, минтақадаги сиёсий вазият ва иқтисодий ислохотларнинг боришини ўз кўзи билан кўрган, минтақанинг ўзига хос жиҳатларини анча-мунча ўрганган кишилардир. Шунинг учун муаллифлар ўз асарларида Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотлар самарасига юксак баҳо бердилар.

Мустақил Ўзбекистоннинг ижтимоий ва иқтисодий ривожланишига ички ва ташқи омилларнинг таъсирини очиқ бериш бажарилди. Ижтимоий - иқтисодий тараққиёт ва халқаро алоқалар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрофлича таҳлил этилди.

2. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ И.А.КАРИМОВНИНГ АСАРЛАРИ ЎЗБЕКИСТОНДА ОЛИБ БОРИЛГАН ИСЛОХОТЛАРНИНГ НАЗАРИЙ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ СИФАТИДА

И.А.Каримов Олий Кенгашнинг 1992 йил, 4 январда бўлиб ўтган навбатдан ташқари IX сессиясида шундай деган эди: «Менга қандай юксак масъулият юкланганини ҳис қилган ҳолда халқнинг муносиб турмуш

кечириши учун қандай йўллар танлаганимиз ҳақида баъзи фикрлар билан ўртоқлашмоқчиман. Халқ иқтисодийни барқарорлаштириш учун қатъий ҳаракатлар қилишни кутяпти. Утмиш қолдиқлари халқ елкасига оғир юк бўлиб қолган. Энг муҳим вазифалардан бири халқнинг бахтли ҳаётини таъминлашдир. Президент шиддат билан кириб келаётган бозор зарбаларига бардош берувчи, ёрдамга муҳтож кишиларни ўз ҳомийлигига олиши керак. Булар – кўпболали, кам таъминланган оилалар, ногиронлар... Бундан кейин ҳам биз учун шу тамойил қатъий бўлиб қолаверади».

Президент Олий Кенгашнинг мазкур сессиясида Дастур аҳамиятига молик бўлган давлат сиёсатининг стратегиясини аниқ-равшан кўрсатиб берди. Табиийки, ушбу қоидалар Ўзбекистон истиклоли ва тараққиётининг асосий йўлларини белгилаб бериш учун асос бўлиб хизмат қилди. Масалага ана шундай ёндашиш мустақилликнинг илк кунлариданоқ аниқ тартиб-интизомга риоя қилиш, қонун устиворлигига интилиш мамлакатда энг мураккаб пайтларда барқарорликни таъминлашда муҳим омил бўлди.

Давлат Ўзбекистоннинг мустақил тараққиёт йўлини ишлаб чиқар экан, ўтмишдан, собиқ совет тузумидан мерос бўлиб қолган тажрибадан сабоқ чиқарди. Айни чоқда 90-йиллар бошларида, яъни мустақил тараққиётнинг дастлабки йилида амалга оширилган ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни чуқур таҳлил қилди. Шу асосда сохта инқилобий сакрашларсиз, фожиали оқибатларсиз ва кучли ижтимоий ларзаларсиз, эволюцион йўл билан нормал, маданиятли тараққиётга ўтиш – танлаб олинган йўлнинг асосий мазмун ва моҳиятидир,— деган хулосага келди.

И.Каримов 1992 йил, 2 июлда Ўзбекистон Олий Кенгашининг X сессиясида «Истиклол йўллари ва муаммолари» мавзуида нутқ сўзлар экан, «Биз ижтимоий тараққиёт ва янгилашни борасида ўз йўлимиз бор, деб эълон қилдик. Бозор иқтисодиётига ўтар эканмиз, миллий-тарихий турмуш тарзимизни, халқимиз урф-одатларини, анъаналаримизни, кишилар-нинг фикрлаш тарзини ҳисобга оламиз,» – деди ва туб ислоҳот-ларни амалга ошириш борасида дастлабки тамойилини белгилаб берди.

Президент шундай деди: «Халқимизнинг 60 ва ҳатто ундан кўпроқ фоиизи қишлоқ жойларида истиқомат қилади ва уларнинг асосий қисми деҳқончилик соҳасида ишлайди. Ўзбек зоти борки, ўтирган жойини совутгиси келмайди. Бир жойдан иккинчи жойга кўчиб юришга хуши йўқ. Меҳнат ресурслари ва ишлаб чиқариш корхоналарини жойлаштиришда худди шу вазиятни ҳам эътиборда тутиш керак. Хулоса шуки, қишлоқ жойда ва район марказларида мавжуд бўлган ортиқча ишчи кучини шаҳарга олиб келиш шарт эмас, балки янги, ихчам, замонавий корхоналарни қишлоқ жойларига, район марказларига олиб бориб қуришимиз зарур. Содда қилиб айтганда, одамларни ишхонага эмас, ишхонани одамларга яқинлаштириш лозим»

Президентнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» номли асаарида: давлатнинг ислохотларни ўтказишдаги бунёдкорлик роли; жамиятнинг моддий, маънавий ва ижтимоий имкониятларини сафарбар этиш; ўрта ҳол синфни шакллантириш; халқаро ҳамкорликни янада такомиллаштириш масалалари сўз этилди.

И. Каримов тараққиётнинг Ўзбекистон учун мақбул йўлини ишлаб чиқар экан, аввало, мамлакатда яратилажак жамият қандай мазмун касб этишига эътибор берди ва унинг фикрича, Ўзбекистонда бунёд этиладиган жамият барча «изм»лардан ва у қандай номланишидан қатъи назар адолатли, халқчил, инсонпарвар жамият бўлмоғи лозим эди.

Иқтисодий соҳада миллий бойликнинг кўпайишини таъминлайдиган барқарор, ривожланиб боровчи иқтисодиётни барпо этишни; ижтимоий жиҳатдан йўналтирилган бозор иқтисодиётини босқичма-босқич шакллантиришни; мулк эгалари ҳуқуқларининг давлат йўли билан ҳимоя қилишини таъминлаш ва барча мулкчилик шакллариининг ҳуқуқий тенглигини қарор топдиришни; иқтисодиётни ўта марказлаштирмасдан корхоналар ва ташкилотларнинг мустақиллигини кенгайтиришни, давлатнинг хўжалик фаолиятига бевосита аралашувидан воз кечишни;

ижтимоий соҳада инсонпарварлик ғояларига содикдикни, инсон, унинг ҳаёти ва шахсий дахлсизлиги, эркинлиги, кадр-қиммати, яшаш жойини танлаш ҳуқуқи сақланиб қолишини; маънавиятни қайта тиклашни; ўзбек тилини ривожлантиришни; хурфикрлилик, виждон ва дин эркинлигини қарор топ-тиришни; ижтимоий адолат қоидаларини рўёбга чиқариш, аҳолининг энг ночор қатламлари – кексалар, ногиронлар, етим-есирлар, кўп болали оилалар, ўқувчи-ёшларнинг давлат томонидан иқтисодий муҳофазага бўлган кафолатли ҳуқуқларини таъминлашни; одамларнинг истеъдод қобилиятларини намоён этиш учун шарт-шароит яратиш, маънавий мулкни ҳимоя қилишни вазифа этиб куйдилар.

3. ТАРАКИЁТНИНГ УЗБЕК МОДЕЛИ

И.Каримов мамлакатнинг дастлабки йиллардаги ривожланиш жараёнларини чуқур таҳлил қилиб, Ўзбекистон давлат қурилиши ва иқтисодиётини ислоҳ қилиш дастурининг ўзаги сифатида куйидаги бешта асосий қонунларни ўртага ташлади:

Биринчидан, иқтисодий ислохотлар ҳеч қачон сиёсат ортида қолмаслиги керак, у бирор мафкурага бўйсундирилиши мумкин эмас. Бунинг маъноси шуки, иқтисодиёт сиёсатдан устун туриши керак. Ҳам ички, ҳам ташқи иқтисодий муносабатларни мафкурадан ҳоли қилиш керак.

Иккинчидан, ўтиш даврида давлат бош ислохотчи бўлиш лозим. У ислохотларнинг устивор йўналишларини белгилаб бериши, ўзгартишлар сиёсатини ишлаб чиқиши ва уни изчиллик билан ўтказиши шарт.

Учинчидан, қонун, қонунларга риоя этиш устивор бўлиши лозим. Бунинг маъноси шуки, демократик йўл билан қабул қилинган янги Конституция ва қонунларни ҳеч истисносиз ҳамма ҳурмат қилиши ва уларга оғишмай риоя этиши лозим.

Тўртинчидан, аҳолининг демографик таркибини ҳисобга олган ҳолда кучли ижтимоий сиёсат ўтказиш.

Бозор муносабатларини жорий этиш билан бир вақтда аҳолини ижтимоий ҳимоялаш юзасидан олдиндан таъсирчан чоралар кўрилиши

лозим. Бу бозор иқтисодиёти йўлидаги энг долзарб вазифа бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Бешинчидан, бозор иқтисодиётига ўтиш объектив иқтисодий қонунлар талабларини ҳисобга олган ҳолда, яқин ўтмишимиздаги «инқилобий сакраш»ларсиз, яъни эволюцион йўл билан пухта ўйлаб, босқичма-босқич амалга оширилиши керак.

Ана шу муҳим қоидалар Ўзбекистоннинг мустақил ривожланиш ва тараққиёт йўлига асос қилиб олинди, янги жамиятга ўтиш даврининг негизини ташкил этди. Ўтган давр мобайнида бу қоидаларнинг амалга оширилиши республикада ижтимоий-сиёсий барқарорликни, энг муҳими, бозор муносабатларини жорий этиш йўлидан изчил ҳаракат қилишни таъминлади.

Ўзбекистон ҳукуматининг бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиш ҳақидаги тамойили вақт ўтгани сайин ўзининг ҳаётий қийматини, сиёсий кучини кўрсатди. Бинобарин, булар етакчи тамойиллар сифатида тан олинди. Чунки улар иқтисодий ислохотларнинг бутун ички мантиғини, ривожланиш йўли-ни ва характерини белгилаб берди.

Дарҳақиқат, Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиши бир томондан, аввалдан мерос бўлиб қолган барча ижобий тажрибаларни чуқур ўзлаштириш имконини берди, иккинчи томондан эса ислох қилишнинг асосий босқичларини аниқ ажратиб берди. Бу босқичларнинг ҳар бири учун конкрет мақсадларни, уларга эришиш воситаларини белгилаб олишга шароит яратди. Аниқроғи, бу тамойил «янги уй қурмай туриб, эскисини бузмаслик» ҳақидаги халқнинг доно фикрига асосланганини кўрсатади.

Хусусан, жаҳон жамоатчилиги томонидан атрофлича ўрганилган «Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида» китобида иқтисодиётни тубдан ислох қилишга доир бешта тамойил аҳамиятига яна бир бор тўхталди. Хусусан, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтишнинг Ўзбекистон учун нақадар афзалликларига алоҳида урғу берди. Жумладан,

«бир босқични тамомлагандан кейингина, зарур шарт-шароитларни яратиб, янги босқичга ўтиш мумкин, - дейди И. Каримов. Хар бир босқичда тафаккуримизни ўстириб, эришилган реал натижалар билан одамларни янги тузумнинг афзаллигига ишонтирибгина ислохотларни охиригача амалга ошира оламиз. Иқтисодий структураси ривожланган, самарали ижтимоий муносабатларга эга бўлган жамиятни қура оламиз.

Ҳозир биз керакли ёндашувларни, зарур иш маромини топдик, муайян фойдали тажриба орттирдик.

Дастлабки яқунларни чиқариш, навбатдаги босқичнинг вазифалари ва устивор йўналишларини белгилаш зарур». Шунинг учун И. Каримов ушбу китобнинг иккинчи қисмида мамлакатни иқтисодий ривожлантириш борасидаги асосий вазифалар – хусусийлаштириш ва рақобатчилик муҳитини шакллантириш жараёнларини чуқурлаштириш, макроиқтисодий барқарорликка эришиш, миллий валютани мустаҳкамлаш, ижтимоий кафолатлари кучли бўлган демократик давлатни шакллантириш вазифаларини белгилаб берди.

Жумладан, унинг фикрича, мазкур масаланинг устивор йўналишлари қуйидагича бўлмоғи лозим эди:

биринчидан, иқтисодий сиёсатда деҳқончиликка, умумай қишлоқ ҳаётига етакчи тармоқ сифатида қараш;

иккинчидан, миллий валютани жорий қилиш, унинг қадрини муттасил ошириб бориш;

учинчидан, мулкчиликнинг барча шаклларига эрк бериш, шахсий ташаббус ва ишбилармонликка йўл очиш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш;

тўртинчидан, иқтисодни жонлаштириш учун корхоналарни хусусийлаштириш, бу жараённи тобора чуқурлаштириш;

бешинчидан, ўтиш маданияти ва қадриятларини тиклаш ишларини йўлга қўйиш ва бу борада изчил тадбирларни амалга ошириш мустақил

Ўзбекистонда давлат мустақиллигини амалга оширишнинг жамият ривожининг ҳозирги босқичидаги устивор йўналишларидир.

САВОЛЛАР

1. Жаҳондаги ўтқарилган ислохотлар тарихидан қисқача маълумот беринг
2. Ўзбекистоннинг мустақилликка қарай йули босқичларини сифатлаф беринг
3. Хар қил давлатларнинг ривожланиш моделлари хақида маълумот беринг

Адабиётлар руйхати:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 364 б.
2. Левитин Л., Дональд С.Корлайл. Ислом Каримов – Янги Ўзбекистон Президенти. Т., Ўзбекистон, 1996.
3. Тараққиётнинг ўзбек модели. – Т.:«Ижод дунёси», 2002 йил.
4. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. –Т.:“Шарқ”, 2006.

4. Электрон таълим ресурслари:

1. [www. Ziyo net.uz](http://www.Ziyo.net.uz).
2. www.gov.uz

2-МАВЗУ. Ўзбекистонда амалга оширилган ислохотлар, унинг босқичлари. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари РЕЖА

1.Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг босқичлари.

2.Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари.

3.Ўзбекистон иқтисодий тараққиётининг омиллари.

4.Иқтисодий ислохотларнинг моддий-техникавий базасининг яратилиши.

5.Ўзбекистон иқтисодий жиҳатдан тез ривожланаётган давлатлар қаторида.

Калит сўзлар: макроиқтисодий барқарорлик, хусусийлаштириш, рақобат, миллий валюта, ижтимоий кафолатлар, халқ истеъмоли моллари, иқтисодий интеграция, капитал сармоялар, инвестициялар, меҳнат захиралари, экспорт стратегияси, иқтисодиётда таркибий ўзгаришлар

1.ЎЗБЕКИСТОНДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАР, УНИНГ БОСҚИЧЛАРИ

Ўзбекистондаги амалга оширилган туб ислохотлар ҳар томонлама барқарорликни таъминлашга, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини бунёд этишга қаратилди. Мустақиллик йилларида мамлакат ҳукуматининг иқтисодий стратегияси асосан энг муҳим уч вазифани ҳал этишга йўналтирилди:

1.Ишлаб чиқаришнинг пасайишини тўхтатиш;

2.Иқтисодий юксалишнинг асоси сифатида макроиқтисодий барқарорликка эришиш;

3.Барқарор иқтисодий ривожланиш учун шарт-шароит яратиш.

Ўзбекистонда ислохотлар эндигина бошланган 1992 йилдаёқ Президент Ислон Каримов Ўзбекистондаги иқтисодий ўзгаришлар барқарорлик вазиятида ўтиши кераклигини алоҳида таъкидлаган эди. Шунинг учун ҳам у ўзининг «Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида»

(1992) номли китобида ҳукумат сиёсати хусусийлаштириш ва рақобат вазиятини шакл-лантириш жараёнларини чуқурлаштиришга, макроиқтисодий барқарорликни таъминлашга, миллий валютани мустаҳкамлашга, иқтисодий тизимда чуқур таркибий ўзгаришларни амалга оширишга, кучли ижтимоий кафолатлар берадиган ҳуқуқий демократик давлатни шакллантиришга қаратилган, деб ёзганди.

Шу боис мустақиллик йилларида Ўзбекистон иқтисодиётини ислоҳ қилишнинг муҳим натижаси бу макроиқтисодиётни барқарорлаштиришга эришилгани бўлди. Бинобарин, бу жараён бозорни шакллантиришдаги муҳим жиҳатдир.

Ўзбекистонда макроиқтисодиётни барқарор қилиш борасида қатор амалий чоралар белгиланар экан, аввало бу борадаги жаҳон тажрибаси ўрганилди. Жумладан, ўтиш даврида давлат ўз иқтисодий сиёсатини белгилашда аввало устивор, катта истиқболга эга бўлган тармоқлар ва ишлаб чиқаришларни ҳар томонлама рағбатлантириш, яъни энг муҳим бўғинларни аниқлаш (нефть – нефть мустақиллиги, энергетика – энергетика мустақиллиги, дон – ғалла мустақиллиги, пахтани қайта ишлаш саноати ва ҳоказолар) орқали иқтисодиётни таркибан қайта ташкил қилиш бўйича изчил сиёсат юритиши лозим эди.

Ўзбекистон иқтисодиётида, аввало, таркибий ўзгаришлар юз берди. Республика иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлаш, импортни қисқартириш ва экспортга йўналтирилган ишлаб чиқаришни ривожлантириш, шунингдек истиқболни белгилайдиган устивор тармоқларни жадал ривожлантириш, тармоқлар ичидаги номутаносибликка барҳам беришга эътибор қаратилди.

Натижада, халқ истеъмоли молларини четдан келтиришдан воз кечиб, Ўзбекистоннинг ўзида ишлаб чиқаришга катта эътибор берилди.

Ислоҳотларнинг натижалари аҳолининг истеъмол молларига бўлган талабини мамлакатда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳисобига

кондирилишида, айрим турларини эса четга сота бошланганида намоён бўла бошлади.

Энг муҳими, мустақилликнинг дастлабки йилларида мамлакатда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш камайиб кетишига йўл қўйилмади.

Ислохот йиллари давомида истеъмол моллари ишлаб чиқариш ошди. Қилинаётган чора-тадбирлар аҳоли турмуш даражасининг пасайишига, асосий озиқ-овқат ва саноат маҳсулотлари истеъмоли ҳажми қисқаришига йўл қўймасликка имкон берди. Республикада мураккаб маиший техниканинг кўп турлари, автомобил ва бошқа халқ истеъмол молларини ишлаб чиқаришнинг йўлга қўйилиши натижасида кейинги йилларда аҳолининг узок истеъмолдаги саноат моллари билан таъминланганлиги ошди.

2. ИҚТИСОДИЙ ИСЛОХОТЛАРНИНГ НАЗАРИЙ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

Ҳозирги пайтда дунёнинг фақат икки мамлакатидагина (АҚШ ва Ўзбекистон) пахтачилик машиналари ва ускуналари тўлиқ ишлаб чиқарилмоқда.

Ўзбекистон – ипакчилик ва пиллакашлик техникаси ишлаб чиқарувчи Марказий Осиёдаги ягона давлатдир. Авиация техникаси ишлаб чиқариш бўйича МДХдаги энг йирик корхоналарнинг бири Ўзбекистонда жойлашган. Ўзбекистон металлургияси деганда Марказий Осиёда қора ва рангли металллар назарда тутилади.

Ўзбекистонда кейинги йилларда қурилиш комплекси ҳам муттасил ривожланмоқда. Ҳозирги пайтда мамлакатда йилига юзлаб миллиард сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилмоқда.

Биргина Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи қуриб фойдаланишга топширилиши мамлакат иқтисодиётида катта ўринга эгалигини қуйидаги мисолдан кўриш мумкин.

Мустақиллик йилларида республикада транспорт ва алоқа ҳам замонавий талаблар асосида ташкил қилинди.

Шуни айтиш керакки, республикада юк ва йўловчиларни мамлакат ичкарасида ва ташқарига ташишни МДХ, Яқин ва узок хориж мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларни таъминловчи транспорт тизими шаклланди. Шу кунларда транспортнинг барча тармоқлари жадал ривожланмоқда.

Ўзбекистоннинг бевосита иштирокида «ТрансОсиё» магистралининг бир қисми ҳисобланган, Жанубий-Шарқий Осиёни Ғарбий Европа билан туташтирадиган ва Транс Сибирь Магистралидан 1500 километр қисқа бўлган Тажан–Серахс–Машҳад янгийўли ишга туширилди.

Ўзбекистон Миллий Авиакompанияси А-310, RJ-85, Американинг «Боинг» ва бошқа шу каби замонавий ҳаво лайнерларига ва маҳаллий йўлларга мўлжалланган кўп миқдордаги самолётларга эга.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон МДХнинг барча йирик шаҳарлари ва жаҳоннинг АҚШ, Германия, Буюк Британия, Швейцария, Ҳиндистон, Туркия, Саудия Арабистони, Жанубий Корея, Сингапур сингари мамлакатлари билан бевосита ҳаво йўллари орқали боғланган.

Ўзбекистонда ҳосил қилинаётган электр ва иссиқлик энергияси республика аҳолиси ва халқ хўжалиги эҳтиёжини тўлиқ қондириб келмоқда.

Айни чоқда Ўзбекистон ривожланган телекоммуникацияга эга бўлди.

Мустақиллик йилларида ташқи иқтисодий фаолият билан боғлиқ янги институционал тизимлар вужудга келди. Жумладан, Ташқи Иқтисодий алоқалар вазирлиги, Ташқи Иқтисодий фаолият миллий банки ташкил қилинди. Божхона хизмати бутунлай янгидан тузилди.

Амалдаги тегишли бўлинмалар республика ҳукумати, вазирликлар, маҳкамалар ва маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органлари қошида фаолият кўрсата бошлади.

Ўзбекистонда ташқи иқтисодий муносабатларни ривожлантириш, чет эллик сармоядорларнинг мамлакат ҳудудида фаолият кўрсатишини рағбатлантириш ва уларни ишончли кафолат билан таъминлаш бўйича норматив-ҳуқуқий замин яратилди.

МДХ мамлакатлари билан иқтисодий интеграция чуқурлашди. Ўз навбатида иқтисодий жиҳатдан ривожланган узоқ хорижий мамлакатлар билан савдо ҳажми ва географияси бирмунча кенгайди. Узоқ хорижий мамлакатларга анъанавий пахта толасидан ташқари электр манбалари чиқариш, тўқимачилик саноати маҳсулотлари, шунингдек транспорт хизмати, сантехника ва бошқа хизматларни экспорт қилиш йўлга қўйилди.

Импорт тизимида озиқ-овқат маҳсулотлари келтириш камайиб, технология ва асбоб-ускуналар олиб келиш салмоғи ортди.

Ҳатто энг мушкул йилларда – яъни, ўтиш даврининг бошланишида ҳам Ўзбекистонда капитал сармояларнинг кескин тушиб кетиши кузатилмади, 1995 йилдан бошлаб эса инвестицияларнинг ўсиши яққол кўринмоқда.

Мустақиллик йилларда иқтисодиётга сарф қилинаётган сармоялар ялпи ички маҳсулотнинг чорагидан купроғини ташкил қилди. Бу эса иқтисодиётнинг қатор асосий тармоқлари–ёнилғи, казиб олувчи, енгил, озиқ-овқат, гўшт-сут саноатини техник қайта жиҳозлаш ва янгилашни, янги йирик ишлаб чиқариш корхоналар – Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, ЎздЭУ, СамКочавто, Ҳозарасп шакар заводи ва бошқаларни қуришнигина эмас, балки республика учун мутлақо янги бўлган замонавий тармоқлар: автомобилсозлик, фармацевтика ва микробиология саноатини, радиоэлектроника, телекоммуникациялар соҳаси ва бошқаларни яратиш имконини берди;

Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотлар амалга оширилар экан, ривожланган мамлакатлар тажрибаларидан ҳам фойдаланилди. Жумладан, эркин иқтисодий зоналар ташкил қилиш борасида қадамлар қўйилди. 1996 йил 25 апрелда Олий Мажлиснинг V сессиясида «Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида» Қонун қабул қилинди.

3.ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙ ТАРАКИЁТИНИНГ ОМИЛЛАРИ

Ўзбекистоннинг ҳақиқий бойлиги ва мулки унинг меҳнатсевар, сахий ва меҳмондўст халқидир.

Жамиятнинг энг олий бойлиги бўлган халқ абадий кадриятларни, кудратли салоҳиятни ўзида жамлаган. Бу салоҳиятни юзага чиқариш жамиятимизни ривожлантириш ва тараққий эттиришнинг жуда кучли омили бўлиб хизмат қилади. Инсон салоҳияти энг фаол, энг бунёдкор омил бўлиб, у мамлакатнинг ислохотлар ва туб ўзгаришлар йўлидан тинимсиз илгарилаб боришини таъминлаб беради.

Инсон салоҳияти ва меҳнат захираларини шакллантиришда ижтимоий-демографик вазият ҳал қилувчи роль ўйнайди.

Ўзбекистоннинг муҳим хусусияти шундан иборатки, бу ерда аҳолининг ўсиш суръатлари юқори. Аҳолининг табиий ўсиши бирмунча камайган бўлишига қарамай, у ҳали ҳам МДХ мамлакатлари орасида юқори даражада эканлигини айтиш кифоя.

Мамлакатимиздаги ижтимоий-демографик аҳволнинг яна бир муҳим хусусияти - жамиятнинг асоси бўлган кучли оила тизимидир.

Ижтимоий-иқтисодий маънода буларнинг ҳаммаси республиканинг меҳнат захиралари барқарор, интенсив равишда тўлдирилиб туришини, демакки, кўп меҳнат талаб қиладиган корхоналар ва ишлаб чиқариш тармоқларини барпо этиш учун катта имкониятлар мавжудлигини англатади.

Республика кудратли меҳнат салоҳиятига эга. Меҳнат захиралари бутун аҳолининг деярли 50 фоизини ташкил этади.

Меҳнат салоҳиятининг муҳим хусусияти - унинг ёш ва касб таркибидир. Ўзбекистон аҳолисининг ўртача ёши 24 ёшга тенг. Бу XXI асрда меҳнат захиралари юксак меҳнат фаоллиги ва касб тайёргарлиги билан ажралиб турадиган одамлар кўпчилиқни ташкил этишига имкон беради.

Иш билан банд бўлган аҳолини таркибий жиҳатдан қайта тақсимлаш ҳамда меҳнатга лаёқатли ёшларни фаолиятнинг янги илғор тармоқлари ва соҳаларига жалб қилиш ҳам меҳнат салоҳиятидан самарали фойдаланишнинг кудратли захирасидир. Ҳозир қишлоқ хўжалигида барча ижтимоий ишлаб чиқариш ходимларининг учдан бир қисмидан кўпроғи банд.

Ўзбекистондаги меҳнат салоҳиятининг муҳим хусусияти - унинг таълим даражаси юқорилигидир. Республикада аҳолининг ялпи саводхонлиги муаммоси тўла ҳал қилинган. Саводхонлик даражаси 99,06 фоизни ташкил этади.

Меҳнат захираларининг умумий ва профессионал таълим даражаси ҳам юқоридир. Республикада мажбурий умумий ўрта таълим конун йўли билан мустаҳкамлаб қўйилган. Бундай таълимни умумий таълим мактаблари, лицейлар, гимназиялар, ўрта касб-хунар ўқув юртлари ва тижорат мактабларининг кенг тармоғи орқали олиш мумкин.

Моддий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳасида банд бўлган тўрт кишининг биттаси олий ёки ўрта махсус маълумотга эга. Яъни ҳозир билим даражаси жиҳатидан республика ҳақли суратда ўқимишли мамлакатлар қаторига киради.

Бунга олий ва ўрта махсус ўқув юртлари тармоғини кенгайтириш, таълим тизимини ислоҳ қилиш ҳисобига эришилди. Ҳозирги вақтда республикада ўқув юртларининг кенг тармоғи вужудга келтирилган.

Ёшларни жаҳон фани ва билимлари хазинасидан баҳраманд қилишга катта эътибор берилмоқда. Республика ўқув юртларининг чет эллардаги ўқув марказлари билан алоқалари анча мустаҳкамланди. Чет эллик ўқитувчилар ва мутахассисларни хорижий тилда машғулоти олиб бориш учун таклиф қилиш, шунингдек, чет эл ўқув ва илмий марказларида ходимларнинг малака ошириши ва талабаларнинг ўқиши кенгайтириб борилмоқда.

Мамлакатни жадал ривожлантириш борасидаги дастурий вазифаларни амалга оширишда фанни ва илмий инфратузилмани ривожлантириш ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Республика фани қудратли интеллектуал салоҳиятни яратган. У ҳаётимизнинг кўпгина соҳаларида амалда қўлланмоқда.

Табиий захиралар чегараланганлиги туфайли корхоналар ҳамда умуман давлат фаолиятининг муваффақияти ҳозир кўп жиҳатдан фан-техника тараққиёти ютуғлари, чуқур илм талаб қиладиган технологиялар қанчалик

кенг жорий этилаётганлиги, кадрларнинг касб тайёргарлиги даражаси билан белгиланади.

Тарихан Ўзбекистон Республикасида шаклланган интеллектуал салоҳият ўзининг ривожланиш даражаси жиҳатидан, инновацион кашфиётлар, имкониятлари билан ҳозирги вақтда жаҳондаги кўпгина ривожланаётган мамлакатлардан илгарилаб кетган. Кўп жиҳатдан эса иқтисодий ривожланган мамлакатлардан қолишмайди.

ЎЗБЕКИСТОН Инновацион ривожланиш турининг ҳозирги замон моделига ўтиш учун ҳамма зарур шароитларга эга. Бу модель вужудга келтирилган илмий-техникавий салоҳиятдан кенг ва самарали фойдаланишга, фундаментал ва амалий фаннинг ютуғларини, чуқур илм талаб қиладиган технологияларни амалиётга кенг жорий этишга, юқори малакали, иқтидорли илмий кадрлар сонини кўпайтиришга асосланади.

Ҳозир ЎЗБЕКИСТОН Марказий Осиёдаги йирик илмий марказдир. Бу марказ тадқиқот учун зарур бўлган ривожланган моддий асосга, кенг илмий фондга, малакали илмий кадрларга эга. Уларнинг меҳнати бутун дунёда эътироф этилган.

ЎЗБЕКИСТОНда демографик вазиятнинг ўзига хослиги, инсон салоҳиятининг ривожланиши ижтимоий инфратузилмани, энг аввало, соғлиқни сақлаш ва аҳолига коммунал-маиший хизмат кўрсатишни тегишли даражада ривожлантиришни ҳам талаб қилмоқда.

Республикада аҳолига тиббий ва ижтимоий хизмат кўрсатишнинг ривожланган тизими яратилган. Бу умумий даволаш ва тор ихтисослаштирилган тиббий хизматнинг турли усулларида фойдаланиш имконини беради.

Аҳолига коммунал хизмат кўрсатиш ва биринчи навбатда, электр, марказлаштирилган ҳолда сув, табиий газ билан таъминлаш тизими етарли ривожланган. Қишлоқ аҳолисини ичимлик сув ва газ билан таъминлаш учун республикада махсус дастурлар ишлаб чиқилиб, муваффақиятли амалга оширилмоқда. Ҳозирги вақтда республика уй-жой фондининг 73 фоиздан

ортиғи марказлаштирилган сув билан, 64 фоиздан ортиғи табиий газ билан таъминланган, амалда барча аҳоли манзилгоҳлари электрлаштирилган.

Айни вақтда аҳолининг ҳаёти ва фаолиятини янада яхшилаш мақсадида, айниқса, Оролбўйининг экологик мураккаб ҳудудларида, умумий эпидемиологик вазиятни яхшилашга, юқумли касалликларни, болалар ўлимини камайтиришга, аҳолини сифатли ичимлик суви билан таъминлашни яхшилашга алоҳида эътибор берилмоқда. Бунинг учун фақат давлатнинг кўплаб маблағлари сарфланибгина қолмай, балки кўпгина халқаро иқтисодий, гуманитар ташкилотлар ва фондларнинг маблағлари ҳам жалб этилмоқда.

ЎЗБЕКИСТОНнинг жуда катта ютуғи шундаки, республика ривожланган энергетика, коммуникация ва сув тизимларига, ягона, бир-бирини тўлдирадиган темир йўл ва автомобиль йўллари тармоғига эга.

4. ИҚТИСОДИЙ ИСЛОХОТЛАРНИНГ МОДДИЙ-ТЕХНИКАВИЙ БАЗАСИНИНГ ЯРАТИЛИШИ

Минтақада ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожланган мамлакат, катта куч-қудратга эга бўлган Ўзбекистонбугунги кунда кўшни давлатлар - Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон ва Афғонистон ўртасида боғловчи ҳалқа вазифасини ўтайди.

Ноёб табиий-хом ашё имкониятлари ҳақида алоҳида айтиб ўтиш лозим. Қулай иқлим шароити, улкан минерал-хом ашё захиралари, стратегик материаллар ва қишлоқ хўжалик хом ашёсининг катта захиралари мавжуд.

Ўзбекистонзаминида мавжуд бўлган бойликларга эга давлатлар жаҳон харитасида кўп эмас. Бу бойликларнинг кўпчилиги ҳали ишга солинмаган.

Ўзбекистонўз ер ости бойликлари билан ҳақли суратда фахрланади - бу ерда машҳур Менделеев даврий системасининг деярли барча элементлари топилган. Ҳозирга қадар 2,7 мингдан зиёд турли фойдали қазилма конлари ва маъдан намоён бўлган истиқболли жойлар аниқланган. Улар 100 га яқин минерал-хом ашё турларини ўз ичига олади. Шундан 60 дан ортиғи ишлаб чиқаришга жалб этилган. 900 дан ортиқ кон қидириб топилган бўлиб,

уларнинг тасдиқланган захиралари 970 миллиард АҚШ долларини ташкил этади. Шу билан бирга, умумий минерал-хом ашё потенциал 3,3 триллион АҚШ долларида ортиқроқ баҳоланаётганини ҳам айтиб ўтиш керак.

Ғоят муҳим стратегик манбалар - нефть ва газ конденсати, табиий газ бўйича 155 та истиқболли кон, қимматбаҳо металллар бўйича - 40 дан ортиқ, рангли, нодир ва радиоактив металллар бўйича - 40, кончилик-кимё хом ашёси бўйича 15 та кон қидириб топилган.

Қидириб топилган фойдали қазилмаларнинг ҳозирги даражаси ва у билан боғлиқ ҳолда қимматбаҳо, рангли ва нодир металллар, барча турдаги ёнилғи захиралари - нефть ва газ конденсати, табиий газ, кўпгина минерал-хом ашё ва қурилиш материаллари хилларининг ғоят бой конларини ўзлаштириш республиканинг келажагига ишонч билан қараш имконини бермоқда.

Ҳар йили республика конларидан тахминан 5,5 миллиард долларлик миқдорда фойдали қазилмалар олинмоқда ва улар ёнига 6,0 - 7,0 миллиард долларлик янги захиралар қўшилмоқда.

Бир қатор фойдали қазилмалар, чунончи, олтин, уран, мис, табиий газ, вольфрам, калий тузлари, фосфоритлар, каолинлар бўйича Ўзбекистон тасдиқланган захиралар ва истиқболли рудалар жиҳатидан МДҲдагина эмас, балки бутун дунёда ҳам етакчи ўринни эгаллайди.

Масалан, олтин захиралари бўйича республика дунёда 4-ўринда, уни қазиб олиш бўйича 7-ўринда, мис захиралари бўйича 10-11-ўринда, уран захираси бўйича 7-8-ўринда туради.

Кўпчилик минерал хом ашёнинг тайёрланган захиралари мавжуд тоғ-кон саноати комплексларининг узоқ муддат давомида ишлаб туришини таъминлабгина қолмай, шу билан бирга бир қатор стратегик фойдали қазилмаларни қазиб олиш қувватларини оширишга ҳам имкон беради.

Ҳозирнинг ўзидаёқ Ўзбекистон иқтисодиётида минерал хом ашёни қазиб олиш ва қайта ишлаш етакчи ўринлардан бирини эгалламоқда. У саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришга катта

таъсир кўрсатмоқда. Қидириб топилган захиралар негизида 400 га яқин кон, шахта, карьер, нефть-газ конлари ишлаб турибди.

Ўзбекистон Республикасида ишга солинаётган фойдали қазилма конлари МДЎдаги бошқа мамлакатларникидан ўзининг жуда катта захиралари билангина эмас, балки бир қатор хусусиятлари билан ҳам ажралиб туради. Бу хусусиятлардан қуйидагиларни кўрсатиб ўтиш мумкин.

Биринчидан, табиий ва минерал-хом ашё захиралари йирик конларда тўпланган бўлиб, уларни қазиб олинган жойнинг ўзидаёқ комплекс қайта ишлаш имконияти бор;

Иккинчидан, фойдали қазилмаларнинг кўпгина турлари таркибидаги фойдали компонентлар юқори даражада бўлибгина қолмай, катта миқдорда йўлдош элементларга ҳам эга;

Учинчидан, конларнинг кўпчилигида очиқ усулда ишлаш мумкин, рудаларни бойитиш технологияси ҳам нисбатан оддий. Бу технология фойдали компонентларни кўп миқдорда чиқаришни ва жаҳон бозорида харидоргир маҳсулот олишни таъминлайди;

Тўртинчидан, кўпгина фойдали қазилма конлари яхши ўзлаштирилган, аҳоли зич яшайдиган минтақаларда жойлашган. Улар транспорт йўлларига ва ҳудудлар ўртасида ресурсларни ташиш воситаларига, шу жумладан суюқ ва газ ҳолатидаги фойдали қазилмалар учун қувур транспортига эга;

Бешинчидан, ишлаб чиқариш ва социал инфратузилма, малакали кадрлар, тоғ-кон мутахассислари тайёрлайдиган олий ва ўрта махсус ўқув юртлари тизими мавжуд.

5.ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙ ЖИҲАТДАН ТЕЗ РИВОЖЛАНАЁТГАН ДАВЛАТЛАР КАТОРИДА

Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритган даврдан бошлаб халқаро иқтисодий муносабатларнинг фаол иштирокчисига айланди, жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашув сиёсатини қўллай бошлади. Маълумки, собиқ маъмурий-буйруқбозлик иқтисодиёти даврида мавжуд нархлар тизими, ишлаб чиқаришдаги кооперация, иттифоқдош давлатларнинг иқтисодиётини

«умумиттифоқ таъминотига» мутлақ боғланганлиги ва фақат иттифоқ миқёсидаги товар айирбошлаш ва тақсимот орқалигина иқтисодий алоқаларни ривожлантириш хусусияти барча мустақил давлатларнинг 1990 – 1994 йиллар давомидаги ривожланишида жиддий қийинчиликлар туғдирди.

Марказий Осиёнинг барча давлатлари, хусусан, Ўзбекистон экспортининг хомашё ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларини айирбошлашга ихтисослашуви тез фурсатларда мустақил ташқи савдо ва саноат сиёсатини шакллантиришга катта тўсиқ бўлди. Шу сабабдан ҳам 1992 – 1994 йиллар мобайнида Республикамиз иқтисодиётида чуқур инқирозларни олдини олиш, саноат тармоқларини бозор муносабатлари асосида бошқариш, ривожлантириш масаласини ҳал этиш лозим эди. Ушбу йилларда ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солиш институтлари ва инфратузилмаси ҳам шаклланмаган эди.

Мавжуд вазиятдан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият соҳасида, айниқса, экспорт стратегиясини амалга ошириш борасида қуйидагиларни устувор йўналиш сифатида белгилади:

- давлат эҳтиёжлари учун импорт қилинадиган товарлар устидан назоратни кучайтириш;
- муҳим стратегик товарлар экспортдан тушадиган валюта маблағлари устидан назоратни кучайтириш;
- республика иқтисодиётига чет эл инвестицияларини жалб этишни ва экспорт фаолияти ривожлантирилишини давлат сиёсатининг барча чоралари билан рағбатлантириш;
- иқтисодиётда таркибий (структуравий) ўзгаришларни самарали амалга ошириш мақсадида экспорт-импорт операцияларини тартибга солиш.

Республикада шаклланган кўнгилли инвестицион иқлим йил сайин хорижий инвестициялар ҳажмининг ортишига имкон яратди.

Хорижий инвестицияларнинг ортиши ва ташқи иқтисодий фаолиятни эркинлаштириш чора-тадбирларини амалга ошириш натижасида Республикамиз ташқи савдо айланмасида ижобий ўзгаришлар юз берди. Бу

албатта яратилган кўнгилли ҳуқуқий, меъёрий ҳужжатларнинг муайян мақсадларга йўналтирилганлиги очик иқтисодиёт сари оғишмай йўл тутилаётганлигидан далолатдир. Олий Мажлис томонидан қабул қилинган “Ташқи иқтисодий фаолият”, “Чет эл инвестициялари тўғрисида”ги, “Чет эл инвесторлари ҳуқуқларининг кафолотлари ва ҳимоя қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, “Инвестиция фаолияти тўғрисида”ги, Қонунлари бевосита қулай ва кўнгилли инвестицион муҳитни шакллантириш, миллий корхоналар экспорт салоҳиятини юксалтиришга йўналтирилганди. Ташқи иқтисодий фаолиятни эркинлаштириш, ислохотларни чуқурлаштириш шароитида экспортга йўналтирилган бозор инфратузилмаларини ривожлантириш, жаҳон товар ва хизматлар бозори талабларига тез мослаша оладиган эпчил, мослашувчан корхоналарни вужудга келтириш, институционал ўзгаришларни амалга ошириш ўта муҳимдир.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 30 сентябрдаги 416-сонли “Экспорт-импорт операциялари мониторингини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорига мувофиқ ягона электрон информацион тизимни жорий этиш, ушбу операцияларнинг мониторингида Божхона кўмитаси, Ташқи иқтисодий алоқалар агентлиги, Марказий банк ва бошқа ушбу жараёнга алоқадор ташкилотларнинг масъулияти янада оширилди. Экспорт-импорт операцияларини амалга оширишдаги ортиқча расмиятчилик ва маъмуриятчилик асосида ёндашувларга барҳам бериш чоралари белгиланди. Жумладан, “Импорт контрактларини ҳисобга олиш ва ташқи савдо операцияларини божхона мониторингини амалга ошириш тартиби тўғрисидаги Низом”да импорт, битимларни банкларда 7 иш куни мобайнида белгиланган схема асосида ҳисобга олиш учун, зарур бўлган ҳужжатлар рўйхати аниқ белгилаб берилди. Бундан ташқари, ташқи савдо операциялари бўйича тузиладиган битимлар (контрактлар) бандларининг мазмуни қай даражада аниқ бўлиши, импорт товарларини халқаро, миллий стандартлаш тизимига мос келишини назорат этиш йўллари ҳамда ташқи савдо операциялари ягона электрон

информацион тизимини киритилиши лозим бўлган маълумотлар, реквизитлар аниқ белгилаб берилди.

Шу ўринда таъкидлаш керакки, йилдан-йилга ташқи савдо операциялари, хусусан, импорт операцияларини эркинлаштириш сари қатор чора-тадбирлари кўрилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2003 йил 26 сентябрдаги УП-3327-сонли “Ўзбекистон Республикаси ташқи савдо фаолиятини янада эркинлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонига асосан Ташқи иқтисодий алоқалар агентлигида импорт операцияларини рўйхатга олиш бекор қилинди. Фақатгина давлат бюджети, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати кафолати берилган кредитлари ҳамда хўжалик юритувчи субъектларида давлат улуши 50 %дан ортиқ бўлган ёки ўз валюта ресурслари етмаган ташкилотларнинг импорт контрактларинигина ташқи иқтисодий алоқалар агентлигида рўйхатдан ўтказилди.

Таъкидлаш ўринлики, мазкур чора-тадбирлар импорт операцияларини амалга оширишда нафақат харидор ва сотувчи ташкилотлар, балки уларга хизмат кўрсатаётган барча банк муассасалари, транспорт ташкилотлари, божхона органларининг манфаатларига мос келиб, ушбу жараёндаги ортиқча расмиятчиликлар, маъмуриятчиликларга барҳам берди. Импорт операцияларининг ўз вақтидаги тўловлари, божхона назорати ва истеъмолчига етиб боргунга қадар бўлган барча тадбирларни белгиланган муддатларда амалга оширилишини таъминлади.

Юқорида қайд этилганидек, ҳозирги кунда импорт операциялари мураккаб ва бошқа турдаги қатор тадбирларни амалга оширишни талаб этмоқда. Жумладан, инвестицияларни жалб этиш, ўзаро тўловлар, хизмат кўрсатиш, интеллектуал мулк ҳимояси, иқтисодий хавфсизлик, ички бозор ҳимояси, истеъмолчи ҳуқуқи ҳимояси ва бошқа қатор соҳаларга тааллуқли масалаларни ҳал этишни талаб этмоқда. Шу сабабдан ҳам, Ўзбекистон Республикаси Президенти 2005 йил 21 июлдаги ПФ-3151-сонли “Ташқи иқтисодий ва савдо алоқалари, хорижий инвестицияларни жалб этиш соҳасида бошқарув тизимини такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармони

асосида Республикамизда Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги ташкил этилди.

Ҳозирги пайтда Ўзбекистон ўзининг ташқи иқтисодий фаолиятини 140 дан ортиқ мамлакат билан олиб борилаётган муносабатлар орқали амалга оширмакда. Ушбу фаолиятда қуйидаги иккита асосий йўналиш ажралиб туради:

- МДХ мамлакатлари билан олиб бориладиган муносабатлар;
- узоқ хориж мамлакатлари билан олиб бориладиган муносабатлар.

САВОЛЛАР

1. Бозор муносабатларига ўтиш моделининг ўзига хос шароитлари ва хусусиятларини.
2. Ислоҳ қилишнинг дастлабки босқичларида истеъмол бозори.
3. Республикага янги технология ва техника келтирилиши.
4. Мустақиллик йилларида яратилган янги илғор ишлаб чиқаришлар ва тармоқлар .
5. Мамлакатнинг иқтисодий базасини яратилиши.
6. Инсон ва корхоналарнинг, барча хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий эркинлигини таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар яратилиши.
7. Иқтисодиётга барқарор ривожланиш тусини берилиши.

Адабиётлар руйхати:

1. Тараққиётнинг ўзбек модели. – Т.:«Ижод дунёси», 2002 йил.
2. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. –Т.:“Шарқ”, 2006.

4. Электрон таълим ресурслари:

1. www.Ziyo.net.uz.
2. www.gov.uz

3-МАВЗУ. Ўзбекистонда ижтимоий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг «Юксак маънавият – енгилмас куч» асаридаги назарий концептуал масалалар

Режа

1.Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар.

2.Ижтимоий соҳадаги ислохотлар ва унинг босқичлари.

3.Маънавиятни юксалтириш масалалари.

4.Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асаридаги назарий концептуал масалалар

Калит сўзлар. аҳолини ижтимоий ҳимоя, иқтисодий танглик, иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар, турли нафақалар, компенсация тўловлари, нарх-навони эркинлаштириш, истеъмол бозори, халқ манфаатлари, аҳоли бандлиги, кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик, фермерлик

1.ЎЗБЕКИСТОНДА ИЖТИМОЙ, МАДАНИЙ-МАЪНАВИЙ СОҲАЛАРДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИСЛОХОТЛАР

Ўзбекистон Мустақилликка эришгандан сўнг, жамиятда бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида аҳолини ижтимоий ҳимоясини таъминлаш давлат сиёсатининг бош йўналиши бўлиб қолди. Бинобарин, мамлакатда ўтказилаётган барча ислохотларнинг асл мақсади инсонга муносиб турмуш шароитларини вужудга келтиришдир.

Президент Ислам Каримов томонидан ишлаб чиқилган, жаҳон тан олган беш тамойилнинг муҳим қисми аҳолини кучли ижтимоий ҳимоялаш эканлиги ҳам шу билан боғлиқдир.

Ўзбекистон ҳукумати ана шу беш тамойил асосида ўтиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоялаш юзасидан зарур чоралар кўрди. Бу чоралар одамларнинг турмуш даражасини кескин пасайиб кетишининг олдини олишда муҳим роль ўйнади ҳамда республикада осойишталик ва барқарорликни сақлаш омили бўлди.

Масалан, мустақилликнинг дастлабки мураккаб, иқтисодий танглик йилларида одамларнинг турмуш даражасини нормаллаштириш мақсадида давлат йўли билан бошқаришнинг кўпдан-кўп усуллари ва услубларидан фойдаланилди. Жумладан, миқдори доимо ўзгартириб турилган иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар, турли нафақалар, компенсация тўловлари тарзидаги бевосита пул тўловлари, имтиёзлар ва турли дотациялар тарзидаги тўловларни жорий қилиш усули кенг қўлланилди.

Корхоналарнинг ўз ходимларига ижтимоий ёрдам кўрсатиш соҳасидаги харажатларидан бир қисми бюджет маблағлари ҳисобидан қопланиб турилди. Кенг истеъмол моллари ва хизматларнинг кўпгина қисми бўйича нархлардаги тафовутларнинг ўрни қопланди. Шу билан бирга қўшимча ижтимоий имтиёзлар ҳам жорий қилинди.

Аҳолининг ижтимоий ҳимояланишига мунтазам эътибор берар экан, республика ҳукумати ислохотларнинг биринчи босқичидаги тажриба асосида инсон ва оила ҳаётининг барча соҳаларини яхшилашга қаратилган чора-тадбирларнинг бутун бир тизимини шакллантиришга эришди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, истиқлол йилларида энг кам иш ҳақи ва бошқа тўловлар одатда, олдиндан кўпайтириб келинди, нарх-наво ўзгариши билан боғлаб олиб борилди, бу эса аҳолининг тўлов қобилияти сақланиб қолишини таъминлади ва турмуш даражасининг кескин пасайиб кетишига йўл қўймади.

Даромадлар миқдорини ўзгартириш орқали аҳолини ижти-мой ҳимоялаш чора-тадбирлари тизимида 1993 йилда жорий этилган янги ягона тариф сеткаси ҳам аҳоли ижтимоий ҳимоясида катта аҳамиятга эга бўлди. Бу чора барча тоифадаги ходимларнинг иш ҳақи миқдорларини тариф коэффициентлари орқали энг кам иш ҳақи воситаси билан бевосита ўзаро боғлаш имконини берди.

Натижада иш ҳақини ошириш йўли билан аҳолининг ўртача иш ҳақи, пул даромадлари ўз-ўзидан оша борди. Шу билан бирга республиканинг ички истеъмол бозорини ҳимоя қилиш ҳамда озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат моллари

асосий турлари истеъмолини муайян даражада сақлаб туриш чоратадбирлари кўрилганлиги ҳам аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашнинг иккинчи энг муҳим йўналиши бўлди.

Республикада нарх-навоми эркинлаштириш соҳасида кўшни мамлакатларга нисбатан бир мунча мўътадил сиёсат ўтказилганлиги истеъмол бозорини ҳимоялаш заруратини келтириб чиқарди.

Истеъмол бозори барбод бўлишига йўл қўймаслик учун Ўзбекистонда ишлаб чиқариш яхлит тизимини вужудга келтиришга ҳаётий муҳим масала сифатида қаралди, маҳсулотларни ташқарига олиб чиқиб кетилишини божхоналар орқали қатъий назорат қилиш ва юқори бож тўловлари жорий этиш йўли билан амалга оширилди.

Ўтиш даври қанчалик мураккаб бўлмасин, бу тизим республиканинг барча аҳолисига ҳаётий муҳим маҳсулотларни истеъмол қилиш ва хизматлардан баҳраманд бўлиш соҳасида ишончли ижтимоий кафолатларни таъминлаб берди.

Миллий валютани муомалага киритиш, унинг ички алмашувини таъминлаш соҳасида амалга оширилган ташкилий ва иқтисодий чоратадбирларнинг кўрилиши айниқса катта аҳамиятга эга бўлди.

Мамлакатда ички бозорни, халқимиз манфаатларини фақат бақувват миллий валютагина ҳимоя қилиши мумкин, деган қатъий хулосага келинди.

Миллий валюта жорий этилгач, ислоҳотлар биринчи босқичининг охирларига келиб (1995 йил), озиқ-овқат маҳсулотларини меъёрланган тарзда сотишдан бутунлай воз кечиш ва эркин нархларга ўтиш имконияти туғилди.

Меъёрлаш тизимига барҳам бериш тадбирлари аҳоли таъминотини ёмонлаштирмасдан, унчалик қийинчиликларга йўл қўймасдан ўтказилди. Эркин нархларга эса «эсанкирашларсиз» ўтишга муваффақ бўлинди. Буни Ўзбекистондаги иқтисодий ислоҳотлар биринчи босқичининг муҳим натижаси деб баҳолаш мумкин.

Мустақилликнинг дастлабки даврдан бошлаб аҳолининг кам таъминланган қисмини қўллаб-қуватлаш борасида кўрилган чоратадбирлар,

ижтимоий сиёсатни амалга оширишнинг муҳим йўналишларидан бири бўлди.

Яна шуни айтиш ўринлики, мустақиллик йилларида ўқувчи ёшларни ижтимоий ҳимоялашга, уларга ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ўқиб, билим олиш учун зарур шароит яратишга ҳам доимо эътибор берилди. Олий ўқув юртлари талабалари-инг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчи-ларининг, аспирантларнинг стипендиялари кейинги бир неча марта оширилди.

Ўзбекистон Республикасида соғлиқни сақлаш тизимининг асосий вазифаси қилиб касалликларнинг олдини олиш, хасталарни даволаб дарддан фориғ қилиш, яшаш муҳитини соғломлаштиришдан иборат қилиб белгиланди. Бунда халқ таъбаотининг бой анъаналарига, илм-фан ва техниканинг илғор ютуқларига, олим ва мутахассисларнинг заковату салоҳиятига суяниши кўзда тутилди. Ўзбекистон ўз истиқлолига эга бўлгандан сўнг ижтимоий соҳадаги энг муҳим масала сифатида аҳоли соғлигини сақлаш мамлакат Президенти ва ҳукуматининг доимо диққат эътиборида бўлди.

2011 йилда янги иш ўринлари ташкил этиш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш масаласини ҳал қилиш ҳам эътибор марказида бўлди. Худудий бандлик дастурларининг амалга оширилиши натижасида яратилган 1 миллионга яқин иш ўрнининг 68 фоиздан кўпроғи қишлоқ жойларда ташкил этилди.

Таъкидлаш жоизки, янги иш ўринларининг 64 фоиздан ортиғи кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик ва фермерлик ривожини рағбатлантиришни янада кучайтириш, хусусан, уларга янги имтиёз ва преференциялар бериш, 28 фоиздан зиёди эса янги корхоналар ташкил этиш, касаначиликнинг турли шаклларини кенгайтириш ҳисобидан яратилди.

2.ИЖТИМОЙ СОҲАДАГИ ИСЛОХОТЛАР ВА УНИНГ БОСКИЧЛАРИ

1989 йил октябрда Олий Кенгаш сессиясида ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган эди. Давлат манфаатлари нуқтаи назаридан бундай зарур чора республикада истиқомат қилаётган русийзабон аҳоли томонидан бир хил қабул қилинмади. Уларнинг руҳан тайёр эмаслигини ҳисобга олиб мамлакат раҳбарияти тил Дастурини амалга оширишда шошма-шошарликка йўл қўймади, унга ҳаёт тақозоси асосида ўзгартиришлар киритиб борди.

Мамлакатда мунтазам суръатда тил сиёсати ҳақида тушунтиришлар олиб борилди, мавжуд вазиятни ҳисобга олиб, заруриятга қараб иш юритиш, ҳужжатларни расмийлаштириш, турли маъмурий-идоравий муносабатларда рус тили ва бошқа миллатлар тилларидан фойдаланила бошланди. Шунинг учун бу масала 1995 йил 21 декабрда Олий Мажлис IV сессияси кун тартибига киритилиб, «Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида Қонун қабул қилинди. Ушбу Қонуннинг 4-моддасида «Ўзбекистон Республикасида давлат тилини ўрганиш учун барча фуқароларга шарт-шароит ҳамда унинг ҳудудида яшовчи миллатлар ва элатларнинг тилларига иззат-ҳурмат билан муносабатда бўлиш таъминланади, бу тилларни ривожлантириш учун шарт-шароит яратилади», – деб ёзиб қўйилди.

Маданият вазирлиги қошида мамлакат миллатлараро Маданият Маркази ташкил этилди. Унинг таркибида 12 та, жумладан Қозоқ, Корейс, Арман, Озарбайжон, Тожиқ маданият марказлари фаолият кўрсата бошлади.

Вақт ўтгани сайин уларнинг сони орта борди. Бундай ривожланиш ўз навбатида уларнинг фаолиятини мувофиқлаштиришни тақозо қиларди. Шу мақсадда 1992 йил январь ойида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори билан Ўзбекистон Республикаси «Байналмилал маданият» Маркази ташкил қилинди. Марказ фаолиятидаги муҳим йўналиш умумхалқ байрамларига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишда фаол иштирок этиш бўлди. Жумладан, республикада ўтказиладиган анъанавий «Наврўз» байрамида нафақат маҳаллий миллат вакиллари, балки, республикада яшаётган барча миллат вакиллари катнашадилар, бу байрамга чуқур ҳурмат

билан қарайдилар. Ўз навбатида маҳаллий аҳоли ҳам русларнинг миллий байрами бўлмиш «Масленница рожество», татарларнинг «Сабантўй» ва бошқа қатор халқларнинг миллий байрамларида фаол иштирок эта бошладилар.

Мустақиллик йилларида «Байналмилал маданият» Маркази томонидан амалга оширилган ишларнинг яна бир йўналиши бу 1994 йили бошланган биринчи «Халқ ижодиёти» фестивали бўлди. Бу фестивал Ўзбекистон мустақиллигининг уч йиллиги муносабати билан ташкил этилди ва у ҳар икки йилда бир марта ўтказишга қарор қилинди.

Ўзбекистонда қардош халқлар ижодкорлари билан учрашувлар, улар ижодига бағишланган кечалар ўтказиш одат тусига кирди. Ўзбекистон кунларининг Қозоғистонда ўтказилиши, Қозоғистон кунларининг Ўзбекистонда ўтказилиши, қозоқ ва ўзбек халқи ўртасидаги қардошларча алоқанинг янада раванқ топишига катта ҳисса қўшди. Рус маданият Маркази Россиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси билан ҳамкорликда С. Я. Есенин туғилган кунининг 100 йиллигини, Қозоқ маданият Маркази Қозоғистоннинг Ўзбекистондаги элчихонаси билан биргаликда буюк қозоқ шоири Абай таваллудининг 150 йиллигини, Қирғиз маданият Маркази Қирғизистоннинг Ўзбекистондаги элчихонаси билан биргаликда «Манас» эпосининг 1000 йиллигини кенг нишонладилар.

Украина миллий маданий Маркази «Тақдиримиз–ягона» мавзуида давра столи ташкил этди. Атоқли рус шоири С.Есенин юбилейига бағишланган кеча иштирокчилари «Ўзбекистон – умумий уйимиз» мавзуида суҳбат ўтказдилар.

Айни пайтда Ўзбекистонда истиқомат қилаётган 120 дан ортиқ миллат ва элатларнинг фарзандлари ўғил-қизлари мамлакат ўқув юртларида бемалол таълим олмоқдалар. Кўплаб тилларда газета ва журналлар чоп этилмоқда. Телекўрсатувлар ва радиоэшиттиришлар олиб борилмоқда.

Бозор муносабатларига ўтиш даврида ижтимоий муаммоларга алоҳида эътибор бериш зарурати туғилди. Бу Ўзбекистоннинг иқтисодий аҳволи,

халқнинг турмуши, демократик вазият билан боғлиқ. Бозор иқтисодиёти шароитида аҳолининг ижтимоий жиҳатдан энг муҳтож табақалари ва гуруҳларини қўллаб-қувватлаш ижтимоий сиёсатнинг устивор йўналиши ҳисобланади. Аҳолининг меҳнат ва ижодий имкониятини тўлиқ даражада рўёбга чиқариш учун унга шарт-шароит яратиб берилди. Аҳолининг ижтимоий ҳимоялаш чора-тадбирлари тизимида реал меҳнат бозорини шакллантириш, меҳнатга лаёқатли ҳар бир кишига ўз меҳнати билан оиласининг турмуш даражасини яхшилаш имконини берадиган шароитни яратиш асосий ўринлардан бирини эгаллайди.

Ҳозирги жаҳон молиявий иқтисодий инқирози юз бераётган даврда Ўзбекистонни жаҳон молиявий иқтисодий инқирозини четлаб ўтиш бўйича давлатимиз раҳбарининг “Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон Республикасида уни бартараф йўллари ва чоралари” асарида жаҳон молиявий инқирози билан боғлиқ муаммолар, уларнинг Ўзбекистон иқтисодиётига жиддий таъсирини камайтириш мумкин бўлган йўللарни излаш масалалари ёритиб берилган. Иқтисодий инқирозни олдини олиш бўйича таклифлар, чора-тадбирларва вазифалар белгилаб берилган. Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётида эришилган ютуқлар: жумладан: Ўзбекистон иқтисодёти 2008 йилда ўтган йилларга нисбатан 9 фоизга ошди. Ўзбекистонда банк-молия тизими фаол ривожланганлигига эътиборни қаратадиган бўлсак, банкларнинг жами капитали 2007 йил билан таққосласак 40 фоизга ошганлиги кўрамыз. Шу билан бирга 2009-2012 йилларга мўлжалланган жаҳон молиявий иқтисодий инқирозига қарши чоралар дастурида барча турдаги энергия манбалари коммунал хизматларнинг асосий турлари бўйича нархларнинг кўтарилишини чеклаш, яъни уларни 6-8 фоиздан оширмаслик ва бу соҳаларнинг ишлаб чиқариш рентабеллигини сўзсиз таъминлаш механизми ишлаб чиқилди.

2008 йилда аҳолининг реал даромади жон бошига 23 фоизга ошди. 2009 йилнинг ўрталарида ўртача иш ҳақи миқдорини бюджет соҳасида, шунга мос равишда хўжалик юритиш субъектларида ҳам 1,4 баробар оширилди.

Натижада инфляциянинг ўсиш кўрсаткичини 7-8 фоиз даражасида сақлаб туришга эришилди. 2008 йилда ташқи савдо айланмаси 21,4 фоизга ошди, товарлар ва хизматлар экспорти 28,7 фоизга ортди. Натижада ташқи савдонинг сезиларли даражада ўсганлигини кўрсатади Бундан ташқари соғлиқни сақлаш ва таълим соҳаларига давлат ялпи ички маҳсулотининг 12 фоизи ажратилиши ижтимоий соҳада амалга оширилаётган ислохатларни самарасини бермоқди.

Давлатимизнинг ижтимоий-сиёсий соҳада олиб бораётган сиёсати: маърифий-маданий жамият қуриш, ҳар томонлама баркамол авлодни шакллантириш. Ўзбекистонда янги жамият қуриш йўлида маънавий соҳасида қуйидаги вазифалар амалга оширилмоқда.

1. Маънавий ва ахлоқийликни қайта тиклаш.

2. Халқимизнинг миллий маданияти ва унинг ўзига хослигини ифода этувчи восита бўлмиш ўзбек тилини ривожлантириш, бу тилнинг давлат мақомини изчил ва тўлиқ рўёбга чиқариш.

3. Виждон ва дин эркинлиги қоидаларини қарор топтириш.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримовнинг 1992 йилда нашр этилган “Ўзбекистон ўз истиқлол ва тараққиёт йўли” асари маънавий ҳаёт учун йўл-йўриқ бўлди. Асарнинг “Мустақил Ўзбекистонни ривожлантиришнинг маънавий-ахлоқий негизлари” деб аталган бобида илгари сурилган тамойиллар:

- умуминсоний қадриятларга содиқлик
- халқимизнинг маънавий меросини сақлаш ва ривожлантириш
- инсон ўз имкониятларини эркин намойиш қилиши
- ватанпарварлик

Миллий истиқлол мафқураси Ўзбекистоннинг мустақилликка эришиши ҳақидаги сиёсий, илмий, назарий, тарихий, фалсафий, бадиий ва диний қарашлар мажмуи халқни келажакка ишонч, эътиқод руҳида тарбияловчи ғоявий қурол, барча тоифа кишиларини шу мақсад йўлида бирлаштирувчи ғоят қудратли маънавий омил ҳисобланади.

Президентимиз И.Каримовнинг “Юксак маънавият-енгилмас куч” (2008) асари биринчидан, маънавиятга давлат раҳбари томонидан таъриф берилган ва асосланган, иккинчидан, ўтган ўн етти йил мобайнида бу борада амалга оширилган улкан маънавий ислохатларнинг таҳлилий хулосалари келтирилган, учинчидан, унда ҳар бир масалага айнан бугунги талаб ва эҳтиёждан келиб чиқиб ёндашилган, тўртинчидан, эл - юртнинг порлок келажаги учун жонкуярлик қилинган.

3.МАЪНАВИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

1989 йил 24 июнь куни эндигина Ўзбекистон раҳбари бўлиб иш бошлаган Ислом Каримов халқимиз, Ватанимиз тақдири, келажаги учун бутун масъулиятни ўз зиммасига олиб, бундай деди: “Мен сизларни мавжуд аҳволни танқидий баҳолашга ва бундан буён эскича яшаш мумкин эмаслигини англашга чақирмоқчиман. Ҳақиқатан ҳам, биз энди бундай яшолмаймиз ва бундай яшашга замоннинг ўзи йўл қўймайди”.

1990 йил 24 февраль куни Юртбошимиз, мавжуд вазиятни янада теран баҳолаб, барча раҳбар ва фаолларни сергак ва дадил бўлишга даъват этди: “Халқимиз бошига тушган бу ташвишларни чуқур ҳис қилиш, уларни бартараф этиш нақадар мураккаб ва зарур эканини англаш учун кўп нарса керак эмас — безовта юрак керак, очик кўз керак”.

Ислом Каримов ана шундай улкан жасорат билан мудроқ қалбларни уйғотиб, барчамизни миллий мустақиллик сари ундади. Ўтган йиллар давомида ҳаётимизнинг барча соҳаларида эришган ютуқларимиз аслида ўзимизга, жамиятимизнинг бугунги ва эртанги истиқболига ана шундай безовта юрак ва очик кўз билан қараб, мақсадларимизни аниқ белгилаш натижаси десак, адашмаймиз.

Маълумки, мустақиллик бировга қарам бўлмаслик, ўз хоҳиш-иродаси ва инон-ихтиёрига, ўз ҳаёти ва тақдирига ўзи эгалик қилишни англатади. Мустақиллик миллати, тили ва динидан қатъи назар, ҳамма учун энг муқаддас туйғу, олий қадрият ҳисобланади.

Маълумки, ҳаётда эришиладиган ютуқларнинг бош омили мақсадга боғлиқ. Тўғри танланган мақсад халқ ва жамиятни бирлаштиради, унинг сафарбарлиги, қатъиятини кучайтириб, тўғри йўлга бошлайди.

“Мустақиллик йилларида мақсад қилиб қўйган марраларни, аввало, энг тараққий этган демократик давлатлар қаторига кўтарилиш, фаровон ва бадавлат ҳаёт кечириш, халқаро майдонда ўзимизга муносиб ўрин эгаллаш йўлида қўлга киритган ютуқларни сарҳисоб қилиш учун “Кеча ким эдигу бугун ким бўлдик?” деган саволга холисона жавоб бергандагина кўп нарса биз учун аён бўлади”.

Кеча миллий маданияти, урф-одатлари, анъаналари, муқаддас дини таъқиб остига олинган, сохта “совет маданияти”га ишонган, мустақиллик ғоялари учун қирғин-қатағонга дучор этилган минг-минглаб асл фарзандларини ёд этишдан жудо қилинган, жаҳон андозаларига мос билим олишдан кўра, диплом олишга қизиқтирилган, минглаб авария ҳолатларидаги таълим, маданият муассасаларига эга халқ эдик. Бугун эса маънавият ва маърифат давлат сиёсатининг устувор йўналишига айланган, “Озод ва обод юртда яшайдиган, янгича фикрлайдиган одамларнинг ўйлари ҳам, уларнинг ҳаёти, турмуши ҳам гўзал ва фаровон бўлиши керак” деган юксак мезон асосида яшаётган, жамиятни соғломлаштиришни, мамлакатни обод қилишни кўнгил ободлигидан бошлаган, замонавий таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш, маданият, маиший хизмат муассасаларига эга, барча шаҳар ва қишлоқлари, ҳатто, энг чекка қишлоқларида ҳам катта-катта ўзгаришлар амалга оширилаётган, фуқаролари фаровон яшашини таъминлаш давлат сиёсатининг бош мақсадига айланган халқмиз.

Кеча диний қадриятларимиз топталган, диний байрамларимиз тақиқланган, масжидларимиз омборхона, отхона, машина эҳтиёт қисмлари сақланадиган жойларга айлантирилган, 74 йил давомида совет тузуми даврида атиги 173 нафар юртдошимиз ҳаж сафарига боришга муяссар бўлган, “дин - афюн” деб эълон қилинган мамлакатда яшайдиган халқ эдик. Бугун эса, муқаддас ислом динимиз тикланган, Имом Бухорий, Имом Термизий,

Имом Мотуридий, Маҳмуд Замаҳшарий, Бурҳониддин Марғиноний, Абдулхолик ўйждувоний, Баҳоуддин Нақшбанд каби ўнлаб, юзлаб азиз авлиёларимизнинг ўлмас меросини ўрганиш, муқаддас кадамжоларини зиёрат қилиш имконига эга бўлдик. Аини пайтда Ислом ҳамкорлик ташкилотининг таълим-тарбия, илм-фан ва маданият масалалари бўйича тузилмаси - АЙСЕЕСКО томонидан Тошкент шаҳрининг 2007 йилда Ислом маданияти пойтахти, деб эълон қилинганидан фахрланиб яшайдиган, йилига 5200 нафардан ортиқ фуқароларимиз ҳаж сафарига бориб келадиган мамлакатга айландик.

Кеча ижтимоий муаммолар тўлиб-тошиб ётган, колхозчилар кўлига ҳар ойда 42 сўм пул оладиган, энг аввало, қишлоқ аҳолиси ўта қийналган, ер муаммоси ҳал этилмаган, бутун совет ҳокимияти йилларида қишлоқ аҳолисига бор-йўғи 300 минг гектарга яқин ер томорқа сифатида берилган, қишлоқ инфратузилмаси тўлиқ ишдан чиққан, уч-тўрт оила каталакдек гувала уйларда яшашга маҳкум этилган ночор кишилар эдик. Бугун юртимизда қишлоқ хўжалигидаги ислохотлар янада чуқурлаштирилиб, фермерлик ҳаракати ҳар томонлама қўллаб-қувватланмоқда. Унинг моддий ва молиявий базаси мустаҳкамланиб, фермерларга янада кенг йўл очиб берилмоқда. Биз бу борада янги имтиёз ва имкониятларни туғдириш, қишлоқда пайдо бўлаётган мулкрий муносабатларни, янги ўрта синф вакиллари — мулкдорлар, тадбиркор ва ишбилармонларнинг манфаатларини ҳимоялаш бўйича пухта ўйланган, илмий асосланган дастурга эга, қишлоқ жойларида намунавий лойиҳалар асосида йилига 10 мингдан ортиқ замонавий уй-жойлар қурилаётган мамлакатмиз.

4.ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БИРИНЧИ ПРЕЗИДЕНТИ И.КАРИМОВНИНГ «ЮКСАК МАЪНАВИЯТ – ЕНГИЛМАС КУЧ» АСАРИДАГИ НАЗАРИЙ КОНЦЕПТУАЛ МАСАЛАЛАР

Биз халқимизнинг дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаслиги, фарзандларимизнинг биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлиб яшаши учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этаётган эканмиз, бу борада маънавий тарбия масаласи, ҳеч шубҳасиз, беқиёс аҳамият касб этади.

Ўз тарихини билмайдиган, кечаги кунини унутган миллатнинг келажаги йўқ. Бу ҳақиқат кишилик тарихида кўп бора ўз исботини топган.

Маълумки, биз бошимиздан кечирган собиқ мустабид тузум даврида миллий маънавиятни ривожлантиришга мутлақо йўл қўйилмаган.

Ўтган давр мобайнида эски тузумдан оғир мерос бўлиб қолган ана шундай иллатларга, эл-юртимизга нисбатан камситиш ва миллий манфаатларимизни менсимаслик ҳолатларига барҳам бериш, кўхна кадриятларимиз, дину диёнатимизни тиклаш, ҳаётимизда тарихий адолатни қарор топтириш, янги жамият қуриш йўлида халқимизнинг маънавий юксалишини ўз олдимизга қўйган олижаноб мақсадларга етишда хал қилувчи мезон деб қараш ва шу асосда иш олиб бориш биз учун доимо устувор вазифа бўлиб келганини ва бугун ҳам эътиборимиз марказида турганини таъкидлаш лозим.

Дунёдаги зўравон ва тажовузкор кучлар қайси бир халқ ёки мамлакатни ўзига тобе қилиб, бўйсундирмоқчи, унинг бойликларини эгалламоқчи бўлса, аввалам-бор, уни қуролсизлантиришга, яъни энг буюк бойлиги бўлмиш миллий кадриятлари, тарихи ва маънавиятидан жудо қилишга уринади. Бинобарин, маънавиятга қарши қаратилган ҳар қандай таҳдид ўз-ўзидан мамлакат хавфсизлигини, унинг миллий манфаатларини, соғлом авлод келажагини таъминлаш йўлидаги жиддий хатарлардан бирига айланиши ва охир-оқибатда жамиятни инқирозга олиб келиши мумкин.

Маънавий таҳдид деганда, аввало, тили, дини, эътиқодидан қатъи назар, ҳар қайси одамнинг том маънодаги эркин инсон бўлиб яшашига қарши қаратилган, унинг айнан руҳий дунёсини издан чиқариш мақсадини кўзда тутадиган мафкуравий, ғоявий ва информацион хуружларни назарда тутиш лозим.

Бугунги шиддатли даврда чинакам маънавиятли ва маърифатли одамгина инсон қадрини билиши, ўз миллий кадриятларини, миллий ўзлигини англаши, эркин ва озод жамиятда яшаш, мустақил давлатимизнинг жаҳон ҳамжамиятида ўзига муносиб ўрин эгаллаши учун фидоийлик билан кураша олиши мумкин.

Президентимизнинг «Юксак маънавият – енгилмас куч» китоби инсоннинг юксалишида маънавият оламининг қандай таъсир ва аҳамиятга эга экани, шунингдек, маънавиятга қарши қаратилган хуружларнинг реал хавфи ҳақида атрофлича фикр юритиш, халқимиз янги ҳаёт, янги жамият асосларини кураётган ҳозирги мураккаб ва таҳликали замонда одамларни бундай хатарлардан огоҳ этиш, эл-юртимиз, кенг жамоатчилик эътиборини бу масалаларга яна бир бор қаратиш, келажак авлодимизни маънавий соғлом ва баркамол этиб тарбиялаш билан боғлиқ вазифаларни аниқ белгилаб олиш борасидаги ҳаётий эҳтиёж маҳсули сифатида дунёга келди.

Ватанимизда яшаётган ҳар қайси инсон ўзлигини англаши, қадимий тарихимиз ва бой маданиятимиз, уртуғ аجدодларимизнинг меросини чуқурроқ ўзлаштириши, бугунги тез ўзгараётган ҳаёт воқелигига онгли қараб, мустақил фикрлаши ва диёримиздаги барча ўзгаришларга дахлдорлик туйғуси билан яшаши зарур.

САВОЛЛАР

1. Мустақилликнинг дастлабки йилларидаги ижтимоий-сиёсий ислоҳотлар
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримовнинг “Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида” асарининг мазмуни ва моҳияти
3. Президент Ислоҳ Каримов “Юксак маънавият-енгилмас куч” китобининг мазмуни ва моҳияти
4. Ўзбекистонда ижтимоий йўналтирилган иқтисодиёт тизимининг яратилиши
5. Ўзбекистонда миллатлараро тотувликнинг таъминланиши. Миллий-маданий марказлар фаолияти
6. Этник, маданий ва диний бағрикенглик давлат сиёсатининг тамойили сифатида
7. Мустақиллик йилларида миллий қадриятлар, анъаналар ва урф-одатларнинг тикланиши

Адабиётлар руйхати:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 364 б.
2. Левитин Л., Дональд С.Корлайл. Ислом Каримов – Янги Ўзбекистон Президенти. Т., Ўзбекистон, 1996.
3. Тараққиётнинг ўзбек модели. – Т.:«Ижод дунёси», 2002 йил.
4. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. –Т.:“Шарқ”, 2006.

4. Электрон таълим ресурслари:

1. [www. Ziyo net.uz](http://www.Ziyo.net.uz).
2. www.gov.uz

4-Мавзу. Ўзбекистонда таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши

Режа

1. Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари.

2. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши. Унинг назарий асослари ва амалий натижалари

Калит сўзлар. Ўзбекистон таълим тизими, ислохотлар, назарий асослари, амалий натижалари, илм-фан, жисмоний тарбия, спорт,

1.ЎЗБЕКИСТОНДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИДАГИ ИСЛОХОТЛАРНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ ВА АМАЛИЙ НАТИЖАЛАРИ

1997-йил 29-август куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси IX сессиясида Ўзбекистон Республикасининг «Таълим туғрисидаги» янги низоми ва “Кадрлар тайёрлаш Миллий Дастури”ни қабул этди.

Ўзбекистон Республикасида таълим пастда курсатилгандай формада амалга ошириши белгиланди.

*мактабгача таълим;

*умумий урта таълим;

*урта махсус касб-хунар таълим;

*олий таълим;

*олий таълимдан кейинги таълим;

*кадрлар билимини жетистириу ва уларни қайта таёрлаш;

*мактабдан ташқари таълим.

Миллий дастурда ҳаётимизнинг барча соҳаларида босқичма-босқич амалга оширилаётган реформаларни уч босқичта амалга ошириш назарда тутилган.

Биринчи босқич(1997-2001-йиллар)

Иккинчи босқич(2001-2005)

Учинчи босқич (2005-ва ундан кейинги йиллар)

Давлатимизда қобилиятли ёшларни излап топиз,уларга ёрдам бериш, куллаб-қувватлаш буйича давлат сиёсати олиб борилмоқта.1997-йили ташкиллаштирилган “Умид” фонди йулламаси билан 1997-2001 йилларда 785 йигит қизларимиз ривожланган давлатларнинг олий уқиш жойларида уқиш учун юборилди.Улардан 519 укувчилар тамомлаб келди.Ташкентте 2002-йил июльда Халқаро Вестминстер университети, 2006-йили Москва давлат университети филиали, 2008-йили Сингапур менежментни ривожлантириш институти, 2009-йили Турин политехника университети ташкиллаштирилди

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992-йил 8-июльдаги “Илм-фан ва инновация ишларини ривожлантиришни давлат томонидан куллаб-қувватлаш ҳақида” ги фармони Вазирлар Кабинетининг шу фармон бажарилишини тامينлашга қаратилган қарори илм-фан ривожланишида муҳим аҳамиятга эга булди. 1997-йилда Президент фармони билан Хоразм Фанлар Академияси қайта тикланди. Президентимиз Ислон Каримовнинг 2006 йил 7 августда қабул қилинган “Фан ва технологиялар ривожланишини мувофиқлаштириш ва бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги, 2008 йил 15 июлда имзоланган “Инновацион лойиҳалар ва технологияларни ишлаб чиқаришга татбиқ этишни рағбатлантириш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ва 2010 йил 15 декабрдаги “2011-2015 йилларда Ўзбекистон Республикаси саноатини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида”ги қарорларида белгиланган Ўзбекистонни иқтисодий ривожлантириш йўналиши инновацион иқтисодиётга ўтишни назарда тутди. Инновацион ғоялар, технологиялар ва лойиҳалар республика ярмаркаси ғоят муҳимлигини таъкидлади. Негаки, у муҳим вазифани ҳал этиш – инновацион тараққиёт жараёнларини кучайтириш учун саноатчилар, олимлар ва тадбиркорлар саъй-ҳаракатларини интеграциялаштиришга хизмат қилмоқда. “Ўзэкспормарказ”да бу йил олтинчи марта ўтказилаётган ярмарка Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги, Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги, Вазирлар Маҳкамаси

хузуридаги Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш кўмитаси томонидан ташкил этилди. Унда вазирликлар, идоралар, банклар, иқтисодий тизимнинг барча тармоқлари корхоналари, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари, фермер хўжаликлари, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси институтлари, олий ўқув юртлари, илмий марказлар ҳамда тажриба-конструкторлик ташкилотлари кенг иштирок этмоқда. Мамлакатимиз вазирликлари, идоралари ва йирик компанияларининг етакчи мутахассисларидан таркиб топган ишчи гуруҳи шунга риоя этган ҳолда, илмий, таълим, конструкторлик ташкилотлари ва ихтирочиларнинг 607 аризасини кўриб чиқди.

Улар орасидан саноат, қишлоқ хўжалиги, тиббиёт, фармакология, ахборот, илм-фан ва таълим соҳасини ривожлантиришга доир энг истиқболли 550 технология, инновацион ғоя ҳамда лойиҳа танлаб олинди. Муқобил энергия манбалари, чунончи, қуёш энергиясида ишлайдиган технологиялар ярмарка қатнашчиларида катта қизиқиш уйғотди. Бу мамлакатимиз ушбу соҳада улкан салоҳиятга эга эканлиги ва мазкур ишлар давлатимиз томонидан қўллаб-қувватланаётгани билан боғлиқдир. Бу борада Президентимиз Ислон Каримовнинг 2013 йил 1 март куни қабул қилинган “Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони ва Халқаро қуёш энергияси институтини ташкил этишга оид қарори қабул қилинди.

Мустакилликка эришгач халқимизнинг ўз юрти, тили, маданияти ва кадриятларини ўрганилиши Юртбошимиз ўз асарларида ёритиб ўтдилар. 1992 - йилда " Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараккиёт йўли ", 1998 - йилда " Тарихий хотирасиз келажак йўк ", 2008 - йилда эса " Юксак манавия - енгилмас куч " 2011 - йилда " Ўзбекистон мустакилликка эришиш остонасида " ва бир катор асарларида Ўзбекистон тарихи масалаларини атрофлича баён этиб ўтганлар.

1997 йил февралда И.Каримов Вазирлар Маҳкамасининг йиғилишда таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш масаласини кўтарди. У шундай деди:

«Таълим тизимини тубдан қайта кўриб чиқиш вақти етди, профессионал билимларни эгаллаш имкониятларини кенгайтириш, маъмур-менежерларни тайёрлашни йўлга қуйиш, янги шароитларда, янги замонавий технологияларда ишлашга қобил ишчи ва мутахассисларни тайёрлашни йўлга қўйиш лозим». Янги «Таълим тўғрисида»ги Қонун бўйича таълим турлари мактабгача таълим (6-7 ёшгача), умумий ўрта таълим (9 йиллик), ўрта махсус, касб-хунар таълими (3 йиллик), олий таълим, олий ўқув юртидан кейинги таълим, кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш, мактабдан ташқари таълимдан иборат қилиб белгиланди. «Таълим тўғрисида»ги Қонун ҳамда «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» мактабгача таълимдан то фанлар академиясигача бўлган замонавий, янги узлуксиз таълим тизимини вужудга келтиришга, Ўзбекистон таълим тизимини тубдан ислоҳ қилишга асос бўлди.

1997 йил 27 августини Олий Мажлисни IX сессиясида Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни ва "Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури" қабул қилинди.

Кадрлар тайёрлаш Миллий Дастурида мамлакатимизда таълим ислохати утказилишидан кузда тутилган мақсад, таълимни вазифалари дастурини рўёбга чиқариш босқичлари, кадрлар тайёрлашнинг миллий модели асослаб берилди. Мазкур дастурнинг асосий мақсади таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, уни утмишдан қолган мафкуравий қоралашлардан ва сарқитлардан тула ҳолос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи юқори малакали кадрлар тайёрлаш миллий тизимини яратишдир.

Таълим ва кадрлар тайёрлаш тизимини жамиятда амалга оширилаётган янгиланиши ривожланган демократик ҳуқуқий давлат қурилиши жараёнига мослаш.

Миллий Дастурда таълим ислохатлари уч босқичда утказилиши кузда тутилади:

1-босқич 1997-2001 йиллар.

2-боскич 2001-2005 йиллар.

3-боскич 2005 йилдан кейинги йиллар.

Миллий Дастурлар тамонлама камол топган турмушга мослашган, таълим турлари ва касб-хунарни онгли равишда танлай оладиган, жамият, давлат ва оила олдида ўз жавобгарлигини хис этадиган фукароларни вояга етказишни назарда тутуди, Дастурни хаётга тадбиқ этиш жараёнида Ўзбекистонда кадрлар тайёрлаш миллий модели шаклланади.

Олий Мажлисининг 1996 йил декабрдаги Қарори билан 1 октябрь - «Ўқитувчилар ва мураббийлар куни» деб белгиланди

2.ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМ-ФАН, ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ РИВОЖЛАНИШИ. УНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ ВА АМАЛИЙ НАТИЖАЛАРИ

Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортнинг рухан тетик, жисмонан баркамол инсонни шакллантиришдаги беқиёс аҳамияти охириги йилларда ҳукуматимиз томонидан қабул қилинаётган қарор-фармонларда ўз аксини топмоқда. Президенти И.А.Каримов жисмоний тарбия ва спортни аҳоли ўртасида, айниқса ёшларни тарбиялашдаги, жисмоний тарбия спортни ёшлар тафаккурининг ривожлантиришга катта аҳамият бериб, қатор ҳужжатларга имзо чекди. Жумладан, 2000 йил февраль ойида Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси “Соғлом авлодни тарбиялаш” давлат дастурини қабул қилинди. 2002 йил 24 октябрда Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисидаги Президент Фармони чиқди. 2003 йил 4 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Оммавий спорт тарғиботини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди. Ушбу қарор ва фармонлар замирида соғлом турмуш тарзини шакллантириш ҳамда турли ҳил касалликларнинг олдини олишнинг асосий йўли тўғри ташкил этилган жисмоний ҳаракат маданияти, спорт, ҳамда ёшларга жисмоний тарбия дарсларини олиб боришдаги жисмоний тарбия ўқитувчиси ва спорт мураббийларининг юқори малакага эга эканлигидир

1992 йилдан Термиз ва Шахрисабз шаҳрида миллий кураш бўйича халқаро мусобақа ўтказила бошланди.

1994 йилда Тошкентда теннис саройи қурилиб, унда «Ўзбекистон Республикаси Президенти соврини» учун теннис бўйича катта халқаро мусобақа ўтказилмоқда.

1992-2003 йилларда Ўзбекистон Республикаси терма жамоалари спорт турлари бўйича бир қанча Жаҳон ва Осиё чемпионатларида муваффақиятли қатнашиб келмоқдалар. Жумладан, 1994 йили Ўзбекистон Республикаси спортчилари 1-мартда Япониянинг Хиросима шаҳрида ўтказилган 12-Осиё ўйинларида иштирок этдилар ва улкан муваффақиятларга эришдилар. Улар 42 медални, жумладан 10 та олтин, 12 та кумуш, 20 та бронза медалини қўлга киритдилар. Ўзбекистон футбол терма жамоаси Осиё ўйинлари чемпиони бўлди. 1996 йил Ўзбекистон спорти тарихида алоҳида ўрин тутди. Ўзбекистон бокс федерацияси спорт бўйича йўриқчиси Артур Григорян Германияда ўтказилган жаҳон чемпионатида қатнашиб, мутлақ чемпион «Олтин камар»ини қўлга киритди. 2002 йилгача 17 марта жаҳон чемпиони номини сақлади. 1996 йил январда Халқаро Олимпия Қўмитасининг қарорига мувофиқ, жаҳон спортини ривожлантиришдаги хизматлари ва олимпия ғояларига садоқати учун И.Каримов Олимпия Олтин ордени билан мукофотланди. Тошкентда 1996 йил 14 августда Олимпия музейи ташкил этилди. Уни Халқаро олимпия қўмитасининг Президенти Х.А.Самаранч И.Каримов билан бирга тантанали равишда очиб берди. Х.А.Самаранч Дўстлик ордени билан тақдирланди. 2001-2002 йиллардан бошлаб ҳар йили умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчилари орасида 4 босқичда (мактаб, туман, вилоят ва республика босқичлари) « Умид ниҳоллари», Академик лицей, коллеж ва 9-11-синф ўқувчилари орасида «Баркамол авлод», ҳар 2 йилда бир марта олий ўқув юртлари талабалари орасида «Универсиада» спорт мусобақаларини ўтказилиши йўлга қўйилди. 2003 йилда Республика миқёсида янги болалар спорт иншоотларини барпо этиш дастурлари тузилди. «Соғлом оила» мусобақаларини ўтказиш Низоми ишлаб чиқилган.

Мусобақалар ҳар йил «Наврўз» байрами арафасида маҳаллалар миқёсида ўтказиладиган бўлди. 2002 йилнинг ўзида ўзбек спортчилари турли мусобақаларда қатнашиб 186 дан ортиқ Олтин медални қўлга киритдилар

«Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» асосида ишлаб чиқилган ва Вазирлар Маҳкамаси томонидан 1999 йил августда тасдиқланган «Умумий ўрта таълим Давлат таълим стандартлари» асосида янги ўқув дастурлари амалиётга жорий этилди. 2001-2002 ўқув йилидан эътиборан мактаб ўқувчиларига дарсликларни ижарага бериш тизими асосида таъминлашга босқичма-босқич ўтила бошланди. 2001 йилдан бошлаб дарсликларни танлов асосида яратиш йўлга қўйилди. «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» ижросининг 1-босқичи асосий вазифаларидан бўлган мониторинг тизими шакллантирилди. Янги таълим тизимига мувофиқ иқтидорли ва истеъдодли ўқувчилар учун 500 дан ортиқ янги турдаги ўқув муассасалари ташкил этилди. Кўплаб иқтидорли ўқувчиларимиз турли халқаро олимпиадаларда олтин, кумуш ва бронза медалларини қўлга киритмоқдалар. 1997 йилда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги Қонунга биноан олий таълим икки босқичда - бакалаврият ва магистратурадан иборат. Фаолият кўрсатаётган 62 та олий ўқув юртида 260 минг талаба таҳсил олмақда. Шу кунларда мамлакатимиздан 700 нафар талаба хорижий мамлакат ўқув юртларида иқтисодий ихтисослар бўйича ўқишмоқда. Бир неча минг талаба 3 ойдан бир йилгача хорижий ўқув юртларида таълим олмақда

САВОЛЛАР

- 1.Олий таълим тизими ислохотлари
- 2.Олий таълимдан кейинги таълимни ташкил этиш бўйича Давлат талаблари Ўзбекистоннинг илм-фан соҳасидаги халқаро ҳамкорлиги
- 3.Илм-фан соҳасидаги инновациялар ва уларнинг аҳамияти
- 4.Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистоннинг энг янги тарихи бўйича Жамоатчилик кенгашини ташкил қилиш” тўғрисидаги ПҚ-1694-сонли қарори ва унинг Ўзбекистоннинг энг янги тарихини ривожлантиришдаги ўрни

5. Миллий маданий меросни тиклаш юзасидан давлат сиёсатининг асосий йўналишлари

6. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва уни амалга ошириш босқичлари

7. Ўзбекистонда жисмоний тарбия, спортни ва соғлом турмуш тарзини ривожлантириш сиёсати

Адабиётлар руйхати

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият – енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. –2008.

2. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. Т.: “Ўзбекистон”. 2011.

3. Каримов И.А. Ўрта аср Шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг бугунги цивилизациядаги роли ва аҳамияти. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

4. Каримов И.А. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. Тошкент: Ўзбекистон, 2015.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилиш чора-тадбирлари тўғрисидаги” ПҚ-1533-сон Қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПФ-4732-сон Фармони.

8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16-февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

9. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

**5-МАВЗУ. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари.
Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотларнинг назарий асоси бўлган
«Ўзбек модели»нинг жаҳон ҳамжамиятида тан олиниши
РЕЖА**

1. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари.
2. Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотларнинг назарий асоси бўлган “Ўзбек модели”нинг жаҳон ҳамжамиятида тан олиниши

Калит сузлар. Ўзбекистон ташқи сиёсати, назарий концептуал асослар, ислохотлар, “Ўзбек модели”,

**1.ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ СИЁСАТИНИНГ НАЗАРИЙ
КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ**

Ташқи сиёсатни мафкурадан тўла холи этиш хавфсизликни таъминлашнинг муҳим кафолатидир. Ўзбекистон шу пайтгача дунёнинг барча мамлакатлари, қитъалари ва минтақалари билан ўз муносабатларини, бу мамлакатларнинг усткурмаси қандай бўлишидан қатъи назар, фақат халқаро ҳуқуқнинг барча тан олган қоида ва мезонлари асосида куриб келди ва бундан кейин ҳам шу йўлдан боради.

Ўзбекистон Қўшилмаслик ҳаракатига аъзо бўлгани сабабли ҳеч қайси блокка қўшилмайди. Биз буни миллий хавфсизликнинг муҳим кафолати деб биламиз. Шу билан биргаликда, ҳарбий блоklar билан ҳамкорлигимиз тинчлик ишига, мамлакатлар ва халқларнинг хавфсизлиги мақсадларига, демакки, Ўзбекистоннинг миллий хавфсизлиги мустаҳкамланишига хизмат қилса, биз ҳамиша мулоқотга тайёрмиз. Шу ўринда Ўзбекистон 1994 йилнинг июлида НАТОнинг коллектив хавфсизликни таъминлашга қаратилган "Тинчлик йўлида ҳамкорлик" лойиҳаси амалга оширилди. Ўзбекистон ўз мустақиллигини дастлабки йилларидаёқ ишлаб чиқилган қуйидаги асосий тамойилларга амал қилди.

Биринчидан, ўзаро манфаатларини ҳар томонлама ҳисобга олган ҳолда давлат миллий манфаатларининг устунлиги:

Иккинчидан, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик:

Учинчдан, мафкуравий қарашлардан қанъий назар ҳамкорлик учун очиклик, умуминсоний қадриятларга, тинчлик ва хавфсизликни сақлашга содиқлик:

Тўртинчидан, халқаро ҳуқуқ нормаларининг давлат ички нормаларидан устиворлиги:

Бешинчидан, ташқи алоқаларни ҳам икки томонлама ҳам кўп томонлама келишувлар асосида ривожлантириш.

Биз ташқи алоқаларни халқаро муносабатларнинг тури йўналишлари бўйича муваффақиятли деб биламиз. Ўзбекистон дунё учун очик. Биз ҳам дунёнинг Ўзбекистонга жуда катта қизиқиш билан қараётганини ҳис этмоқдамиз. Бу эса Ўзбекистоннинг барқарор ривожланиши учун қафолатдир. Ўзбекистон халқаро алоқаларни йўлга қўйиш нуқтаи назаридан ва ўз тараққиёт истиқболлари жиҳатдан қулай жуғрофий стратегик мавқега эга қадим замонларда Шарқ билан Ғарбни боғлаб турган Буюк Ипак йўли Ўзбекистон худуди орқали ўтган. Бу ерда савдо йўллари туташган ташқи алоқалар ҳамда турли маданиятларнинг бирини-бири бойитиш жараёни жадал кечган. Бугунги кунда ҳам Европа ва Яқин Шарқда Осиё Океани минтақасига олиб борадиган йўллар шу ерда кесишади.

2. ЎЗБЕКИСТОНДА ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИСЛОХОТЛАРНИНГ НАЗАРИЙ АСОСИ БУЛГАН «ЎЗБЕК МОДЕЛИ»НИНГ ЖАХОН ХАМЖАМИЯТИДА ТАН ОЛИНИШИ

Ўзбекистоннинг халқаро ташкилотлар фаолиятидаги иштироки миллий хавфсизлигимиз, минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлаш гаровидир.

БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси 1993 йил феврида иш бошлаган эди. Албатта, бу унчалик катта муддат эмас. Бироқ 1994 йил январига келиб, ваколатхона БМТнинг Тараққиёт дастури, Қочоқлар иши бўйича ваколатли олий комиссари, Болалар жамҚармаси, Саноат тараққиёти дастури, Наркотикларни назорат қилиш бўйича дастур, Жаҳон соқликни сақлаш ташкилоти, Аҳоли жойлашиши жамҚармаси сингари ихтисослашган муассасаларни ўз таркибига бирлаштиришга муваффақ бўлди. Шундай қилиб, БМТ билан ҳамкорлик қилиш режалари амалга ошиб бормоқда. Бу

хамкорлик иқтисодиёт, ижтимоий соҳа, соқликни сақлаш, маданиятни тиклаш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва бошқа соҳаларни ҳам қамраб олмақда.

Ўзбекистон БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида Тошкент шаҳрида мазкур ташкилотнинг Марказий Осиёда хавфсизлик, фаровонлик ва хамкорлик муаммоларига бақиланган доимий семинарини ташкил этиш таклифини ўртага ташлади. Бизнинг фикримизча, республикамиз Европада Хавфсизлик ва хамкорлик ташкилотининг Осиёдаги таянчи бўла олади. У минтақавий хавфсизлик ва хамкорликни, эҳтимол тутилаётган можароларнинг олдини олувчи дипломатияни таъминлашда, зиддиятларни бартараф этишда Европада Хавфсизлик ва хамкорлик ташкилоти ва БМТ хамжихат иш юритадиган майдонга айланиши мумкин.

Ўзбекистон 1992 йил феврал ойида дунёда тинчликни мустаҳкамлаш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя этиш бўйича катта тадбирларни амалга ошираётган нуфузли халқаро ташкилот-Европа хавфсизлик ва хамкорлик ташкилотига аъзо бўлиб кирди. И.Каримовнинг 1992 йил 9-10 июлда бўлиб ўтган Европа хавфсизлик ва хамкорлик ташкилотининг мжлисида иштирок этди, унда нутқ сўзлади. Кенгашнинг 10 июлда бўлган мажлисига раислик қилиши Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллаётганининг далилидир.

Ўзбекистоннинг мустақил ривожланишидаги ўтган қисқа тарихий даврида республикада суверен давлат сифатида қарор топтириш юзасидан улкан ишлар амалга оширилди. Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамияти билан интеграциялашувида БМТ доирасидаги ихтисослашган ташкилотлар билан хамкорлиги муҳим аҳамиятга эга. Жумладан, унинг БМТ ҳомийлигида таълим ва фан, маданият билан шуғулланувчи халқаро ташкилот-ЮНЕСКО билан алоқалари тобора мустаҳкамланиб бормоқда. 183 давлат аъзо бўлган ЮНЕСКОнинг бош мақсади барча халқлар келажагининг умумийлиги асосларини ишлаб чиқиш ва ривожлантириш, ҳозирги замон муаммоларини

янада чуқурроқ ўрганишга кўмаклашишдан иборат. ЮНЕСКО ҳар йили ўз фаолияти доирасида жаҳонда 150-200 тадбир ўтказди.

1993 йил 29 октябрда ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида Ўзбекистоннинг ЮНЕСКОга аъзоликка қабул қилиш маросими бўлди. Ўша куни Улуғбек таваллудининг 600 йиллигини нишонлаш ЮНЕСКО дастурига киритилди. 1994 йил октябрда Парижда Улуғбек ҳафталиги ўтказилди. Хива ва Бухоро ЮНЕСКОнинг жаҳон маданий қадриятлар руйхатига киритилди. Бу руйхатда 441 объект бор Самарқанд, Бухоро, Хванинг меъморий мажмуаларини қайта тиклаш ишларига ЮНЕСКО эксперти қайта тикловчи меъмор Жованни Боккарди Ўзбекистонда ишлаб ёрдамлашмоқда. 1996 йил октябр ойида Парижда Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги нишонланди. 1997 йили Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллик саналари нишонланди, 1994 йил декабрда республикада ЮНЕСКО ишлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий комиссияси ташкил этилди у идоралараро орган бўлиб, таркибига таълим, фан, маданият ва ахборот соҳасидаги вазирликлар ва идоралардан 49 киши аъзо бўлди.

2007 йилнинг 16 октябр - 2 ноябр кунлари Париж шаҳрида бўлиб ўтган ЮНЕСКО Бош конференциясининг 34-сессиясида Тошкент шаҳрини ЮНЕСКО юбилейлар руйхатига киритиш ҳақида қарор қабул қилинган эди.

Ўзбекистон Минтақавий халқаро Ташкилотлар Европа Иттифоқи, ЕҲҲТ, НАТО, ЭКО, ОИК кўшилмаслик ҳаркати ва бошқалар билан самарали ҳамкорлик қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси ўзининг ҳоҳиш иродаси ва таклифига кўра 1992 йил 2 мартда жаҳондаги энг нуфузли халқаро ташкилот –Бирлашган Миллатлар Ташкилотига қабул қилинди. Ўзбекистон БМТ Низомини халқаро ҳуқуқий меъёрларни, шунингдек БМТ таркибига кирувчи халқаро ташкилотлар талабларига риоя қилинишини билдирди. Мамлакатимиз жаҳон ҳамжамиятининг тўла тенг ҳуқуқли аъзоси бўлди.

Мамлакатимиз Президенти И.Каримовнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 1993 йилда бўлган 48-сессиясида иштирок этиши ва унда

27 сентябрда қилган маърузаси ЎЗ-ни жаҳонга қўхна ва ёш навқирон давлат сифатида намоён этди. Ўз-н Рес-си номида Марказий Осиёда хавфсизлик, барқарорлик ва ҳамкорлик масалалари бўйича БМТ нинг Тошкентда доимий ишловчилар семинарини чақириш, наркобизнесга қарши курашни кучайтириш, Орол муаммосини ҳал этиш Тожикистон, Афғонистон можоросини ва бошқа бир қатор масалалалар бўйича бир қатор таклифларни ўртага қўйди.

1993 йил феврала Тошкентда БМТнинг ваколатхонаси очилди ва у иш бошлади. Ўзбекистон Республикаси ва БМТнинг раҳбарларининг ҳаракатлари натижасида ваколатхона мамлакатимизда БМТнинг тараққиёт дастури жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, аҳоли жойлашиш жамғармаси, наркотик моддаларни назорат қилиш дастури, назорат тараққиёти дастури, болалар жамғармаси сингари, ихтисослашган муассасаларни ўз таркибига бирлаштиришга муваффақ бўлди ва улар билан ҳамкорлик қилмоқда. Ўзбекистон шу қисқа давр ичида БМТ ваколатхонаси билан кўплаб халқаро тадбирлар ўтказилди ва ижобий ишлар қилинди. Тошкентдаги БМТнинг қочоқлар иши бўйича Олий Қумитаси комиссарининг вакили тожик қочоқларини юртига қайтариш уларга БМТнинг инсонпарварлик ёрдамини етказиш тўғрисида кўп ишлар қилинди. 1994 йл октябрда Тошкентда бўлиб ўтган жаҳон сайёҳлик ташкилотининг «Ипак Йўли» халқаро йиғилиши 1997 йил 15 –16 сентябрда Тошкентда ўтказилган «Марказий Осиё-ядро куролидан ҳоли зона» мавзусидаги халқаро конференция ва кўплаб бошқа халқаро тадбирлар шулар жумласидандир

2008 йилда бошланган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози дунёдаги барча давлатларга ўз таъсирини кўрсатмоқда ва оқибати салбий тус олмоқца. Мамлакатимизда унинг таъсирини бартараф этиш мақсадида Юртбошимиз томонидан 2008 йилнинг 28 ноябрида «Иқтисодиётнинг реал сектори корхоналарини қўллаб-қувватлаш, барқарор ишлашини таъминлаш ва экспорт салоҳиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-4058-сонли Фармони қабул қилинди. Ушбу Фармонга мувофиқ жаҳон молиявий-

иқтисодий инқирозининг салбий оқибатларини республика иқтисодиёти реал сектори корхоналарига таъсирини камайтириш, уларнинг барқарор ва мутаносиб равишда ўсишини таъминлаш, корхоналарни техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш, модернизация жараёнларини янада чуқурлаштириш, уларнинг экспорт салоҳиятини ошириш ва бар-қарор ипшашини таъминлаш борасида бир қатор вазифалар белгилаб берилди.

Ўзбекистонда жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози ҳисобга олинган ҳолда, 2008 йилнинг ноябридаёқ Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга ошириш бошланди.

САВОЛЛАР

- 1.Ўзбекистоннинг геосиёсий стратегик имкониятлари
- 2.Ўзбекистонда Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида кўрилган чора-тадбирлар
- 3.Ўзбекистоннинг халқаро ҳамжамият томонидан тан олинishi ва унинг дунё ҳамжамиятига интеграциялашуви
- 4.Ўзбекистоннинг БМТ га аъзо бўлиши ва унинг тарихий аҳамияти
- 5.Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан муносабатлари
- 6.Марказий Осиё минтақасида интеграциялашув муаммолари
- 7.Ўзбекистоннинг халқаро ташкилотлар билан ўзаро муносабатлари
- 8.Марказий Осиё минтақасида тинчлик ва хавфсизликни таъминлашда Ўзбекистон Республикасининг ўрни ва роли

Адабиётлар

1. И.А.Каримов. Озод ва обод Ватан эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз, 8-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2000.
2. И.А.Каримов. Ватан равнақи учун ҳар биримиз маъсулмиз, 9-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2001.
3. И.А.Каримов. Юксак маънавият – енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. – 2008.-176 б.
4. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. Т.: “Ўзбекистон”. 2011.-440 б.

5. Каримов И.А. Ўрта аср Шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг бугунги цивилизациядаги роли ва аҳамияти. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ УЧУН МАТЕРИАЛЛАР

Амалий машғулот учун материаллар, топшириқлар ва уларни ўтказиш бўйича тавсиялар

1. Узини ўзи презентация қилиш

Номзод исми-шарипи	Эмоциональ кизиктириш (1–5 балл)	Информация бериш (1–5 балл)	Комментария, шахсий гоёлар (+)

2. Гуруҳдаги дискуссия

№	Исми-шарипи	етакчилик	Коммуникативлик	Интеллект	Инициатива
1					
2					
3					
4					
5					

ТЕХНОЛОГИК КАРТА

Мустақил Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши

Мавзу	Иқтисодий барқарорлаштириш ва юксалишга эришиш.
Мақсад вазифалар	Ўзбекистанда ўтказилган иқтисодий ислохотларнинг мазмунини, моҳиятини ва асосий йўналишларини ёритиб бериш. Мавзуга оид билимларни педагогик технологиялар воситасида талабаларга етказиш. Талабаларнинг ўзлаштиришини назорат қилиш
Ўқув жараёнининг мазмуни	Иқтисодий ислохотларнинг дастлабки пайтлардаги макроиқтисодий вазифалари. Макроиқтисодий барқарорликка эришиш. Иқтисодий юксалиш учун шарт –шароитларнинг яратилиши. Иқтисоддаги таркибий ўзгаришлар. Замонавий шароитларда иқтисодиётнинг ривожланиши.
Ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси	Метод: оғзаки баён қилиш, суҳбат ФСМУ технологияси. Шакл: маъруза, жамоада ишлаш. Восита: матнлар, бланклар. Усул: тайёр ёзма матнлар Назорат: Оғзаки назорат, кузатиш Баҳолаш: Рағбатлантириш
Кутилган натижалар	Ўқитувчи: Билимларни талабалар томонидан чуқурроқ ўзлаштиришига

	эришади. Талаба: Янги билимларни эгаллайди ва мустаҳкамлайди.
Келгуси режалар (таҳлил ўзгаришлар)	Ўқитувчи Янги педагогик технологияларни ўзлаштириш ва ўқув жараёнига тадбиқ этиш. Талаба: Матн билан мустақил ишлаш ва ўз фикрини раво баён қила олиш қобилиятини ҳосил қилиш.

ФСМУ технологияси

(Ф) Фикрингизни баён этинг	Туб иқтисодий ислохотлар Ўзбекистоннинг ривожланишида сифат жиҳатидан янги даврни бошлаб берди.
(С) Фикрингизни баёнига бирон сабаб кўрсатинг	Мамлакат олдида турган кўплаб иқтисодий муаммолар ҳал этилди ва юксалиш учун замин яратилди.
(М) Кўрсатилган сабабни тушунтирувчи (исботловчи) мисол келтиринг	Иқтисодий ислохотларнинг самараси аниқ кўрсаткичлар негизида кўриш мумкин.
(У) Фикрингизни умумлаштиринг	Иқтисодий барқарорликка эришиш мамлакатнинг мустақиллигини мустаҳкамлашга ёрдам берди.

Муаммоли вазият

“Муаммоли” вазият тури	“Муаммоли” вазиятнинг сабаби	Вазиятдан чиқиб кетиш харакатлари
Мустақилликка эришиш ва ижтимоий-иқтисодий соҳада туб ислохотларни ошириш заруратининг юзага келиши.	1. Эски тузумга хос ижтимоий-иқтисодий маносабатлар ва жараёнларнинг республикада барпо қилинажак янги жамият манфаатларига мос келмаслиги. 2. Ижтимоий-иқтисодий ҳаётни изга солиш зарурлиги.	1. Ижтимоий-иқтисодий ривожланиш андозасини ишлаб чиқиш. 2. Ривожланган мамлакатларнинг кўп асрлик тажрибасини ўрганиш ва Ўзбекистон халқининг турмуш тарзи ва анъаналарига таяниш .

1. Маъруза. 2. Маъруза. Ўзбекистоннинг ўзига хос ижтимоий - иқтисодий тараққиёт йўли. Иқтисодий ислохотлар стратегияси.

Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг кун тартибда жаҳон андозаларига мос келадиган давлат қуриш, сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий соҳада туб ислохотларни амалга ошириш, уларни қонун билан мустаҳкамлайдиган ҳуқуқий тизимни вужудга келтириш вазифаси турар эди. Чунки собиқ социалистик тузумга хос ижтимоий муносабатлар ва жараёнлар эндиликда республикада барпо қилинажак янги жамият манфаатларига мос

келмас эди. Мулкчилик, мулкка эгалик ва уни бошқариш, ишлаб чиқариш омиллари, бозор механизми, давлатнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётини нормал изга солиш ана шундай жиддий янгиланишларни тақозо этар эди.

Шуни ҳам айтиш керакки, жаҳонда ҳамма мамлакатбоп ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг тамойиллари, барча учун тавсия этиш лозим бўлган тайёр андозалари ҳеч қачон бўлмади. Шу билан бирга ривожланишнинг маданий, маърифий, тарихий жиҳатдан асрлар мобайнида шаклланган анъаналари мавжуд бўлган Ўзбекистондай қадимий маконда ўзига хос йўл танлаш учун анчамунча изланиш лозим эди. Бироқ вақтни бой бермай, тезкорлик билан иш тутиш лозим эди.

Яна шуни таъкидлаш даркорки, Ўзбекистон, республика ўз мустақиллигини қўлга киритган пайтда мамлакат ичкарисида бўлгани каби унинг ташқарисида ҳам унга ишонмайдиган, шубҳа билан қарайдиганлар бор эди.

Табиийки, ана шундай зиддиятли ва мураккаб бир пайтда Ўзбекистон учун ўзига хос истиклол ва тараққиёт йўлини танлаш, янги жамият барпо қилиш учун ўз андозасини ишлаб чиқиш ғоят долзарб ва аҳамиятли эди. Ўзбекистоннинг ўз ижтимоий-иқтисодий ривожланиш андозасини ишлаб чиқишда ривожланган мамлакатларнинг кўп асрлик тажрибасини ўрганиш, уларнинг фойдали қисмини ўзлаштириш билан бирга Ўзбекистон халқининг турмуш тарзи ва анъаналарига ҳам таяниш лозим эди.

Шунинг учун ҳам Ўзбекистон мустақиллигининг дастлабки куниданоқ, «жаҳон ваўзимизнинг амалиётимиздан олинган барча унумли тажрибани рад этмаган ҳолда ўз ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий-ҳуқуқий тараққиёт йўлини танлаб олишга киришди.

Албатта, мамлакат учун ҳаёт-мамот босқичи бўлган бир пайтда унинг янги жамиятга ўтиши билан боғлиқ вазифаларни бажариш давлат раҳбаридан янги шароитга мос бошқарув тизимини ишлаб чиқишни, жамиятнинг иқтисодий асосини вужудга келтиришни тақозо қилади. Аҳолининг барча тоифаларини ягона мақсад атрофида бирлаштирувчи ғоялар тизимини яратишни талаб этарди. Ўзбекистоннинг ўзига хос тараққиёт йўли ана шу тарзда шаклланди. Мамлакат истиклолининг ташаббускори ва раҳнамози сифатида Президент И.А.Каримов худди ана шундай пайтда ўзининг қатъий, илмий жиҳатдан асосли, ҳаётий жиҳатдан яшовчан хулосаларини ўртага ташлади.

Ислом Абдуғаниевич Каримов умумхалқ овоз бериши йўли билан мамлакат Президенти этиб сайланганиданоқ ўзининг бутун амалий фаолиятида халқ ва ватан манфаатини назарда тутиб фаолият кўрсатди. У Олий Кенгашнинг 1992 йил, 4 январда бўлиб ўтган навбатдан ташқари IX сессиясида шундай деган эди: «Менга қандай юксак масъулият юкланганини ҳис қилган ҳолда халқнинг муносиб турмуш кечириши учун қандай йўллар танлаганимиз ҳақида баъзи фикрлар билан ўртоқлашмоқчиман.

Халқ иқтисодиётни барқарорлаштириш учун қатъий ҳаракатлар қилишни кутяпти. Утмиш қолдиқлари халқ елкасига оғир юк бўлиб қолган. Энг муҳим вазифалардан бири халқнинг бахт-ли ҳаётини таъминлашдир.

Президент шиддат билан кириб келаётган бозор зарбаларига бардош берувчи, ёрдамга мухтож кишиларни ўз ҳомийлигига олиши керак. Булар – кўпболали, кам таъминланган оилалар, ногиронлар...

Бундан кейин ҳам биз учун шу тамойил қатъий бўлиб қолаверади»

Президент Олий Кенгашнинг мазкур сессиясида Дастур аҳамиятига молик бўлган давлат сиёсатининг стратегиясини аниқ-равшан кўрсатиб берди.

Табиийки, ушбу қоидалар Ўзбекистон истиклоли ва тараққиётининг асосий йўлларини белгилаб бериш учун асос бўлиб хизмат қилди. Масалага ана шундай ёндашиш мустақилликнинг илк кунлариданоқ аниқ тартиб-интизомга риоя қилиш, қонун устиворлигига интилиш мамлакатда энг мураккаб пайтларда барқарорликни таъминлашда муҳим омил бўлди.

Давлат Ўзбекистоннинг мустақил тараққиёт йўлини ишлаб чиқар экан, ўтмишдан, собиқ совет тузумидан мерос бўлиб қолган тажрибадан сабоқ чиқарди. Айни чоқда 90-йиллар бошларида, яъни мустақил тараққиётнинг дастлабки йилида амалга оширилган ижтимоий-иқтисодий ислохотларни чуқур таҳлил қилди. Шу асосда сохта инқилобий сакрашларсиз, фожиали оқибатларсиз ва кучли ижтимоий ларзаларсиз, эволюцион йўл билан нормал, маданиятли тараққиётга ўтиш – танлаб олинган йўлнинг асосий мазмун ва моҳиятидир,– деган хулосага келди.

Бош ислохотчи сифатида майдонга чиққан Давлат Ўзбекистоннинг чинакам мустақиллигини таъминлаш йўлларини ишлаб чиқишда аввало республикани ривожлантиришнинг ўзига хос хусусиятлари ва шарт-шароитларини ҳисобга одди.

Шунинг учун ҳам И. Каримов 1992 йил, 2 июлда Ўзбекистон Олий Кенгашининг X сессиясида «Истиклол йўллари ва муаммолари» мавзуида нутқ сўзлар экан, «Биз ижтимоий тараққиёт ва янгилашиш борасида ўз йўлимиз бор, деб эълон қилдик. Бозор иқтисодиётига ўтар эканмиз, миллий-тарихий турмуш тарзимизни, халқимиз урф-одатларини, анъаналаримизни, кишиларнинг фикрлаш тарзини ҳисобга оламиз,» – деди ва туб ислохотларни амалга ошириш борасида дастлабки тамойилини белгилаб берди.

Республикадаги ўзига хос маънавий-руҳий вазиятдан келиб чиқиб иш тутилди. Чунки Ўзбекистон аҳолиси ва меҳнат ресурслари йилдан-йилга ўсиб боровчи минтақа ҳисобланади. Ушбу омилнинг аҳамиятига эътибор берар экан Президент шундай деди: «Халқимизнинг 60 ва ҳатто ундан кўпроқ фоизи қишлоқ жойларида истиқомат қилади ва уларнинг асосий қисми деҳқончилик соҳасида ишлайди. Ўзбек зоти борки, ўтирган жойини совутгиси келмайди. Бир жойдан иккинчи жойга кўчиб юришга хуши йўқ. Меҳнат ресурслари ва ишлаб чиқариш корхоналарини жойлаштиришда худди шу вазиятни ҳам эътиборда тутиш керак.

Хулоса шуки, қишлоқ жойда ва район марказларида мавжуд бўлган ортиқча ишчи кучини шаҳарга олиб келиш шарт эмас, балки янги, ихчам, замонавий корхоналарни қишлоқ жойларига, район марказларига олиб бориб

қуришимиз зарур. Содда қилиб айтганда, одамларни ишхонага эмас, ишхонани одамларга яқинлаштириш лозим»

Ўзбекистон тараққиёт йўлини ишлаб чиқишда республиканинг қулай жуғрофий-сиёсий имкониятини ҳисобга олинди.

Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига ўтишида ижтимоий онг, ижтимоий психология масаласини ҳисобга олиш лозимлигини ҳам кўрсатиб берилди.

Чунки, шўролар даврида кишилар онгида ижтимоий тенглик тушунчаси, яъни яхши ишласам ҳам, ёмон ишласам ҳам давлат барибир боқади, деган фикр шаклланиб, боқимандалик кайфиятига тушиб қолган, мулкка эгалик туйғусидан узоқлашган эди. Бу албатта, кишиларнинг меҳнатга интилишини сўндирар, иш натижаси учун масъулиятини оширишга салбий таъсир кўрсатар эди. Уларда боқимандалик, текинхўрлик иллатларини чуқурлаштирар эди. Шунинг учун, бозор муносабатларига ўтишда одамлардаги мана шу кайфиятни эътиборга олиш керак, деб ҳисобланди. Ислохотлар даврида хусусийлаштириш жараёнининг чуқурлашиши, мамлакатда мулкдорлар синфини шакллантириш сари дадил қадамлар қўйилиши мана шу омилдан келиб чиққан хулосадир.

Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини ҳимоя қилиш ва таъминлаш имконини берадиган бой моддий-маънавий ҳамда ишлаб чиқариш потенциалига ва кадрлар қудратига эга мамлакат эканлигидир. Энди ҳамма гап ана шу имкониятлардан унумли фойдаланишда эди.

Ушбу хулосалар И.Каримов томонидан мунтазам тўлдирилиб, қадам-бақадам янги қоида ва йўл-йўриқлар билан бойитиб борилди. Хусусан, 1992 йил август ойи охирида Ўзбекистон мустақиллигининг бир йиллиги тантаналари арафасида Президентнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли» номли Ўзбекистон истиклолининг назарий асослари чуқур таҳлил этилган асари нашрдан чиқди.

Маълумки, жаҳоннинг деярли барча мамлакатларида жами-ятнинг бир ҳолатдан иккинчи бир ҳолатга ўтиши ҳал этувчи бир неча ижтимоий муаммолар билан узвий боғлиқ.

Булар:

- давлатнинг ислохотларни ўтказишдаги бунёдкорлик роли;
- жамиятнинг моддий, маънавий ва ижтимоий имкониятларини сафарбар этиш;
- ўрта ҳол синфни шакллантириш;
- халқаро ҳамкорликни янада такомиллаштириш масалаларидир.

Таъбир жоиз бўлса, бу омилларнинг босқичма-босқичлиги, уларнинг аҳамияти, шунингдек, улардан алоҳида, ҳар бирининг ва барчаси бир бутун бўлган ҳолатда берадиган самарадорлиги ҳар хил сабабларга боғлиқ.

Лекин, ўтиш даврининг энг муҳим омили, бу кучли давлатни барпо этишдир. Бундай давлатсиз (бу эса жаҳондаги кўпгина мамлакатлар тажрибада тасдиқланган) мавжуд ижтимоий имкониятларни сафарбар этиш

хам, ўрта ҳол синфни шакллантириш ҳам, халқаро муносабатларда муваффақиятларга эришиш ҳам мумкин эмас.

И. Каримов тараққиётнинг Ўзбекистон учун мақбул йўлини ишлаб чиқар экан, аввало, мамлакатда яратилажак жамият қандай мазмун касб этишига эътибор берди ва унинг фикрича, Ўзбекистонда бунёд этиладиган жамият барча «изм»лардан ва у қандай номланишидан қатъи назар адолатли, халқчил, инсонпарвар жамият бўлмоғи лозим эди.

Шунингдек, янгиланган жамиятда яшовчи кишининг иқтисодий ва ижтимоий турмуш тарзини кафолатловчи йўллар ҳам кўрсатиб берилди.

Иқтисодий соҳада эса бу:

-миллий бойликнинг кўпайишини таъминлайдиган барқарор, ривожланиб боровчи иқтисодиётни барпо этишни;

-ижтимоий жихатдан йўналтирилган бозор иқтисодиётини босқичма-босқич шакллантиришни;

-мулк эгалари ҳуқуқларининг давлат йўли билан ҳимоя қилишини таъминлаш ва барча мулкчилик шакллариининг ҳуқуқий тенглигини қарор топдиришни;

-иқтисодиётни ўта марказлаштирмасдан корхоналар ва ташкилотларнинг мустақиллигини кенгайтиришни, давлатнинг хўжалик фаолиятига бевосита аралашувидан воз кечишни;

ижтимоий соҳада бу:

- инсонпарварлик ғояларига содиқдикни, инсон, унинг ҳаёти ва шахсий дахлсизлиги, эркинлиги, кадр-қиммати, яшаш жойини танлаш ҳуқуқи сақланиб қолишини;

- маънавиятни қайта тиклашни;

-ўзбек тилини ривожлантиришни;

-хурфидрлик, виждон ва дин эркинлигини қарор топ-тиришни;

-ижтимоий адолат қоидаларини рўёбга чиқариш, аҳолининг энг ночор қатламлари – кексалар, ногиронлар, етим-есирлар, кўп болали оилалар, ўқувчи-ёшларнинг давлат томонидан иқтисодий муҳофазага бўлган кафолатли ҳуқуқларини таъминлашни;

-одамларнинг истеъдод қобилиятларини намоён этиш учун шарт-шароит яратиш, маънавий мулкни ҳимоя қилишни билдиради, деб таъкидланди «Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли» номли китобда.

Президент янгиланаётган жамият мазмун-моҳиятини кўрсатиш билан бирга долзарб вазифа қилиб, энг аввало бозор иқтисодига ўтиш масаласини кўйди. Фақат иқтисодий бақувват давлатгина кучли бўлади ва у ҳар қандай ислохотларга қодир бўлади деган ғояни илгари сурди.

Шунинг учун ҳам И. Каримов «Ўзбекистон – бозор муносабатларига ўтишининг ўзига хос йўли» рисоласида (1993 йил.) «Ўзбекистон ўзи учун танлаб олган йўл ижтимоий соҳага йўналтирилган, республиканинг манфаатларига, шарт-шароитлари ва хусусиятларига энг кўп даражада мос келадиган бозор иқтисодиётини шакллантиришга қаратилгандир.

Айни мана шундай йўл Ўзбекистон халқининг муносиб тур-мушини, унинг ҳуқуқлари ва эркинликларини кафолатлаши, мил-лий анъаналари ва маданиятининг қайта тикланиши, инсонни шахс сифатида маънавий ахлоқий камол топишини таъминлаши мумкин», – деб қатъий кўрсатиб берган эди.

И. Каримов мамлакатнинг дастлабки йиллардаги ривожланиш жараёнларини чуқур таҳлил қилиб, Ўзбекистон давлат қурилиши ва иқтисодиётини ислоҳ қилиш дастурининг ўзаги сифатида қуйидаги бешта асосий қоидадан ўртага ташлади:

Биринчидан, иқтисодий ислоҳотлар ҳеч қачон сиёсат ортида қолмаслиги керак, у бирор мафкурага бўйсундирилиши мумкин эмас. Бунинг маъноси шуки, иқтисодиёт сиёсатдан устун туриши керак. Ҳам ички, ҳам ташқи иқтисодий муносабатларни мафкурадан ҳоли қилиш керак.

Иккинчидан, ўтиш даврида давлат бош ислоҳотчи бўлиш лозим. У ислоҳотларнинг устивор йўналишларини белгилаб бериши, ўзгартишлар сиёсатини ишлаб чиқиши ва уни изчиллик билан ўтказиши шарт.

Учинчидан, қонун, қонунларга риоя этиш устивор бўлиши лозим. Бунинг маъноси шуки, демократик йўл билан қабул қилинган янги Конституция ва қонунларни ҳеч истисносиз ҳамма ҳурмат қилиши ва уларга оғишмай риоя этиши лозим.

Тўртинчидан, аҳолининг демографик таркибини ҳисобга олган ҳолда кучли ижтимоий сиёсат ўтказиш.

Бозор муносабатларини жорий этиш билан бир вақтда аҳолини ижтимоий ҳимоялаш юзасидан олдиндан таъсирчан чоралар кўрилиши лозим. Бу бозор иқтисодиёти йўлидаги энг долзарб вазифа бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Бешинчидан, бозор иқтисодиётига ўтиш объектив иқтисодий қонунлар талабларини ҳисобга олган ҳолда, яқин ўтмишимиздаги «инқилобий сакраш»ларсиз, яъни эволюцион йўл билан пухта ўйлаб, босқичма-босқич амалга оширилиши керак.

Ана шу муҳим қоидалар Ўзбекистоннинг мустақил ривожланиш ва тараққиёт йўлига асос қилиб олинди, янги жамиятга ўтиш даврининг негизини ташкил этди. Ўтган давр мобайнида бу қоидаларнинг амалга оширилиши республикада ижтимоий-сиёсий барқарорликни, энг муҳими, бозор муносабатларини жорий этиш йўлидан изчил ҳаракат қилишни таъминлади.

Ўзбекистон ҳукуматининг бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиш ҳақидаги тамойили вақт ўтгани сайин ўзининг ҳаётий қийматини, сиёсий кучини кўрсатди. Бинобарин, булар етакчи тамойиллар сифатида тан олинди. Чунки улар иқтисодий ислоҳотларнинг бутун ички мантиғини, ривожланиш йўли-ни ва характерини белгилаб берди.

Дарҳақиқат, Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиши бир томондан, аввалдан мерос бўлиб қолган барча ижобий тажрибаларни чуқур ўзлаштириш имконини берди, иккинчи томондан эса ислоҳ қилишнинг асосий босқичларини аниқ ажратиб берди. Бу

босқичларнинг ҳар бири учун конкрет мақсадларни, уларга эришиш воситаларини белгилаб олишга шароит яратди. Аниқроғи, бу тамойил «янги уй қурмай туриб, эскисини бузмаслик» ҳақидаги халқнинг доно фикрига асосланганини кўрсатади.

Хусусан, жаҳон жамоатчилиги томонидан атрофлича ўрганилган «Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида» китобида иқтисодиётни тубдан ислоҳ қилишга доир бешта тамойил аҳамиятига яна бир бор тўхталди. Хусусан, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтишнинг Ўзбекистон учун нақадар афзалликларига алоҳида урғу берди. Жумладан, «бир босқични тамомлагандан кейингина, зарур шарт-шароитларни яратиб, янги босқичга ўтиш мумкин, - дейди И. Каримов. Ҳар бир босқичда тафаккуримизни ўстириб, эришилган реал натижалар билан одамларни янги тузумнинг афзаллигига ишонтирибгина ислоҳотларни охиригача амалга ошира оламиз. Иқтисодий структураси ривожланган, самарали ижтимоий муносабатларга эга бўлган жамиятни кура оламиз.

Ҳозир биз керакли ёндашувларни, зарур иш маромини топдик, муайян фойдали тажриба орттирдик.

Дастлабки яқунларни чиқариш, навбатдаги босқичнинг вазифалари ва устивор йўналишларини белгилаш зарур». Шунинг учун И. Каримов ушбу китобнинг иккинчи қисмида мамлакатни иқтисодий ривожлантириш борасидаги асосий вазифалар – хусусийлаштириш ва рақобатчилик муҳитини шакллантириш жараёнларини чуқурлаштириш, макроиқтисодий барқарорликка эришиш, миллий валютани мустаҳкамлаш, ижтимоий кафолатлари кучли бўлган демократик давлатни шакллантириш вазифаларини белгилаб берди.

Жумладан, унинг фикрича, мазкур масаланинг устивор йўналишлари куйидагича бўлмоғи лозим эди:

биринчидан, иқтисодий сиёсатда деҳқончиликка, умумай қишлоқ ҳаётига етакчи тармоқ сифатида қараш;

иккинчидан, миллий валютани жорий қилиш, унинг қадрини муттасил ошириб бориш;

учинчидан, мулкчиликнинг барча шаклларига эрк бериш, шахсий ташаббус ва ишбилармонликка йўл очиш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш;

тўртинчидан, иқтисодни жонлаштириш учун корхоналарни хусусийлаштириш, бу жараённи тобора чуқурлаштириш;

бешинчидан, ўтиш маданияти ва қадриятларини тиклаш ишларини йўлга қўйиш ва бу борада изчил тадбирларни амалга ошириш мустақил Ўзбекистонда давлат мустақиллигини амалга оширишнинг жамият ривожининг ҳозирги босқичидаги устивор йўналишларидир.

Ўзбекистон ҳукумати томонидан ишлаб чиқилган ёш миллий мустақил давлатлар тараққиётига доир ҳам назарий, ҳам амалий йўналишлар, илмий қоидалар, йўл-йўриқлар Ўзбекистон мустақил ривожланиши давомида ҳаёт синовидан муваффақиятли ўтди, бошқа мустақил ривожланиш йўлига кирган

давлат сиёсатдонлари эътиборини тортди. Австрияда «Ислом Каримов – янги Ўзбекистон Президенти» деб номланган теран таҳлил ва мазмунга эга китоб нашр қилинди.

Ушбу асарнинг муаллифлари доктор Левитин ва доктор Карлайл кўп йиллар Марказий Осиё республикаларида бўлган, минтақадаги сиёсий вазият ва иқтисодий ислохотларнинг боришини ўз кўзи билан кўрган, минтақанинг ўзига хос жиҳатларини анча-мунча ўрганган кишилардир. Шунинг учун муаллифлар ўз асарларида Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотлар самарасига юксак баҳо бердилар.

2. Маъруза. Иқтисодий ислохотлар стратегияси.

Иқтисодий барқарорлаштириш ва юксалишга эришиш.

Ўзбекистондаги амалга оширилган туб ислохотлар ҳар томонлама барқарорликни таъминлашга, ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини бунёд этишга қаратилди. Мустақиллик йилларида мамлакат ҳукуматининг иқтисодий стратегияси асосан энг муҳим уч вазифани ҳал этишга йўналтирилди:

1. Ишлаб чиқаришнинг пасайишини тўхтатиш;
10. Иқтисодий юксалишнинг асоси сифатида макроиқтисодий барқарорликка эришиш;
11. Барқарор иқтисодий ривожланиш учун шарт-шароит яратиш.

Ўзбекистонда ислохотлар эндигина бошланган 1992 йилдаёқ Президент Ислом Каримов Ўзбекистондаги иқтисодий ўзгаришлар барқарорлик вазиятида ўтиши кераклигини алоҳида таъкидлаган эди. Шунинг учун ҳам у ўзининг «Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида» (1992) номли китобида ҳукумат сиёсати хусусийлаштириш ва рақобат вазиятини шакл-лантириш жараёнларини чуқурлаштиришга, макроиқтисодий барқарорликни таъминлашга, миллий валютани мустаҳкамлашга, иқтисодий тизимда чуқур таркибий ўзгартишларни амалга оширишга, кучли ижтимоий кафолатлар берадиган ҳуқуқий демократик давлатни шакллантиришга қаратилган, деб ёзганди.

Шу боис мустақиллик йилларида Ўзбекистон иқтисодиётини ислоҳ қилишнинг муҳим натижаси бу макроиқтисодиётни барқарорлаштиришга эришилгани бўлди. Бинобарин, бу жараён бозорни шакллантиришдаги муҳим жиҳатдир.

Ўзбекистонда макроиқтисодиётни барқарор қилиш борасида қатор амалий чоралар белгиланар экан, аввало бу борадаги жаҳон тажрибаси ўрганилди. Жумладан, ўтиш даврида давлат ўз иқтисодий сиёсатини белгилашда аввало устивор, катта истиқболга эга бўлган тармоқлар ва ишлаб чиқаришларни ҳар томонлама рағбатлантириш, яъни энг муҳим бўғинларни аниқлаш (нефть – нефть мустақиллиги, энергетика – энергетика

мустақиллиги, дон – ғалла мустақиллиги, пахтани қайта ишлаш саноати ва хоказолар) орқали иқтисоди-ётни таркибан қайта ташкил қилиш бўйича изчил сиёсат юритиши лозим эди.

Шуни рўй-рост айтиш керак, мустақиллик қўлга киритилган 1991 йил охирлари ва 1992 йилда Ўзбекистон зиммасига оғир ва жиддий синовлар тушди.

Шу давр мобайнида «давлат ва халқ ўз тақдирини, ўз мустақиллигини, ўз озодлигини ҳимоя қила олишга қодирми?» деган саволга жавоб беришга тўғри келди. Бунинг боиси шунда эдики, СССР парчаланиб кетиши, анъанавий хўжалик алоқаларининг бузилиши билан боғлиқ бўлган молиявий ва хом ашё захираларининг ниҳоятда тақчиллиги юз берди. Масалан, бошқа минтақалар ва мамлакатлардан маҳсулот етказиб берилишига боғланиб қолган йирик корхоналар тўхтаб қолиш арафасида эди. Бунинг устига аҳолининг моддий аҳволи яна ҳам пастлашиб кетди. Озиқ-овқат маҳсулотлари, дори-дармонларнинг энг муҳим турлари четдан олиб келиниши сабабли бир мунча кийинчиликларга дуч келинди.

Ўзбекистон ўзининг бутун куч-ғайрати ва ички имкониятларини сафарбар қилиб, ўзининг ижтимоий ва иқтисодий муаммоларини ҳал қилишга жиддий эътибор берди.

Чунки иқтисодиётни барқарорлаштиришда устивор ҳисобланган етакчи асосий тармоқлар белгалаб олимаса, бозор муносабатлари шароитида уларнинг шаклланишига ёрдам кўрсатилмаса иқтисодий стратегия бой берилиши мумкин эди. Бу бутун мамлакат иқтисодиётини бутунлай янгидан бошлаш, ислохотлар пайтида узлуксиз ишлаб чиқариш жараёнини таъминлаб туришнинг бош йўли, асосий тамойили бўлди.

Шу боис Ўзбекистон иқтисодиётида, аввало, таркибий ўзгаришлар юз берди. Республика иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлаш, импортни қисқартириш ва экспортга йўналтирилган ишлаб чиқаришни ривожлантириш, шунингдек истиқболни белгилайдиган устивор тармоқларни жадал ривожлантириш, тармоқлар ичидаги номутаносибликка барҳам беришга эътибор қаратилди.

Натижада, халқ истеъмоли молларини четдан келтиришдан воз кечиб, Ўзбекистоннинг ўзида ишлаб чиқаришга катта эътибор берилди.

Ислохотларнинг натижалари аҳолининг истеъмол молларига бўлган талабини мамлакатда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ҳисобига қондирилишида, айрим турларини эса четга сота бошланганида намоён бўла бошлади.

Энг муҳими, мустақилликнинг дастлабки йилларида мамлакатда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш камайиб кетишига йўл қўйилмади.

Ислохот йиллари давомида истеъмол моллари ишлаб чиқариш ошди. Қилинаётган чора-тадбирлар аҳоли турмуш даражасининг пасайишига, асосий озиқ-овқат ва саноат маҳсулотлари истеъмоли ҳажми қисқаришига йўл қўймасликка имкон берди. Республикада мураккаб маиший техниканинг кўп турлари, автомобил ва бошқа халқ истеъмол молларини ишлаб

чиқаришнинг йўлга қўйилиши натижасида кейинги йилларда аҳолининг узок истеъмолдаги саноат моллари билан таъминланганлиги ошди.

Бугунги кунда Ўзбекистонда саноат ишлаб чиқариши қуввати оғир саноатдан тортиб, енгил саноатгача бўлган индустриянинг барча тармоқлари ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларини саноат йўли билан қайта ишловчи йирик корхоналар вужудга келди.

Ўзбекистон енгил саноати ҳам кўп тармоқли бўлиб, у индустрлашган комплексҳисобланади. Шунини айтиш керакки, Марказий Осиё машинасозлик маҳсулотларининг учдан икки қисми Ўзбекистон корхоналарида ишлаб чиқарилмоқда.

Ҳозирги пайтда дунёнинг фақат икки мамлакатидоғина (АҚШ ва Ўзбекистон) пахтачилик машиналари ва ускуналари тўлиқ ишлаб чиқарилмоқда.

Ўзбекистон – ипакчилик ва пиллакашлик техникаси ишлаб чиқарувчи Марказий Осиёдаги ягона давлатдир. Авиация техникаси ишлаб чиқариш бўйича МДХдаги энг йирик корхоналарнинг бири Ўзбекистонда жойлашган. Ўзбекистон металлургияси деганда Марказий Осиёда қора ва рангли металлар назарда тутилади.

Ўзбекистонда кейинги йилларда қурилиш комплекси ҳам муттасил ривожланмоқда. Ҳозирги пайтда мамлакатда йилига юзлаб миллиард сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилмоқда.

Биргина Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи қуриб фойдаланишга топширилиши мамлакат иқтисодиётида катта ўринга эгаллигини қуйидаги мисолдан кўриш мумкин.

Мустақиллик йилларида республикада транспорт ва алоқа ҳам замонавий талаблар асосида ташкил қилинди.

Шунини айтиш керакки, республикада юк ва йўловчиларни мамлакат ичкарасида ва ташқарига ташишни МДХ, Яқин ва узок хориж мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларни таъминловчи транспорт тизими шаклланди. Шу кунларда транспортнинг барча тармоқлари жадал ривожланмоқда.

Ўзбекистоннинг бевосита иштирокида «ТрансОсиё» магистралининг бир қисми ҳисобланган, Жанубий-Шарқий Осиёни Фарбий Европа билан туташтирадиган ва ТрансСибирь Магистралидан 1500 километр қисқа бўлган Тажан–Серахс–Машҳад янгийўли ишга туширилди.

Ўзбекистон Миллий Авиакомпанияси А-310, RJ-85, Американинг «Боинг» ва бошқа шу каби замонавий ҳаво лайнерларига ва маҳаллий йўлларга мўлжалланган кўп миқдордаги самолётларга эга.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон МДХнинг барча йирик шаҳарлари ва жаҳоннинг АҚШ, Германия, Буюк Британия, Швейцария, Ҳиндистон, Туркия, Саудия Арабистони, Жанубий Корея, Сингапур сингари мамлакатлари билан бевосита ҳаво йўллари орқали боғланган.

Ўзбекистонда ҳосил қилинаётган электр ва иссиқлик энергияси республика аҳолиси ва халқ хўжалиги эҳтиёжини тўлиқ қондириб келмоқда.

Айни чоқда Ўзбекистон ривожланган телекоммуникацияга эга бўлди.

Мустақиллик йилларида ташқи иқтисодий фаолият билан боғлиқ янги институционал тизимлар вужудга келди. Жумладан, Ташқи Иқтисодий алоқалар вазирлиги, Ташқи Иқтисодий фаолият миллий банки ташкил қилинди. Божхона хизмати бутунлай янгидан тузилди.

Амалдаги тегишли бўлинмалар республика ҳукумати, вазирликлар, маҳкамалар ва маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органлари қошида фаолият кўрсата бошлади.

Ўзбекистонда ташқи иқтисодий муносабатларни ривожлантириш, чет эллик сармоядорларнинг мамлакат ҳудудида фаолият кўрсатишини рағбатлантириш ва уларни ишончли кафолат билан таъминлаш бўйича норматив-ҳуқуқий замин яратилди.

МДҲ мамлакатлари билан иқтисодий интеграция чуқурлашди. Ўз навбатида иқтисодий жиҳатдан ривожланган узоқ хорижий мамлакатлар билан савдо ҳажми ва географияси бирмунча кенгайди. Узоқ хорижий мамлакатларга анъанавий пахта толасидан ташқари электр манбалари чиқариш, тўқимачилик саноати маҳсулотлари, шунингдек транспорт хизмати, сантехника ва бошқа хизматларни экспорт қилиш йўлга қўйилди.

Импорт тизимида озиқ-овқат маҳсулотлари келтириш камайиб, технология ва асбоб-ускуналар олиб келиш салмоғи ортди.

Мамлакат иқтисодиётини янада ривожлантиришда Бухоро нефтни қайта ишлаш заводининг ишга туширилиши катта аҳамиятга эга бўлди. Йилига 2,5 миллион тонна газ конденсатини қайта ишлаб чиқаришга мўлжалланган ушбу заводнинг биринчи навбати лойиҳа ва технологик қисми қурилишларини Франциянинг «Текнип» фирмаси, умумзавод хўжалиги объектларини қуришни эса маҳаллий қурилиш ташкилотлари олиб бордилар.

Завод Қоровулбозор туманининг сув тошқинидан холи, темир йўлга яқин бўлган ва барча бошқа ишлаб чиқариш ҳамда иқтисодий талабларга жавоб берадиган қулай жойидан танланди. Унинг умумий майдони 205 гектарни ташкил этади.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки мустақилликнинг энг оғир 1992, 1993 ва 1994 йиллари мамлакат аҳолиси учун қанчалик қийинчиликларни рўқач қилмасин, ҳукумат оғир вазиятдан чиқиш билан бирга стратегик мақсадлар билан ҳам яшади. У кундалик муаммоларни ҳал этиш, аҳолини кундалик эҳтиёж моллари билан таъминлаш ва бошқа бир қатор талабларни амалга ошириш, энг оғир иқтисодий тангликдан ҳеч қандай ларзаларсиз ўтиб олиш чора-тадбирларни белгилаш билан бирга мамлакат истиқболини ва халқ келажагини таъминлайдиган улкан мақсадларни ҳам амалга ошириш йўлидан борди. Асакадаги автомобиль заводи, Бухородаги нефтни қайта ишлаш заводи, бошқа вилоятларидаги юзлаб саноат корхоналари қурилишларига худди ана шу қийинчилик йилларида пойдевор қўйилди.

Ҳатто энг мушкул йилларда – яъни, ўтиш даврининг бошланишида ҳам Ўзбекистонда капитал сармояларнинг кескин тушиб кетиши кузатилмади,

1995 йилдан бошлаб эса инвестицияларнинг ўсиши яққол кўринмоқда.

Мустақиллик йилларида иқтисодиётга сарф қилинаётган сармоялар ялпи ички маҳсулотнинг чорагидан купроғини ташкил қилди. Бу эса иқтисодиётнинг қатор асосий тармоқлари–ёнилғи, қазиб олувчи, енгил, озиқ-овқат, гўшт-сут саноатини техник қайта жиҳозлаш ва янгилашни, янги йирик ишлаб чиқариш корхоналари – Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, ЎЗДЭУ, СамКочавто, Ҳозарасп шакар заводи ва бошқаларни қуришнигина эмас, балки республика учун мутлақо янги бўлган замонавий тармоқлар: автомобилсозлик, фармацевтика ва микробиология саноатини, радиоэлектроника, телекоммуникациялар соҳаси ва бошқаларни яратиш имконини берди;

Ўзбекистонда иқтисодий ислохотлар амалга оширилган экан, ривожланган мамлакатлар тажрибаларидан ҳам фойдаланилди. Жумладан, эркин иқтисодий зоналар ташкил қилиш борасида қадамлар қўйилди. 1996 йил 25 апрелда Олий Мажлиснинг V сессиясида «Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида» Қонун қабул қилинди.

Мустақиллик йилларида экспорт таркибида ҳам сезиларли ўзгаришлар рўй берди. Агар пахта толаси экспортнинг 50 фоизини ташкил қилган бўлса, йилдан-йилга унинг улуши камайди. Айни пайтда тайёр маҳсулотлар, машина ва ускуналар, хизматлар улуши ортди. Импорт таркибидаги худди шундай ўзгаришлар мустақил давлат иқтисодиётининг қад кўтариш жараёнини яхши акс эттиради. Агар илгари асосий импорт қилинадиган маҳсулотлар озиқ-овқат ва ёқилғи бўлса, ҳозирги пайтда озиқ-овқат импорти сезиларли қисқарди, ёқилғи импорти эса деярли умуман тўхтатилди. Мамлакат дон ва ёқилғи мустақиллигига эришди, ушбу стратегик товарларга бўлган эҳтиёж эндиликда унинг ўз ишлаб чиқариши ҳисобига қопланмоқда. Натижада бўшаган валюта маблағлари иқтисодиётни ривожлантиришга, импорт ўрнини босувчи ва экспортга мўлжалланган ишлаб чиқаришларни барпо этишга, замонавий ускуна ва технологиялар сотиб олишга қаратилди. Шунга мувофиқ равишда, импорт таркибида машина ва ускуналар улуши ошди.

Республика макроиқтисодий барқарорликка биринчилардан бўлиб эришди.

Охириги йилларида ва 2011 йилда мамлакат иқтисодиётини ривожлантириш борасида қўлга киритилган натижалар Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Осиё тараққиёт банки ва бошқа нуфузли халқаро молия ташкилотлари томонидан юксак баҳоланмоқда.

Халқаро валюта жамғармасининг кейинги баҳолаш миссияси баёнотида, жумладан, бундай дейилади:

“Ўзбекистон жадал ўсишга эришди ва глобал молиявий инқирозга қарши самарали чоралар кўрди. Кейинги беш йилда Ўзбекистонда ўсиш суръатлари ўртача 8,5 фоизни ташкил этди ва бу Марказий Осиёдаги ўртача ўсиш кўрсаткичидан юқоридир.

Қатор йиллар давомида кузатилган бюджет профицити, расмий захиралар даражасининг юқорилиги, давлат қарзининг камлиги, барқарор банк тизими ва халқаро молия бозорларидан қарз олишга эҳтиёткорлик билан ёндашиш мамлакатни глобал инқирознинг бевосита оқибатларидан ҳимоя қилди... Миссия 2011 йилда ялпи ички маҳсулот 8,3 фоиз кўпайишини кутмоқда ва ўрта муддатли истиқболда иқтисодиётнинг юқори ўсиш суръатлари сақланиб қолишини башорат қилмоқда”.

Таъкидлаш жоизки, 2011 йилда мамлакатда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръати, кутилганидек, амалда 8,3 фоизни ташкил этди, 2000 — 2011 йиллар мобайнида ялпи ички маҳсулот ҳажми 2,1 баробар ошди. Мазкур кўрсаткич бўйича Ўзбекистон дунёнинг иқтисодиёти жадал ривожланаётган мамлакатлари қаторидан жой олди.

2011 йилда саноат ишлаб чиқариши 6,3 фоиз, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш 6,6 фоиз, чакана савдо айланмаси 16,4 фоиз ва аҳолига пуллик хизматлар кўрсатиш 16,1 фоизга барқарор юқори суръатлар билан ўсди.

Иқтисодиётда юз бераётган жиддий таркибий ва сифат ўзгаришларини биргина мисолда, яъни 2000 йилда мамлакат ялпи ички маҳсулотини шакллантиришда саноат ишлаб чиқаришининг улуши бор-йўғи 14,2 фоизни ташкил этган бўлса, 2011 йилда бу кўрсаткич 24,1 фоизга етганида яққол кўриш мумкин.

Истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ҳажми 2011 йилда 11,2 фоизга ўсди, 2000 йилга нисбатан эса бу кўрсаткич 4 баробардан зиёд ошди.

Ўзбекистон иқтисодиётининг барқарор ва мутаносиб ривожланиб бораётганини 2005 йилдан бошлаб Давлат бюджети профицит билан бажарилаётгани ҳам яққол тасдиқлаб турибди.

2011 йилда Давлат бюджетининг харажатлар қисми 2010 йилга нисбатан 25,4 фоизга, 2000 йилга нисбатан эса қарийб 17,8 баробар ўсди. Қайд этиш жоизки, Давлат бюджети харажатларининг 58,7 фоизи ижтимоий соҳани молиялаш ва аҳолининг кам таъминланган қатламларини қўллаб-қувватлашга йўналтирилди.

Молиявий сиёсат ва бозор инфратузилмасининг ривожланиши. Мустақиллик йилларида мамлакатимизда иқтисодий барқарорликни таъминлашга қаратилган тадбирларнинг энг муҳими қатъий молия сиёсатини ўтказиш бўлди.

Ўзбекистоннинг 1991–1993 йиллардаги, яъни рубль зонасида бўлиб турган давридаги иқтисодий сиёсати ишлаб чиқаришнинг бутунлай инқирозга юз тутишига ва аҳоли турмуш даражасининг пасайиб кетишига йўл қўймасликка, савдо балансининг аҳволини яхшилашга, иқтисодий тизимини такомиллаштиришга қаратилди. Сиёсий ва иқтисодий ислохотларни амалга оширишнинг икки хил табиатга эгаллиги, яъни, бир томондан сиёсий мустақиллик, бошқа томондан ягона рубль зонасида, демак, ягона иқтисодий зонада турганлик ҳолати Ўзбекистон учун ўзига хос хусусиятга

эга давр эди. Бу ўз навбатида пул-кредит сиёсатини белгилашда ҳам ўзига хос йўлни ишлаб чиқишни тақозо этарди.

Бу борадаги муҳим вазифа банклар фаолиятини, улар вазифаларини янги талаб ва эҳтиёжлар асосида ташкил қилмоқ эди. Мамлакатда икки поғонали самарали банк тизимини яратмасдан туриб Ўзбекистонда бозор муносабатларини юзага келтириб, унинг хўжалик механизмини, пул муомаласини қайта қуриб бўлмасди.

1991 йил 15 февралда қабул қилинган «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни, шунингдек, кейин унга киритилган қўшимча ва ўзгаришлар банк соҳасини ислоҳ қилиш, бозор шарт-шароитларига мос келадиган банк муассасаларини ташкил этиш йўлларини белгилаб берди.

Мазкур Қонунга мувофиқ, СССР Давлат Банкнинг минтақавий бўлими Ўзбекистон Республикасининг Марказий Банкига айлантирилиб, унга банкноталар эмиссияси, ҳукумат ҳисоб варақларига хизмат кўрсатиш, олтин-валюта захираларини сақлаш, банклар фаолиятини назорат қилиш, пул-кредит сиёсатини амалга ошириш ва бошқа вазифалар топширилди.

Ушбу Қонун республика иқтисодиётини ислоҳ қилишнинг бошланғич босқичида қабул қилинган ва у ўша кунлар воқеалари талабларига жавоб берар эди.

Миллий валюта – сўмнинг жорий қилиниши ва молия соҳасидаги ислохотларни чуқурлаштириш вазифалари унинг ҳуқуқий асосини янада ривожлантиришни, банклар фаолиятининг ҳамма жиҳатларини бозор талабларига мувофиқ қатъий белгиловчи алоҳида қонун ишлаб чиқишни тақозо этган эди.

Шунингдек, халқаро молия ташкилотлари ва хорижий банклар тажрибаларини инобатга олиб ҳамда мустақил мамлакат пул-кредит сиёсатини бутунлай янгитдан изга солиш мақсадида Марказий Банк тўғрисида, банклар ва банклар фаолияти тўғрисида алоҳида Қонунлар ишлаб чиқиш зарурияти вужудга келди.

1995 йил 21 декабрда Олий Мажлиснинг IV сессиясида «Ўзбекистон Республикаси Марказий Банки тўғрисида», «Банклар ва банклар фаолияти тўғрисида» алоҳида Қонунлар қабул қилинди. Бу ҳуқуқий ҳужжатлар Халқаро Валюта Фонди ва Жаҳон Банки томонидан юқори баҳоланди.

Шуни айтиш керакки, бозор иқтисодиётига ўтишнинг дастлабки босқичларида ўтиш даврининг ижтимоий-иқтисодий қийинчиликларини бартараф этишга мўлжалланган давлат бюджети 1993 йилдан иқтисодиётни структуравий қайта қуриш омилларидан бирига, макроиқтисодий мутаносибликларни бошқариш ва молиявий ресурсларни мамлакат иқтисодиётининг устивор йўналишларида жамлаш воситасига айланди.

Давлат бюджетидаги тақчилликнинг пасайиши кўп ҳолларда ўтиш давридаги энг барқарор даромад манбаи – билвосита солиқлар мавқеини ошириш эвазига таъминланди.

Структуравий қайта қуришнинг давлат томонидан қўллаб-қувватланиши имтиёзли солиқ ва кредит сиёсати юритишдаги ёрдамда ҳам, иқтисодиётнинг базавий тармоқларига тўғридан-тўғри маблағ ажратиш кўринишида ҳам амалга оширилди.

Ижтимоий харажатлар улуши умумий харажатларнинг 50 фоизи даражасида барқарорлашди, бу ҳол ижтимоий аҳамиятга молик тармоқлар ривожланишини ва аниқ мақсадга қаратилган ижтимоий тўловларни ошириш йўли билан аҳолининг муҳтож қатламлари ва гуруҳларининг давлат томонидан қўллаб-қувват-ланишини таъминлади.

Иқтисодиётни барқарорлаштиришга қаратилган муҳим тадбирлардан бири бу пул муомаласини мустаҳкамлаш, валюта муносабатларини тартибга солиш бўлди.

1994 йил 1 июлдан бошлаб Ўзбекистон Республикасининг пул бирлиги – сўм муомалага киритилди. Шу кундан бошлаб республика ҳудудидаги ягона қонуний тўлов воситаси сифатида у барча турдаги тўловлар учун, шунингдек банкдаги ҳисоб варақаларига киритиш учун қабул қилиниши шарт бўлиб қолди. Миллий валюта қадрини ошириш учун катта ишлар қилинди.

Умуман, мамлакатда миллий валютанинг муомалага киритилиши иқтисодиётни барқарорлаштиришнинг, корхоналар ва тармоқларнинг молиявий аҳволи мустаҳкамланишининг, аҳолини ва мамлакат истеъмол бозорини муҳофаза қилишнинг муҳим омили бўлди.

Ўтиш даври иқтисодиётининг объектив шарт-шароитлари ва хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда кредитлар биринчи навбатда иқтисодиётнинг устивор тармоқларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантиришга йўналтирилди, Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, автомобиль заводи сингари халқ хўжалигининг улкан қурилишлари ва бошқалар молиявий маблағ билан таъминлаш учун муҳим манба бўлди.

Республика иқтисодиётида пул қадрсизланиши жараёнларини бартараф этиш, жами пул массаси тизилмасида корхоналар ва ташкилотлар депозитлари, аҳоли омонатларининг ўсиши учун шарт-шароит туғдирди.

Тижорат банкларининг омонатлар ва депозитларни жалб этишдаги улуши ортиб борди. Бу эса банк тизимида рақобат муҳитининг шаклланаётганини ўзида акс эттиради.

Валютани бошқариш соҳасидаги фаолият миллий валютани муомалага киритиш ва мустаҳкамлаш учун зарур шарт-шароитларни изчил яратиб беришга қаратилди, валюта бошқаруви масалалари бўйича норматив база вужудга келтирилди.

1994 йилнинг 15 апрелидан бошлаб Ўзбекистон валюта биржасида доимий савдолар ўтказилиб келинмоқда.

Мамлакатимиз иқтисодиётини барқарорлаштиришда солиқ сиёсатини такомиллаштиришга қаратилган чоралар ҳам муҳим роль ўйнади. Чунки солиқлар хазинани тўлдирувчи асосий манбадир. Шунинг учун ҳам мустақиллик йилларида мамлакатда мавжуд солиқ тизимини такомиллаштиришга катта эътибор берилди.

Солиқ тизими бугунги кўринишига эга бўлгунигача маълум босқични босиб ўтди.

Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 12 августидаги «Ўзбекистон Республикасида Давлат Солиқ органлари ҳақида»ги Қарори мамлакат ҳаётида муҳим воқеа бўлди. Амалда шу қарор асосида Ўзбекистонда энг замонавий шаклда, бутунлай янги типдаги солиқ тизими юзага келди. 12 август «Солиқчилар куни» деб эълон қилинди ва у касб байрами сифатида нишонланадиган бўлинди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 18 январдаги «Ўзбекистон Республикасининг Давлат Солиқ Бош Бошқармасини Ўзбекистон Республикасининг Солиқ Қўмитасига айлантириш тўғрисида»ги Фармони солиқчилар ҳаётида янги босқични бошлаб берди.

Хорижий мамлакатлар билан алоқаларнинг кенгайиб кетганлиги мазкур Бош Бошқарма хизмат доирасини кенгайтириб юборди. Натижада у яна 1997 йилдан бошлаб Давлат қўмитасига айлантирилди.

Шунга ўхшаш таркибий ўзгаришлар солиқчилар фаолиятини кенгайтди. Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитларида барча соҳалар қатори солиқ тизимига бўлган муносабатлар ҳам тубдан ўзгарди. У иккинчи даражали тизимдан бозор иқтисодиётини амалда тартибга солувчи муҳим восита ва давлат даромадларини вужудга келтирувчи бош манбаа даражасига кўтарилди. Мамлакатда солиқ тизимини яхшилаш борасидаги амалга оширилаётган ишлар солиқ тўловчилар онгида туб ўзгаришлар юз беришига сабаб бўлди. Мулк шаклидан қатъи назар солиқ тўловчилар сони йилдан-йилга кўпайди. Якка тартибда меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи фуқаролар, жисмоний шахслар ҳам солиқ тўловчилар сафини тўлдириб борди. Жисмоний шахсларни солиққа тортиш масалалари бўйича бир қатор ўзгаришлар бўлганлигини ҳисобга олган ҳолда янги йўриқномалар ва меъёрий ҳужжатлар тайёрланди. Ривожланган давлатлар тажрибаси асосида фуқароларнинг йиллик даромадларини Декларация қилиш тартиби жорий қилинди. Ислоҳотлар амалга оширила боргач билвосита солиқлар ҳиссаси ҳам ўзгара борди.

Реал иқтисодиётнинг бошқа тармоқлари ҳам жадал ривожланиб бормоқда. Реал секторнинг давлат миқёсидаги барқарор тараққиёти шароитида молиявий мувозанат таъминланди.

Бозор ислоҳотларини янада чуқурлаштириш янгиланиш ва тараққиёт йўли бўйича муваффақиятли ҳаракат Ўзбекистоннинг ташқи алоқаларини фаоллашуви, унинг дунё хўжалик алоқаларига кенг кириб бориши билан узвий боғлиқ бўлди. Ташқи иқтисодий фаолиятни эркинлаштириш билан валюта сиёсатини эркинлаштириш жуда жипс боғланганди.

2011 йилда банкларнинг капиталлашуви, уларнинг барқарорлиги ва ликвидлигини янада мустаҳкамлашга қаратилган изчил ва аниқ мақсадли чора-тадбирлар амалга оширилди.

Агар 2010 йилда мамлакатнинг 15 та тижорат банки “барқарор” рейтингини олган бўлса, ҳозирги кунда уларнинг сони 23 тага етди, бу

банкларнинг активлари юртимиз банк тизими умумий активларининг 98 фоизини ташкил этмоқда.

Маълумки, аҳолининг банк тизимига ишончи ортиб бораётгани банклар фаолияти самарадорлигининг муҳим кўрсаткичи ҳисобланади.

Шу маънода, 2011 йилда депозитларга 18 триллион сўмдан ортиқ, ўтган йилга нисбатан 36,3 фоиз кўп маблағ жалб қилинган, жумладан, аҳоли депозитлари 38,8 фоизга ошгани, айниқса, эътиборлидир.

Банкларнинг кредит портфели таркиби сифат жиҳатидан тубдан ўзгармоқда. Агар 2000 йилда кредит портфелининг 54 фоизи ташқи қарзлар ҳисобидан шакллантирилган бўлса, 2011 йилда унинг 85,3 фоизи ички манбалар — юридик ва жисмоний шахслар депозитлари ҳисобидан шакллантирилди. Бу эса, ўз навбатида, иқтисодиёт тармоқларига инвестиция киритиш ва шунинг ҳисобидан тараққиётимизни таъминлашда ички имкониятлари тобора ортиб бораётганининг далилидир. Тижорат банкларининг инвестициявий фаоллиги ортмоқда. Тижорат банклари қўйилмаларининг 75 фоиздан ортигини уч йилдан зиёд бўлган узок муддатли инвестиция кредитлари ташкил этмоқда. Умуман, сўнгги ўн йилда банклар томонидан иқтисодиётнинг реал секторини кредитлаш 7 баробар ошганини алоҳида қайд этиш лозим.

Иқтисодий ночор корхоналарни банклар балансига ўтказиб, уларни соғломлаштириш борасида қўллаган ноанъанавий ёндашувимиз ўзини оқлади ва самарадорлигини кўрсатди айтиш мумкин.

Банкларга берилган 164 та банкрот корхонадан 156 тасида ишлаб чиқариш фаолияти тўлиқ тикланди, 110 та корхона янги инвесторларга сотилди. Бундай корхоналарни техник қайта жиҳозлаш ва модернизация қилиш ишларига тижорат банклари томонидан 275 миллиард сўм миқдорида инвестиция киритилди, натижада 22 мингдан зиёд иш ўрни яратилди.

Изчиллик билан амалга оширилаётган, биринчи навбатда солиқ юкини камайтиришга қаратилган солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, хўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барқарорлигини юксалтиришга хизмат қилмоқда. Хусусан, 2011 йилда солиқ юки, 1991 йил билан солиштирганда, ялпи ички маҳсулотга нисбатан қарийб 2 баробар камайиб, 41,2 фоиздан 22 фоизга тушганини қайд этиш зарур.

2011 йилда микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкасининг 7 фоиздан 6 фоизга камайтирилиши хўжалик юритувчи субъектлар инвестиция фаолиятининг кенгайишига хизмат қилди. Бунинг натижасида бўшаб қолган қарийб 80 миллиард 300 миллион сўм маблағни, биринчи навбатда, ишлаб чиқаришни технологик янгилаш ва замонавий техникани жорий этишга йўналтириш имкони пайдо бўлди.

3. Маъруза. Ўзбекистонда бозор инфратузилмасининг шаклланиши.

Ўзбекистоннинг ҳақиқий бойлиги ва мулки унинг меҳнатсевар, сахий ва меҳмондўст халқидир.

Жамиятнинг энг олий бойлиги бўлган халқ абадий кадриятларни, кудратли салоҳиятни ўзида жамлаган. Бу салоҳиятни юзага чиқариш жамиятимизни ривожлантириш ва тараққий эттиришнинг жуда кучли омили бўлиб хизмат қилади. Инсон салоҳияти энг фаол, энг бунёдкор омил бўлиб, у мамлакатнинг ислохотлар ва туб ўзгаришлар йўлидан тинимсиз илгарилаб боришини таъминлаб беради.

Инсон салоҳияти ва меҳнат захираларини шакллантиришда ижтимоий-демографик вазият ҳал қилувчи роль ўйнайди.

Ўзбекистоннинг муҳим хусусияти шундан иборатки, бу ерда аҳолининг ўсиш суръатлари юқори. Аҳолининг табиий ўсиши бирмунча камайган бўлишига қарамай, у ҳали ҳам МДХ мамлакатлари орасида юқори даражада эканлигини айтиш кифоя.

Мамлакатимиздаги ижтимоий-демографик аҳволнинг яна бир муҳим хусусияти - жамиятнинг асоси бўлган кучли оила тизимидир.

Ижтимоий-иқтисодий маънода буларнинг ҳаммаси республиканинг меҳнат захиралари барқарор, интенсив равишда тўлдирилиб туришини, демакки, кўп меҳнат талаб қиладиган корхоналар ва ишлаб чиқариш тармоқларини барпо этиш учун катта имкониятлар мавжудлигини англатади.

Республика кудратли меҳнат салоҳиятига эга. Меҳнат захиралари бутун аҳолининг деярли 50 фоизини ташкил этади.

Меҳнат салоҳиятининг муҳим хусусияти - унинг ёш ва касб таркибидир. Ўзбекистон аҳолисининг ўртача ёши 24 ёшга тенг. Бу XXI асрда меҳнат захиралари юксак меҳнат фаоллиги ва касб тайёргарлиги билан ажралиб турадиган одамлар кўпчилиқни ташкил этишига имкон беради.

Иш билан банд бўлган аҳолини таркибий жиҳатдан қайта тақсимлаш ҳамда меҳнатга лаёқатли ёшларни фаолиятнинг янги илғор тармоқлари ва соҳаларига жалб қилиш ҳам меҳнат салоҳиятидан самарали фойдаланишнинг кудратли захирасидир. Ҳозир қишлоқ хўжалигида барча ижтимоий ишлаб чиқариш ходимларининг учдан бир қисмидан кўпроғи банд.

Ўзбекистондаги меҳнат салоҳиятининг муҳим хусусияти - унинг таълим даражаси юқорилигидир. Республикада аҳолининг ялпи саводхонлиги муаммоси тўла ҳал қилинган. Саводхонлик даражаси 99,06 фоизни ташкил этади.

Меҳнат захираларининг умумий ва профессионал таълим даражаси ҳам юқоридир. Республикада мажбурий умумий ўрта таълим қонун йўли билан мустақамлаб қўйилган. Бундай таълимни умумий таълим мактаблари, лицейлар, гимназиялар, ўрта касб-хунар ўқув юртлари ва тижорат мактабларининг кенг тармоғи орқали олиш мумкин.

Моддий ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳасида банд бўлган тўрт кишининг биттаси олий ёки ўрта махсус маълумотга эга. Яъни ҳозир билим даражаси жиҳатидан республика ҳақли суратда ўқимишли мамлакатлар қаторига қиради.

Бунга олий ва ўрта махсус ўқув юртлари тармоғини кенгайтириш, таълим тизимини ислоҳ қилиш ҳисобига эришилди. Ҳозирги вақтда республикада ўқув юртларининг кенг тармоғи вужудга келтирилган.

Ёшларни жаҳон фани ва билимлари хазинасидан баҳраманд қилишга катта эътибор берилмоқда. Республика ўқув юртларининг чет эллардаги ўқув марказлари билан алоқалари анча мустаҳкамланди. Чет эллик ўқитувчилар ва мутахассисларни хорижий тилда машғулоти олиб бориш учун таклиф қилиш, шунингдек, чет эл ўқув ва илмий марказларида ходимларнинг малака ошириши ва талабаларнинг ўқиши кенгайтириб бормоқда.

Мамлакатни жадал ривожлантириш борасидаги дастурий вазифаларни амалга оширишда фанни ва илмий инфратузилмани ривожлантириш ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Республика фани қудратли интеллектуал салоҳиятни яратган. У ҳаётимизнинг кўпгина соҳаларида амалда қўлланмоқда.

Табиий захиралар чегараланганлиги туфайли корхоналар ҳамда умуман давлат фаолиятининг муваффақияти ҳозир кўп жиҳатдан фан-техника тараққиёти ютуғлари, чуқур илм талаб қиладиган технологиялар қанчалик кенг жорий этилаётганлиги, кадрларнинг касб тайёргарлиги даражаси билан белгиланади.

Тарихан Ўзбекистон Республикасида шаклланган интеллектуал салоҳият ўзининг ривожланиш даражаси жиҳатидан, инновацион кашфиётлар, имкониятлари билан ҳозирги вақтда жаҳондаги кўпгина ривожланаётган мамлакатлардан илгарилаб кетган. Кўп жиҳатдан эса иқтисодий ривожланган мамлакатлардан қолишмайди.

Ўзбекистон инновацион ривожланиш турининг ҳозирги замон моделига ўтиш учун ҳамма зарур шароитларга эга. Бу модель вужудга келтирилган илмий-техникавий салоҳиятдан кенг ва самарали фойдаланишга, фундаментал ва амалий фаннинг ютуғларини, чуқур илм талаб қиладиган технологияларни амалиётга кенг жорий этишга, юқори малакали, иқтидорли илмий кадрлар сонини кўпайтиришга асосланади.

Ҳозир Ўзбекистон Марказий Осиёдаги йирик илмий марказдир. Бу марказ тадқиқот учун зарур бўлган ривожланган моддий асосга, кенг илмий фондга, малакали илмий кадрларга эга. Уларнинг меҳнати бутун дунёда эътироф этилган.

Ўзбекистонда демографик вазиятнинг ўзига хослиги, инсон салоҳиятининг ривожланиши ижтимоий инфратузилмани, энг аввало, соғлиқни сақлаш ва аҳолига коммунал-маиший хизмат кўрсатишни тегишли даражада ривожлантиришни ҳам талаб қилмоқда.

Республикада аҳолига тиббий ва ижтимоий хизмат кўрсатишнинг ривожланган тизими яратилган. Бу умумий даволаш ва тор ихтисослаштирилган тиббий хизматнинг турли усулларида фойдаланиш имконини беради.

Аҳолига коммунал хизмат кўрсатиш ва биринчи навбатда, электр, марказлаштирилган ҳолда сув, табиий газ билан таъминлаш тизими етарли

ривожланган. Қишлоқ аҳолисини ичимлик сув ва газ билан таъминлаш учун республикада махсус дастурлар ишлаб чиқилиб, муваффақиятли амалга оширилмоқда. Ҳозирги вақтда республика уй-жой фондининг 73 фоиздан ортиғи марказлаштирилган сув билан, 64 фоиздан ортиғи табиий газ билан таъминланган, амалда барча аҳоли манзилгоҳлари электрлаштирилган.

Айни вақтда аҳолининг ҳаёти ва фаолиятини янада яхшилаш мақсадида, айниқса, Оролбўйининг экологик мураккаб ҳудудларида, умумий эпидемиологик вазиятни яхшилашга, юқумли касалликларни, болалар ўлимини камайтиришга, аҳолини сифатли ичимлик суви билан таъминлашни яхшилашга алоҳида эътибор берилмоқда. Бунинг учун фақат давлатнинг кўплаб маблағлари сарфланибгина қолмай, балки кўпгина халқаро иқтисодий, гуманитар ташкилотлар ва фондларнинг маблағлари ҳам жалб этилмоқда.

Ўзбекистоннинг жуда катта ютуғи шундаки, республика ривожланган энергетика, коммуникация ва сув тизимларига, яғна, бир-бирини тўлдирадиган темир йўл ва автомобиль йўллари тармоғига эга.

Ўзбекистон энергетика тизимининг асосини йирик иссиқлик электростанциялари - Сирдарё ГРЭСи, Тошкент ГРЭСи, Янги Ангрен ГРЭСи, Навоий ГРЭСи ҳамда гидроэлектростанциялар ташкил этади. Уларнинг энг йириги Чорвоқ ГЭСидир.

Ўзбекистон ривожланган газ узатиш тизимига эга. Бу тизимнинг умумий узунлиги 12 минг километр бўлиб, МДХ газ қувурлари бирлашган тизимига уланадиган тўққизта магистрал газ қувурини ўз ичига олади.

Ривожланган транспорт коммуникациялари тизими мавжудлиги ҳам Ўзбекистоннинг жўғрофий-стратегик мавқеини жозибадор қилувчи муҳим омилдир. Ҳозирги вақтда мамлакатнинг транспорт тизими мамлакат ичида юк ташиш эҳтиёжларини амалда қаноатлантирмоқда.

Республикадаги темир йўл ва автомобиль йўллари тармоғи Марказий Осиёда энг зич ҳисобланади. Темир йўллар узунлиги 7 минг километрдан зиёд бўлиб, кўпгина йўллар электрлаштирилган. Автомобиль йўлларининг 80 фоиздан ортиғи қаттиқ қопламали йўллардир. Бу йўлларнинг кўпчилиги халқаро ва давлат аҳамиятига молик бўлиб, улар такомиллаштирилган қопламага эга.

Темир йўл ва автомобиль транспорт коммуникациялари тармоғи республиканинг энг олис туманлари ва аҳоли манзилгоҳларини ўзаро пухта боғлаб туради, халқаро транспорт тизимларига уланишни таъминлайди. Шу билан бирга улар асосий табиий ва минерал-хом ашё захиралари манбаларига бемалол кириб боришни таъминлайди.

Ўзбекистон халқаро авиация коммуникацияларини ривожлантириш жиҳатидан ҳам қулай ўринда жойлашган.

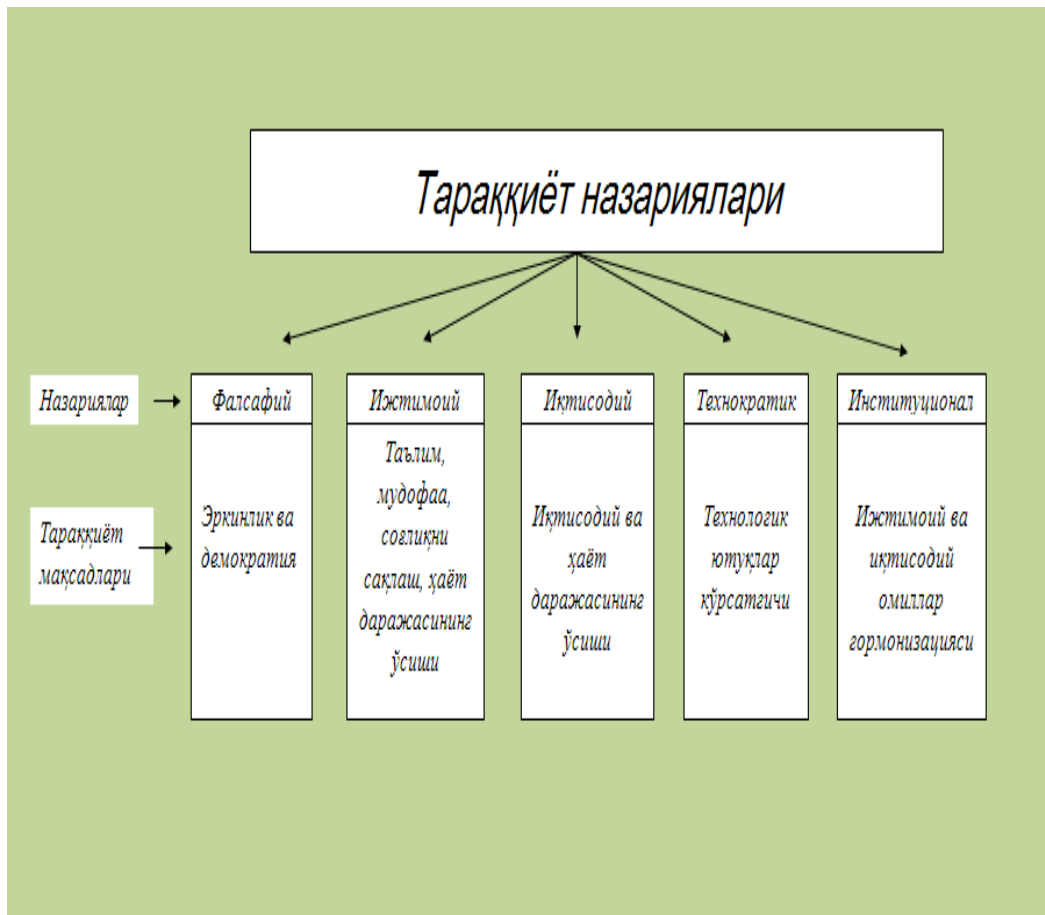
СССР парчаланиб кетганидан кейин ташқи коммуникациялар муаммоси Ўзбекистон учун янада кескинлашди. Чунки энди денгиз бандаргоҳларига чиқиш учун бир неча мамлакатларнинг ҳудуди орқали ўтишга тўғри келмоқда. Ўзбекистон денгиз бандаргоҳларидан энг узоқда

жойлашган мамлакат бўлиб қолди. Энг қисқа йўл қарийб 3 минг километрни ташкил этади. Бу эса ниҳоятда олис йўлдир. Табиийки, бу ҳол давлатнинг иқтисодий алоқаларини кенг ривожлантириш имкониятларини чегаралаб қўяди.

Ҳозирги вақтда транспорт ва коммуникация хизматлари кўрсатиш бўйича бир неча ўнлаб корхоналар ишлаб турибди. Республикада етакчи чет эл компаниялари иштирокида телекоммуникация тармоқларини қайта таъмирлаш ишлари фаол олиб борилмоқда. Замонавий телекоммуникация ва компьютер тизимлари, компьютер ва телекоммуникация техникаси ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналар барпо этилмоқда.

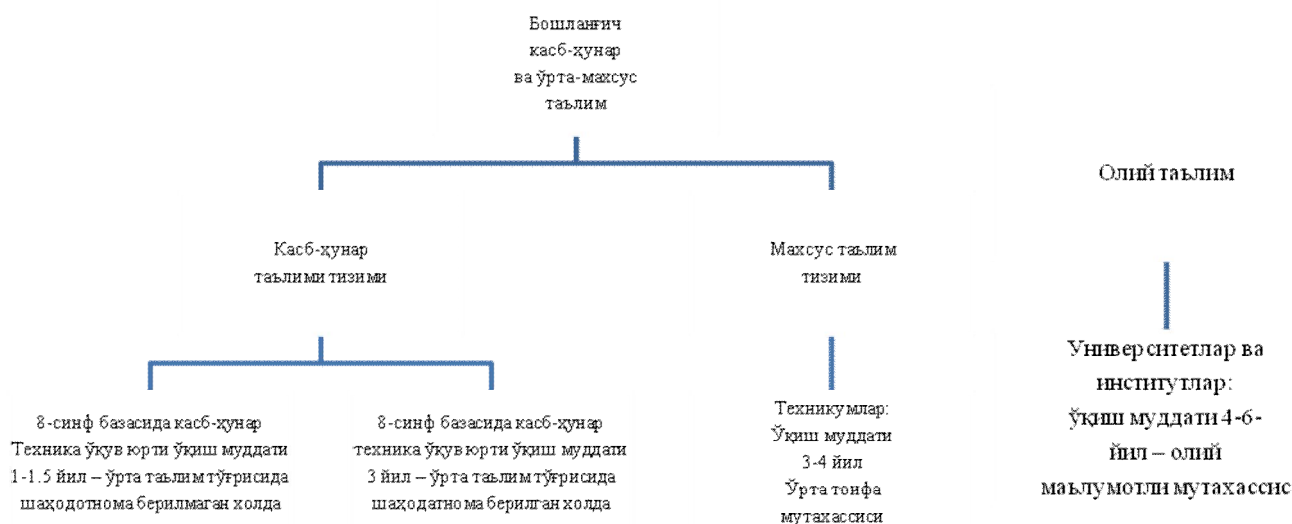
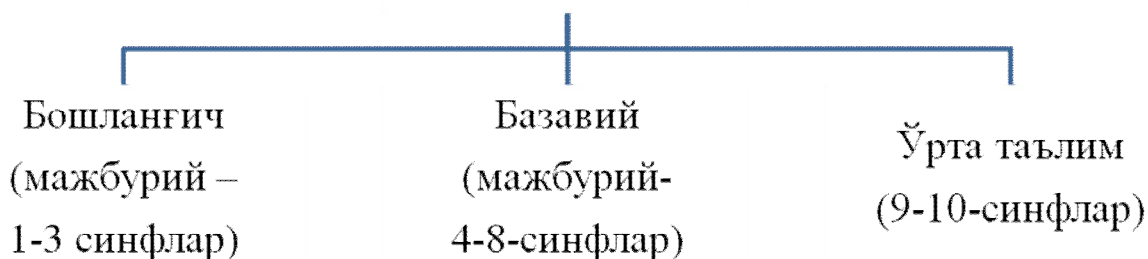
Давлатнинг фаол қўллаб-қувватлаши натижасида вужудга келтирилган ва жадал суръатлар билан ривожланиб бораётган ишлаб чиқариш инфратузилмаси ижтимоий инфратузилма ҳамда транспорт тармоқлари ва телекоммуникациялар тизими республикада инвестиция муҳитини яхшилашга хизмат қилмоқда.

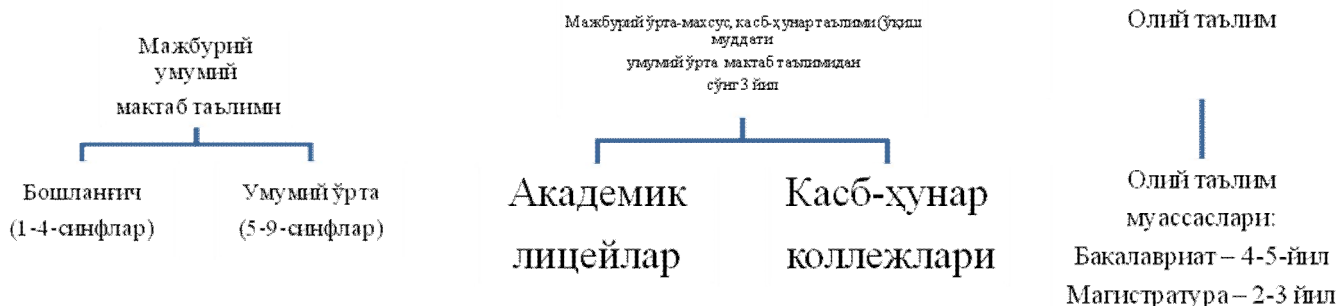

Шуролар даври таълим тизими

Умумий ўрта мактаб таълими

Ҳозирги давр таълим тизими

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ МАВЗУЛАРИ

1. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг асарлари Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал асослари сифатида.
2. Ўтиш даври тушунчасининг назарий концептуал асослари. “Ўзбек модели”.
3. Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотлар, унинг босқичлари.
4. Иқтисодий ислохотларнинг назарий концептуал асослари. Ўзбекистон иқтисодий тараққиётининг омиллари.
5. Ўзбекистон иқтисодий жихатдан тез ривожланаётган давлатлар қаторида.
6. Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилаётган ислохотлар.
7. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.Каримовнинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” асаридаги назарий концептуал масалалар.
8. Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари ва амалий натижалари.
9. Ўзбекистонда илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг ривожланиши.
10. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий концептуал асослари.

АССЕСМЕНТ ТОПШИРИҚЛАРИ

1. Ўзбекистондаги ислохотларнинг назарий концепцион масалаларига ишланган маърузалар
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг асарлари Ўзбекистондаги ислохотларнинг назарий концептуал асослари билан тавсифланади.
3. "Ўзбек модели" мазмуни: унинг мазмуни, мақсади, самарадорлиги.
4. Ўзбекистонда амалга оширилган иқтисодий ислохотларнинг босқичларига тадқид.
5. Ўзбекистонда иқтисодий ислохотлар тамойиллари
6. "Ўзбек модели" ни юксалтириш тамойилларига ҳисса қўшинг.
7. Ўзбекистонда 1991 йилда юзага келган иқтисодий вазиятнинг эмиссияси
8. Ўзбекистонда инновация ва тараққиётнинг ҳолати кўрсатадиган йўл.
9. Давлат Ҳокимиятини оммалаштиришнинг самарали йўналиши (етти устувор йўналишлар)
10. Экономикалық реформалардың үстин бағдарлары хәм принциплери
11. Мәмлекетти модернизациялаў, күшли пуқаралық жәмийет қурыўдың тийкарғы бағдарлары
12. Елимизде демократиялық реформаларды буннан былай тереңлестириў хәм пуқаралық жәмийет қәлиплестириў концепциясы (2010)
13. Экономикалық реформалардың материаллық-теникалық базасының жаратылыўы.
14. Өзбекистан экономикалық тараўда тез раўажланып атырған мәмлекетлер қатарында
15. Өзбекистанда социаллық, мәдений-руўхый тараялардағы әмелге асырылып атырған реформалар.
16. Социаллық тараўдағы реформалар хәм оның басқышлары.
17. Руўхыйлықты жетилистириў мәселелери.

18. Өзбекистан Республикасы Президенти И.А.Каримовтың “Жоқары мәнәўият – жеңилмес күш” шығармасында теориялық концептуаль мәселелер
19. Өзбекистан билимлендириў системасында реформалардың теориялық негизлери хәм әмелий нәтийжелери.
20. Өзбекистанда илим, дене тәрбиясы хәм спорттың раўажланыўы. Оның теориялық негизлери хәм әмелий нәтийжелери
21. Өзбекистан сыртқы сиясатының теориялық концептуаль негизлери.
22. Өзбекистанда алып барылып атырған реформалардың теориялық негизи болған “өзбек модели”ниң жәхән шериклигинде тән алыныўы
23. Қарақалпақстан Республикасында ғәрезсизлик дәўиринде алып барылған сиясий-хуқуқый реформалар
24. Президент И.А.Каримов шығармаларында Қарақалпақстан Республикасының айрықшалығын атап өтиў
25. Суверенли Қарақалпақстанның ғәрезсизлик дәўиринде жетискенликлери

ТЕСТ САВОЛЛАРИ

№	Тест топшириғи	Тўғри жавоб	Муқобил жавоб	Муқобил жавоб	Муқобил жавоб
1	“Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонун” қачон қабул қилинди?	1991 йил 31 августда	1990 йил 1 августда	1992 йил 25 августда	1993 йил 30 августда
2	1991 йилнинг 15 февралида Ўзбекистон Олий Кенгаши қандай махсус қарорни қабул қилди?	Ўзбекистоннинг давлат рамзлари тўғрисида	Ўзбекистоннинг ташқи сиёсати тўғрисида	Ўзбекистон Конституцияси ва ўзгартиришлари киритиш тўғрисида	Ўзбек тилини ривожлантириш тўғрисида
3	Муқобиллик асосда биринчи бор Ўзбекистон Республикасининг Президенти умумхалқ сайловлари қачон ўтказилди?	1991 йил 29 декабр	1990 йил 1 июл	1991 йил 10 август	1992 йил 4 январ
4	Президентимизнинг 1992 йил 2 июлда Ўзбекистон Олий Кенгашининг X сессиясида сўзлаган нутқи қандай номланади?	Истиқлол йўллари ва муаммолари	Ўзбекистон XXI аср бўсағасида	Бунёдкорлик йўлидан	Янги фикрлар ва ишлаш даври талаби
5	И.Каримовнинг “Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида” асари қачон нашр этилди?	1992 йил	1990 йил	1991 йил	1993 йил
6	1994 йил 1 июлда қандай воқеа рўй берди?	Ўзбекистон Республикасининг пул бирлиги – сўм муомалага киритилди	“ЎЗДЭУ авто” корхонаси ишга тушди	Давлат Солиқ Қўмитаси ташкил этилди	Мустақиллик декларацияси қабул қилинди
7	И.Каримовнинг “Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли” қачон нашр этилди?	1992 йил	1995 йил	1997 йил	2001 йил

8	Нечанши йилдан бошлаб Руза-Хайтни Ўзбекистон Республикасида белгилай бошлади?	1992	1989	1990	1991
9	Ўзбекистон Республикаси қачон БМШ га аъзо бўлди	1992 2-март	1992 26-март	1992 4-декабрь	1993 14-декабрь
	Ўзбекистон Республикасида "Манъавият ва марифат маркази" қачон ташкил этилди?	1994-й.23-апрель	1994-й 1-декабрь	1996-й. 9-сентябрь	1998-й. 24-июль
10	Ўзбекистоннинг мустақиллик сари ташланган дастлабки қадами қайси воқеадан бошланади?	1989 йил 21 октябрда Ўзбекистон ССРнинг давлат тили ҳақида»ги Қонунининг қабул қилишдан	1990 йил 24 мартда Президентлик лавозимининг тәсис этилишидан	1990 йил 20 июнда «Мустақиллик Декларацияс ини» қабул қилишдан	1991 йил 31 август «Ўзбекистон Республикаси Давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида» ги Қонунни қабул қилишдан
11	Ўзбекистонда Президентлик бошқарув тизимига қачон ўтилди?	1990 йил 24 мартда	1989 йил 23 июнда	1991 йил 2 июлда	1991 йил 29 декабрда
12	Ўзбекистон Республикасининг «Мустақиллик Декларацияси» қачон қабул қилинди?	1990 йил 20 июнда	1989 йил 21 октябрда	1991 йил 31 августда	1992 8 декабрда
13	Ўзбекистон икки палатали парламентни тузиш масаласи қачон ва қаерда халқимиз томонидан мақбулланди?	2002 йил 27 январ куни ўтказилган умумхалқ референдумида	Олий Мажлисининг 2000 йил ойидаги иккинчи сессиясида	Республика Президентининг 2001 йил 5 январдаги фармойишида	2002 йил 4 апрелда қабул қилинган Конституциявий қонунда
14	Мустақил Ўзбекистон бозор иқтисодиётига қайси йул билан ўтмоқда?	Эволюцион йул билан	Тазйиқ йули билан	Туркия модели асосида	«Шок терапияси» йули билан
15	1991 йил 31 августда Ўзбекистон Олий Кенгашининг VI сессиясида қайси ҳужжатлар қабул қилинган?	«Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари ҳақидаги» қонун	Ўзбекистоннинг суверенитети ҳақида Декларация	«Ўзбекистон Республикасининг Давлат Мустақиллигини эълон қилиш тугрисида»	«Давлат тили ҳақидаги» қонун

				қарори	
16	Ўзбекистонда қонунларни ишлаб чиқадиган ҳуқуқий орган қайси қаторда тўғри ақс эттирилган?	Олий Мажлиснинг қуйи палатаси	Олий Мажлиснинг юқори палатаси Сенат	Вазирлар Маҳкамаси	Вазирликлар
17	Қайси партиялар функцияларини бирлаштирган Демократик блок шакланди?	Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси, “Миллий тикланиш” партияси, “Адолат” социал-демократик партияси фракцияларини	Бундай блок шакллантирилмаган	“Адолат” социал-демократик партияси ва Халқ депутатлари партияси фракцияларини	“Миллий тикланиш” партияси, “Адолат” социал-демократик партияси фракцияларини
18	Мамлакатимизда нечанчи санадан бошлаб ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида қонун қабул қилинган?	2008 йил 1 январдан	2009 йил 10 январдан	2009 йил 10 январдан	Қонун лойиҳаси тайёрланган, аммо ҳали қабул қилинмаган
19	Президентимиз томонидан мамлакатимизни модернизация қилиш борасида белгилаб олган марраларга эришиш учун	Иқтисодий ва социал соҳани ислоҳ этиш жараёнларини ижтимоий-сиёсий ва суд-ҳуқуқ тизимини мунтазам янгилаб бориш жараёнлари билан ўзаро аниқ ва чуқур, узвий боғлиқ ҳолда амалга ошириш кераклиги таъкидланди	Суд-ҳуқуқ тизимини профессионал даражада йўлга қуйиш кераклиги уқтирилди	Олий Мажлиснинг қуйи палатаси депутатларининг ижтимоий фаоллигини ошириш кераклиги таъкидланди	Якка партиявийлик ақидасини илгари сурган ҳолда Қонунчилик палатаси депутатлари ва сенатирларнинг масъулиятини ошириш лозимлиги таъкидланди
20	Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози	Ишлаб чиқаришни	Кооперация алоқаларини	Мустаҳкам ҳамкорликни	Барча жавоблар тўғри

	шароитида иктисодиётнинг реал сектори корхоналарини қўллаб-қувватлаш бўйича қандай чоралар амалга оширилиши лозим?	модернизация қилиш	кенгайтириш	йўлга қўйиш ва мамлакатимизда ишлаб чиқарилган маҳсулотларга ички талабни рағбатлантириш	
21	Бозор мунособатларинг асоси аввал қайси давлатта бошланди?	Англияда	Америкада	Францияда	Германияда
22	Бозор иктисодиёти хақида фикрлар қачон пайдо булди?	200 йил аввал	250 йил аввал	300 йил аввал	400 йил аввал
23	Ўзбекистон икки палатали парламентни тузиш масаласи қачон ва қаерда халқимиз томонидан мақулланди?	2002 йил 27 январ куни ўтказилган умумхалқ референдумида	Олий Мажлисининг 2000 йил ойидаги иккинчи сессиясида	Республика Президентининг 2001 йил 5 январдаги фармойишида	2002 йил 4 апрелда қабул қилинган Конституциявий қонунда
24	Ўзбекистонда Президентлик бошқарув тизими қачон ўтилди?	1990 йил 24 мартда	1989 йил 23 июнда	1991 йил 2 июлда	1991 йил 29 декабрда
25	“Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонун” қачон қабул қилинди?	1991 йил 31 августда	1990 йил 1 августда	1992 йил 25 августда	1993 йил 30 августда
26	Коракалпоғистон қачон суверен Республика деп эълон қилинди	1990й 14декабрь	1990й 21июнь	1990й 24сентябрь	1990й 1сентябрь
27	Ўзбекистон неча давлат билан чегародош?	5	6	7	8
28	Ўзбекистоннинг жойлашган ер майдонин курсатинг	447,4 кв км	166,5 кв км	169,7 кв км	449,8 кв км
29	Қачон Қорақолпоқстан АССРы Ўзбекистон курамига қушилди?	1936	1924	1930	1932
30	Қорақолпоқстан Республикасининг Конституцияси қачон қабул	1993 9-апр	1992 14-дек	1990 14-дек	1993 4-дек

	килинди?				
31	Ўзбекистон Республикаси қачон БМШ га аъзо бўлди?	1992 2-март	1992 26-март	1992 4-декабрь	1993 14-декабрь
32	Ўзбекистон Республикасида "Манъавият ва марифат маркази" қачон ташкил этилди?	1996-й. 9-сентябрь	1994-й 1-декабрь	1994-й.23-апрель	1998-й. 24-июль
33	Ўзбекистон Республикасида миллий валюта - сум қачондан бошлаб муомилага киритилди?	1994 й. 1 июль	1993 й. 5 май	1994 й. 10 июнь	1995 й. 1 декабрь
34	Ўзбекистон халқ демократиялик партияси қачон ташкил этилди?	1991-йили, 1-ноябрда	1991-йили, 20-мартда	1992-йили, 20-мартда	1992- йили, 20-майда
35	Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ҳақидаги қонун қачон қабул қилинди?	1989 йил 21 октябрь	1988 йил 21 октябрь	1989 йил 21 декабрь	1990 йил 21 октябрь
36	Ўзбекистон Республикасида Низом чиқарувчи ҳокимият қайси?	Олий мажлис	Конституциявий суд	Вазирлар маҳкамаси	Хужалик суди
37	«Миллий мафкура - миллатни бирлаштирувчи байроқдир», деган фикр кимга тегишли?	И.А.Каримов	Ф.Хўжаев	М.Бехбудий	А.Фитрат
38	Ўзбекистон давлат мустақиллигининг асослари, қоидалари, шартлари ва талабларини ўз ичига олган дастлабки ҳужжат қайси?	Мустақиллик Декларацияси	Давлат мустақиллиги тўғрисидаги қонун	Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигини эълон қилиш тўғрисидаги Олий Кенгаш қарори	Ўзбекистон Республикаси Конституцияси
39	“Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллиги асослари тўғрисида” ги Қонун қачон қабул қилинган?	1991 йил 31 августда	1990 йил 27 августда	1991 йил 1 сентябрь	1991 йил 10 декабрь
40	Президент	«Ўзбекистонни	«Ўз	«Ўзбекистон –	«Ўзбекистон –

	И.Каримов бозор муносабатларига асосланган демократик жамият қуришнинг асосий беш тамойилини қайси асарида баён этган?	нг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли»	келажагимизни ўз қўлимиз билан қураимиз».	келажаги буюк давлат»	бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли».
41	Ўзбекистонда давлат ҳокимиятининг асосий манбаи нима?	Халқ	Давлат	Қонунлар	Олий Мажлис
42	Ўзбекистон давлатнинг бошқариш шакли қандай?	Президентлик	Республика	Монархия	Демократик
43	Ўзбекистонда давлат ҳокимиятининг ижро этувчи органи қайси?	Вазирлар Маҳкамаси	Олий Мажлис	Суд органи	Тўғри жавоб йўқ
44	Ўзбекистон Республикаси Президенти халқ депутати бўлиши мумкинми?	Йўқ, мумкин эмас.	Президенти эгаллаб турган лавозими бўйича депутат ёки Сенатор ҳисобланади.	Халқ депутати этиб сайланади, сўнг Олий Мажлис палаталари йиғилишида қатнашади.	Мумкин
45	Маҳалла Оқсақоллари ва фуқаролик йиғини раислари қанча муддатга сайланади?	икки ярим йилга	уч йилга	икки йилга	бир йилга
46	Президент этиб сайланаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайлов олдида унинг ҳудудида неча йил муҳим яшаган бўлиши керак?	10 йил	3 йил	5 йил	6 йил
47	“Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонун” қачон қабул қилинди?	1991 йил 31 августда	1990 йил 1 августда	1992 йил 25 августда	1993 йил 30 августда
48	1991 йилнинг 15 февралда	Ўзбекистоннинг давлат	Ўзбекистоннинг ташқи	Ўзбекистон Конституцияс	Ўзбек тилини ривожлантириш

	Ўзбекистон Олий Кенгаши қандай махсус қарорни қабул қилди?	рамзлари тўғрисида	сиёсати тўғрисида	и ўзгартиришлари киритиш тўғрисида	тўғрисида
49	Муқобиллик асосда биринчи бор Ўзбекистон Республикасининг Президенти умумхалқ сайловлари қачон ўтказилди?	1991 йил 29 декабр	1990 йил 1 июл	1991 йил 10 август	1992 йил 4 январ
50	1992 йил 2 июлда Ўзбекистон Олий Кенгашининг Х сессиясида сўзлаган нутқи қандай номланади?	Истиқлол йўллари ва муаммолари	Ўзбекистон XXI аср бўсағасида	Бунёдкорлик йўлидан	Янгича фикрлаш ва ишлаш давр талаби
51	И.Каримовнинг “Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида” асари қачон нашр этилди?	1992 йил	1990 йил	1991 йил	1993 йил
52	Ўзбекистонда 1996 йилда санат ишлаб чиқариш даражаси 1990 йилга нисбатан неча фоизли ташкил қилди?	106	89	97	110
53	“Ўзбекистон Республикаси Марказий Банки”, “Банклар ва банклар фаолияти тўғрисидаги қонунлар” қачон қабул қилинди?	1995 йил	1993 йил	1994 йил	1996 йил
54	1994 йил 1 июлда қандай воқеа рўй берди?	Ўзбекистон Республикасининг пул бирлиги – сўм муомалага киритилди	“ЎзДЭУ авто” корхонаси ишга тушди	Давлат Солиқ Қўмитаси ташкил этилди	Мустақиллик декларацияси қабул қилинди
55	Давлат мулкани бошқариш ва хусусийлаштириш Давлат қўмитаси қачон таъсис қилинди?	1992 йил февралда	1993 йил июнида	1997 йил мартда	2000 йил январда
56	“Тошкент” товар-	1991 йил	1993 йил	1994 йил	1995 йил

	фонд биржаси қачон тузилди?				
57	1996 йилнинг 19 июлида қандай қўшма корхона ишга тушди?	“ЎзДЭУ авто”	“ЎзСаламан”	“Зарафшан-Ньюмонт”	“Сам Коч авто”
58	Меҳнат ҳақи миқдорининг ягона тариф сеткаси қачон жорий этилди?	1993 йил	1990 йил	1992 йил	1999
59	2007 йил 24 августда қайси йўналиш бўйича темир йўли тантанали очилди?	Тошғуздор-Бойсун-Қумкўрғон	Қувасой-Янгийўл-Андижон	Тошкент-Қизилқум-Қўнғирот	Чиноз-Гулистон-Янгиер
60	Республика байналмилал маданий марказнинг 15 йиллиги қачон нишонланди?	2007 йил	1997 йил	2001 йил	2010 йил
61	Қайси шаҳарнинг 2700 йиллиги 2006 йилда тантанали нишонланди?	Қарши	Андижон	Наманган	Хива
62	Ўзбекистон Президенти ҳузурида Давлат ва жамият қурилиши Академияси қачон ташкил қилинди?	1995 йил	1991 йил	1993 йил	2001 йил
63	“Катекс” ва “Элтекс” тўқимачилик мажмуалари қаерда ташкил қилинди?	Қорақалпоғистон Республикасида	Тошкент вилоятида	Навоий вилоятида	Самарканд шаҳрида
64	Нукусда Орол муаммосига бағишланган халқаро илмий конференция қачон бўлиб ўтди?	1992 йил	1998 йил	2001 йил	2005 йил
65	1996 йилда декабр ойида Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони билан ташкил этилган жамғарма қандай номланди?	“Нуроний”	“Мерос”	“Устоз”	“Маданият”
66	Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси қачон ташкил қилинди?	1991 йил	1992 йил	1993 йил	1994 йил
67	Ўзбекистон Республикаси Олий	Виждон эркинлиги ва	Ноширлик фаолияти	Инсон ҳуқуқлари	Чет эл сармоялари

	Мажлиси 1998 йилда қандай қонунни қабул қилди?	диний ташкилотлар тўғрисида	тўғрисида	бўйича вакили тўғрисида	тўғрисида
68	Олий Мажлиснинг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили қандай номланади?	Омбудсман	Депутат	Сенатор	Волонтер
69	Ўзбекистон Республикаси “Байналмилал маданият” Маркази қачон ташкил этилди?	1992й	1991 й	1995й	2000й
70	“Сам Коч авто” кўшма корхонаси қайси давлат ҳамкорлигида ташкил этилганди?	Туркия	Корея	Малайзия	Сингапур
71	1992 йил 3 июлда қабул қилинган қонун қандай номланди?	“Дехқон хўжалиги тўғрисида”	“Лизингни ташкил этиш тўғрисида”	“Фермерлар тўғрисида”	“Қишлоқдаги ислохотлар тўғрисида”
72	Ўзбекистон Республикасининг “Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида”-ги қонуни қачон қабул қилинди?	1996 йил	1992 йил	1994 йил	1998 йил
73	И.Каримовнинг “Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли” қачон нашр этилди?	1992 йил	1995 йил	1997 йил	2001 йил
74	“Буюк Ипак йўлини, Маданий Сайёҳликни қайта тиклаш ва Ўзбекистонда Қадимги Меросни Тиклаш” бўйича халқаро конференция қайси шаҳарда бўлиб ўтди?	Бухорода	Тошкентда	Самарқандда	Хивада
75	“Европа-Кавказ-Осиё” транспорт йўлаги қандай номланади?	ТРАСЕКА	ТЕМПУС	ТАСИС	ТРАНЗИТ
76	“Қимматли қоғозлар бозорининг фаолият кўрсатиш механизми”	1996 йил	1994 йил	1998 йил	2000 йил

	тўғрисидаги қонун қачон қабул қилинди?				
77	Ўзбекистонда қонунларни ишлаб чиқадиган ҳуқуқий орган қайси қаторда тўғри ақс эттирилган?	Олий Мажлиснинг қуйи палатаси	Олий Мажлиснинг юқори палатаси бўлмиш Сенат	Вазирлар Маҳкамаси	Вазирликлар
78	Мамлакатимизда нечанчи санадан бошлаб ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида қонун қабул қилинган?	2008 йил 1 январдан	2010 йил 1 мартдан	2009 йил 10 январдан	Қонун лойиҳаси тайёрланган, аммо ҳали қабул қилинмаган
79	Инқирозга қарши чоралар давлат дастуридан кўзланган асосий мақсад	Ўзбекистонни инқироздан олиб чиқиш	Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишни кенгайтириш;	Маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлаш;	Молиявий-иқтисодий, бюджет, банк-кредит тизимининг узлуксиз ишлашини таъминлаш, иқтисодиётнинг реал сектори тармоқлари ва корхоналарга ёрдам кўрсатиш, аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш
80	Қайси вилоятда эркин индустриал-иқтисодий зона ташкил этилди?	Навоий	Тошкент;	Бухоро	Самарқанд
81	Янги индустриал давлатларнинг иқтисодий ўсишининг сабаблари	Янги технологиялардан фойдаланиш	Оғир саноатни ривожлантириш;	Иқтисодиётда йирик монополияларнинг мавжудлиги	Япон капиталининг таъсири
82	Ўзбекистон республикасининг ички ва ташқи сиёсатининг асосий йуналишини белгилаш ва стратегиялик дастурларини қандай ҳокимият	Олий Мажлис	Вазирлар маҳкамаси	ташқи ишлар вазирлиги	Финанс вазирлиги

	кабул килади?				
83	Ватанимизда Ислом дини пешволарининг кайси бирининг 920 йиллик юбилейи нишонланди?	Махмуд аз-Замахшарий	Абу Иса ат-Термизий	Нажмиддин Кубро	Бахауаддин Накшбанд
84	Ёшларнинг чет элларда таълим олишини куллаб куватловчи Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Умид» жамгармаси қачон ташкил қилинди?	1997-йили, 13-январьда	1996-йили, 15-январьда	1996-йили, 26-августда	1995-йили, 13-январьда
85	Республикамизда «Мехнат шухрати» ордени қачон ташкил этилди?	1995-йили, 30-августда	1994-йили, 30-августда	1993-йили 30-августда	1995-йили, 5-майда
86	Ўзбекистон халқ демократиялик партияси қачон ташкил этилди?	1991-йили, 1-ноябрьда	1992-йили, 20-майда	1992-йили, 20-мартда	1991-йили, 20-мартда
87	Ўзбекистонда президент фармонларининг ва қарорларининг амалга оширилишини таъминловчи ташкилотни оникланг	Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар маҳкамаси	Ўзбекистон Республикаси Олий Суди	Ўзбекистон Республикаси конституциявий суди	Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси
88	1998-йил Президентимиз тарафидан қандай йил деб элон қилинди?	оила йили	Инсон ҳуқуқлари йили	ешлар йили	аёл-қизлар йили
89	Ўзбекистон Республикасида "Манъавият ва марифат маркази" қачон ташкил этилди?	1994-й. 23-апрель	1994-й 1-декабрь	1996-й. 9-сентябрь	1998-й. 24-июль
90	Ўзбек халқининг этник шаклланишини биринчи босқичидаги нечанчи асрларга тугри келади?	9-12 асрларга	3-4 асрларга	4-5 асрларга	6-7 асрларга
91	Нукус давлат педагогика	Ажиниёз	Бердах	Аллаяр Досназаров	Чаржау Абдиров

	институтига куйидаги алломалардан кайси бирининг номига мансуб?				
92	Ўзбекистон Республикаси қачон БМШ га аъзо бўлди?	1992 2-март	1992 26-март	1992 4-декабрь	1993 14-декабрь
93	Қорақолпақстан Республикасининг бойроғи қачон қабул қилинди?	1992 14-дек	1993 9-апр	1993 4-дек	1990 14-дек
94	Қорақолпақстан Республикасининг Конституцияси қачон қабул қилинди?	1993 9-апр	1992 14-дек	1993 4-дек	1990 14-дек
95	Қорақолпақстан Республикасининг герби қачон қабул қилинди?	1993 9-апр	1992 14-дек	1993 4-дек	1990 14-дек
96	Қорақолпақстан Республикасининг гимни қачон қабул қилинди?	1993 4-дек	1990 14-дек	1992 14-дек	1993 9-апр
97	Қорақолпақстанда суд ҳужжатлари қайси тилда алып борилади?	Ўзбек ва Қорақалпоқ	Қорақалпоқ	ўзбек	Ўзбек ва рус
98	Нечанши йилдан бошлаб Руза-Хайтқи Ўзбекистон Республикасида белгилай бошлади?	1992	1993	1994	1995
99	Ўзбекистоннинг ер мойдонин курсатинг	447,4 кв км	166,5 кв км	169,7 кв км	449,8 кв км
100	Ўзбекистон неча давлат билан чегародош?	5	6	7	8

БИТИРУВ ИШЛАРИ УЧУН МАВЗУЛАР

1. Ўзбекистон мустақилликга эришиш оstonасида (1989-1991 йиллар).
2. Ўзбекистон мустақиллигининг қўлга киритилиши (1991 йил 31 август – 1992 йил 8 декабрь).
3. Ўзбекистонда сиёсий ислохотлар, ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар, маънавий ва маданий ривожланиш, ташқи сиёсат (1992 йил – 2015 йил).
4. Ислом Каримов янги генерацияга мансуб сиёсий етакчи.
5. Биринчи Президент Ислом Абдуганиевич Каримовнинг “Ўзбекистон XXI аср бусағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараккиёт кафолатлари” асари ва унинг асосий мазмуни.
6. Биринчи Президент Ислом Каримов асарларида, маъруза ва нутқларида демократик жамият қуришнинг назарий-амалий асосларининг ишлаб чиқилишига оид концептуал фикрлар.
7. Ўзбекистон давлат мустақиллиги тўғрисидаги Декларациянинг қабул қилиниши ва унинг тарихий сиёсий аҳамияти.
8. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти қурилишининг устувор йўналишлари.
9. Биринчи Президент Ислом Каримов томонидан ишлаб чиқилган миллий маънавий тикланиш концепцияси.
10. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилиниши ва унинг аҳамияти.
11. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси – ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи органи .
12. Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг ташкил қилиниши ва унинг жамиятни демократлаштириш жараёнидаги ўрни.
13. Мустақил Ўзбекистон давлати таркибидаги суверен Қорақалпоғистон.
14. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози ва Ўзбекистон шароитида уни енгиш юзасидан кўрилган чора-тадбирлар.
15. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисидаги» Қонуни ва кадрлар таёрлаш Миллий дастури.
16. Мустақиллик йилларида илм фан соҳасидаги ютуқлар.

17. Мустақиллик йилларида миллий кадриятлар, анъаналар ва урф одатларнинг тикланиши.
18. Ўзбекистонда жисмоний маданият ва спортни, соғлом турмуш тарзини ривожлантириш бўйича амалга оширилган тадбирлар.
19. Биринчи Президент Ислон Каримов асарларида диний муаммолар, конфессиялар аро муносабатлар ва диний бағрикенглик масалалари.
20. Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланиши.
21. Кадрлар таёрлаш миллий дастури ва уни амалга ошириш боскичлари.
22. Орол денгизи муаммосини хал этишда халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик ва уларнинг натижалари.
23. Ўзбекистон тарихи масалаларининг Биринчи Президент И.Каримов асарларида ёритилиши.
24. Биринчи Президент И.А.Каримовнинг «УзРФА Тарих институти фаолиятини такомиллаштириш тугрисидаги қарори ва тарих фани олдиға қуйилган вазифалар.
25. Биринчи Президент И.А.Каримовнинг «Ўзбекистоннинг энг янги тарихи бўйича Жамоатчилик кенгашини ташкил қилиш тугрисида ПК-1694-сонли қарори ва унинг Ўзбекистоннинг энг янги тарихини ривожлантиришдаги урни.
26. Биринчи Президент Ислон Каримов асарлари – миллий ғоя ва мафқуранинг илмий услубий асоси.
27. Ўзбекистон ҳуқумати томонидан амалға ошириладиған қучли ижтимоий сиёсатнинг хусусиятлари ва устувор йуналишлари.
28. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг «Ўзбекистон мустақилликка эришиш останасида» асарининг мазмун моҳияти.
29. Узлуксиз таълимни ривожлантириш омиллари ва истикболлари.
30. Ўзбекистонда педагогик кадрлар тайёрлаш масалалари.
31. Қучли давлатдан қучли жамият сари концепцияси.

32. Ўзбекистон Биринчи Президенти И.Каримовнинг «Оллох калбимизда, юрагимизда» асарининг мазмун-моҳияти.
33. «Ўзбек халқи ҳеч қачон ҳеч кимга қарам бўлмайди». Биринчи Президент И.А.Каримовнинг 2005 йил 25 май куни ОАВлари учун берган суҳбат ҳақида.
34. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг асарлари. Ўзбекистондаги ислоҳотларнинг назарий концептуал асослари билан тавсифланади.
35. «Ўзбек модели» мазмуни: унинг мазмуни, мақсади, самарадорлиги.
36. Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳотлар тамойиллари.
37. "Ўзбек модели" ирқчилик тамойилларини илгари суриш.
38. Ўзбекистонда инновациялар ва тараққиёт борасида йўлингизни кўрсатадиган ҳолатлар.
39. Вакиллар базаларни тўзатиш (еттита махсус йўналиш).
40. Иқтисодий ислоҳотларнинг йўналиши ва тамойиллари.
41. Ўзбекистон халқини модернизация қилиш қурилишининг самарали йўллар.
42. Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни чуқурлаштириш ва эрларнинг ўзаро боғлиқлиги тушунчаси (2010)
43. Иқтисодий ислоҳотларнинг моддий-техник базасини яратиш.
44. Ўзбекистон дунёдаги энг жадал ривожланаётган иқтисодиётлардан биридир.
45. Ўзбекистонда ижтимоий, маданий ва маънавий меросни ислоҳ қилиш.
46. Ижтимоий ислоҳотлар ва унинг босқичлари.
47. Маънавийлик мукамаллик масалалари.
48. Ўзбекистон таълим тизимидаги ислоҳотларнинг назарий асослари ва диний натижалари.
49. Ўзбекистонда фан, жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш. Назарий асослари ва унинг амалий натижалари.
50. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг назарий асослари.

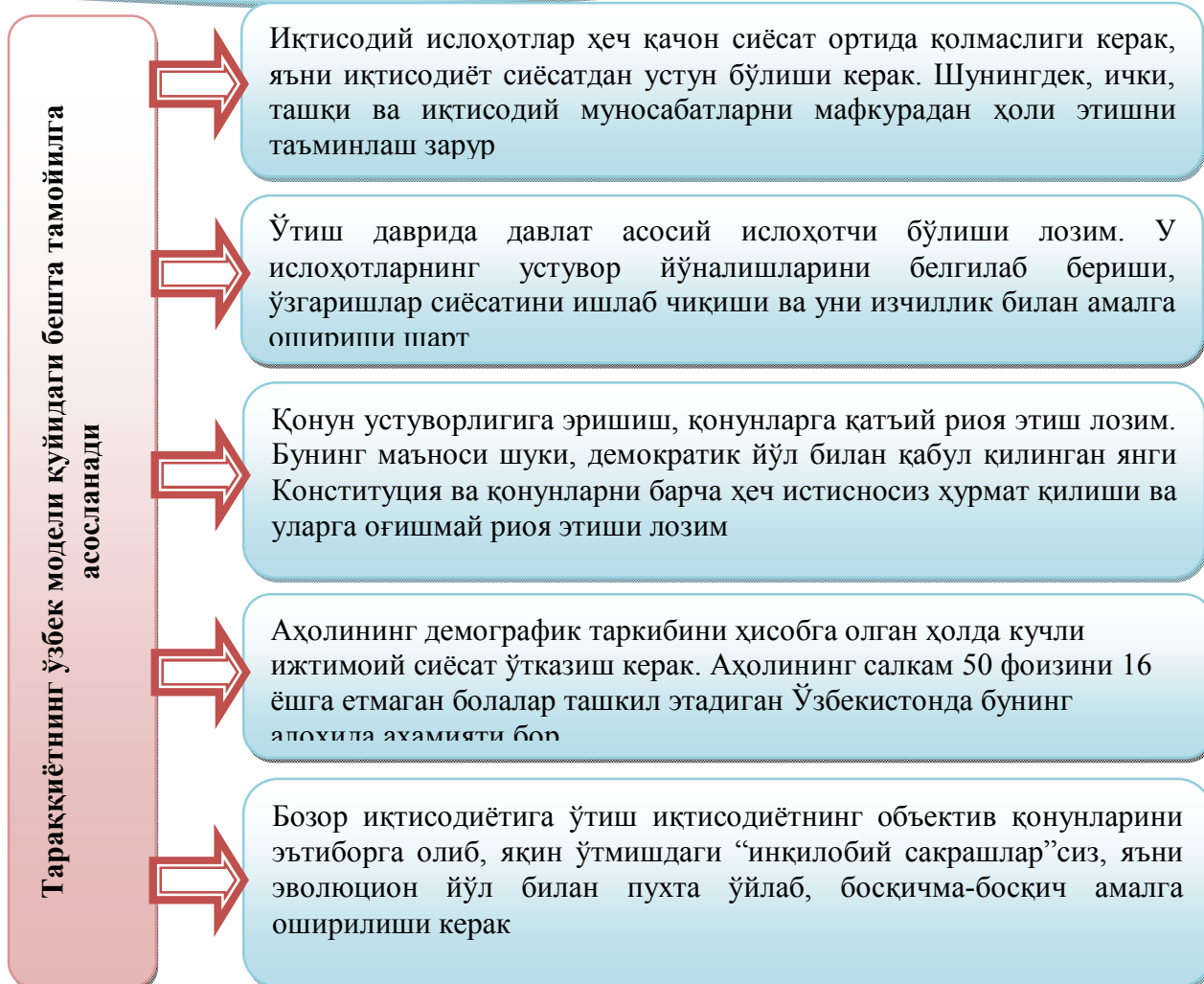
Ҳар бир мавзу бўйича слайдлар

Иқтисодиётни тубдан ўзгартириш ва ислох этишда тараққиётнинг ўзбек моделининг ўрни ва аҳамияти

Биз ислохотларни инқилобий усулда, яъни “шок терапияси” йўли билан амалга оширишдан онгли равишда воз кечиб, тадрижий тараққиёт йўлини танлаб олганимиз туфайли халқимизни қандай оғир оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган иқтисодий ва ижтимоий тўфонлардан асраб қолишга муваффақ бўлганимизни бугун ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб бермоқда.

Ислом Каримов

Ўзбекистон 1991 йили ўз мустақиллигини қўлга киритганидан сўнг умрини ўтаб бўлган мустабид, маъмурий-буйруқбозлик, режали-тақсимот тизимидан воз кечиб, “ўзбек модели” деб ном олган ўз тараққиёт йўлини танлаб олди.

Мамлакатимизда иқтисодиётни ислоҳ қилиш ва ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини шакллантириш асосида уни собиқ тузум даврида тушиб қолган чуқур таназзуддан чиқариб, барқарор ривожлантиришга, аҳоли турмуш фаровонлигига эришишга қаратилган туб ўзгартиришлар сиёсатининг стратегик максаллари

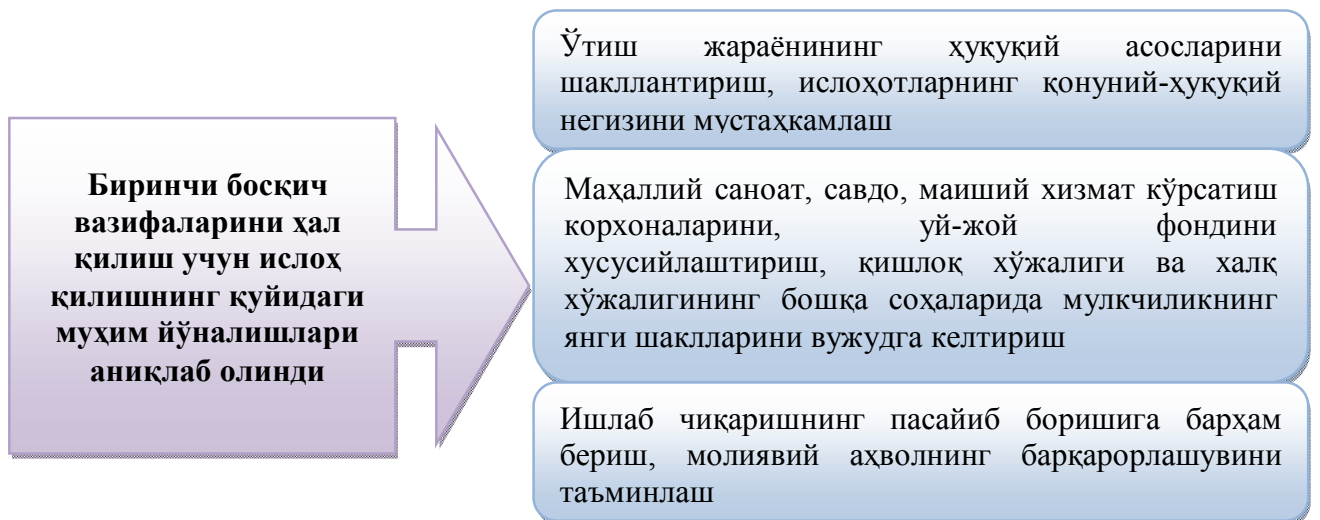
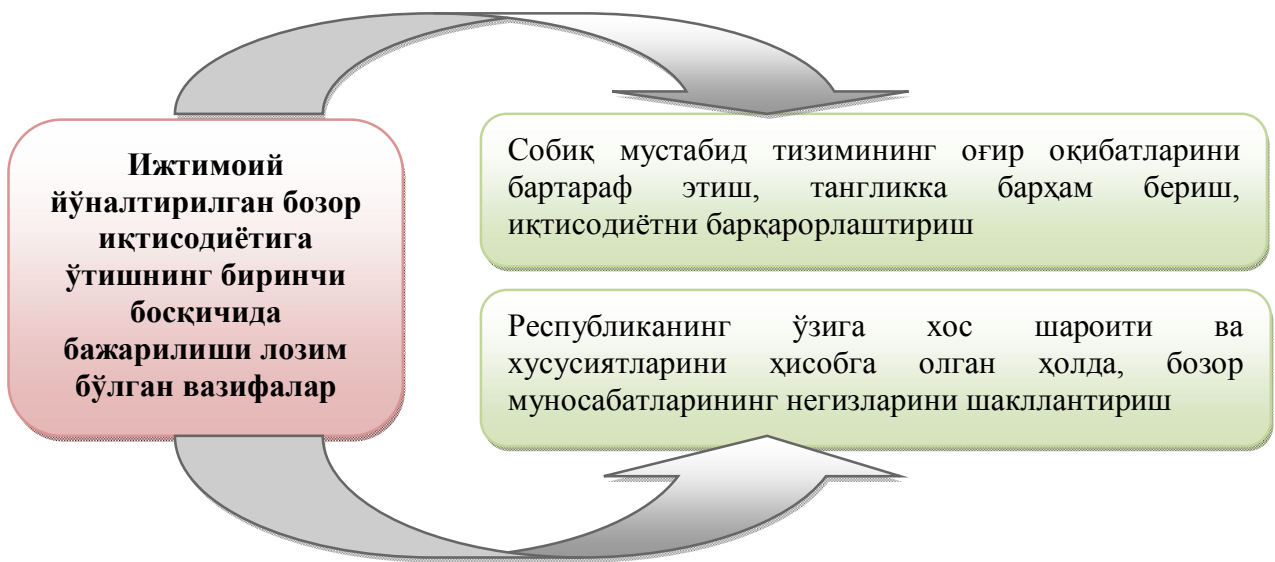
Ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини босқичма-босқич шакллантириш, кудратли ва тинимсиз ривожланиб борадиган, кишилар ҳаёти ва фаолияти учун зарур шарт-шароитларни таъминлайдиган иқтисодий тизимни барпо этиш

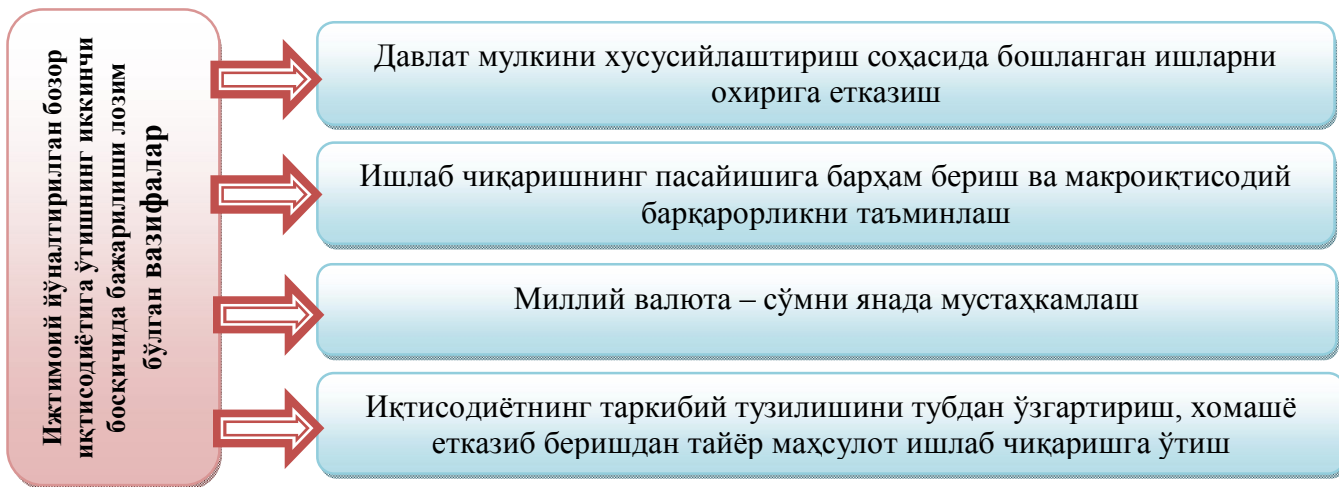
Кўп укладли иқтисодиётни яратиш, инсоннинг мулкдан маҳрум бўлишига барҳам бериш, ташаббускорлик ва удабуронликни бутун чоралар билан ривожлантириш негизи бўлган хусусий мулкнинг давлат томонидан ҳимоя қилинишини таъминлаш

Корхоналар ва фуқароларга кенг иқтисодий эркинликлар бериш, уларнинг хўжалик фаолиятига давлатнинг бевосита аралашувидан воз кечиш, иқтисодиётни бошқаришнинг маъмурий-буйруқбозлик усуллари бартараф этиш, иқтисодий омиллар ва рағбатлантириш воситаларидан кенг фойдаланиш

Иқтисодиётда моддий, табиий ва меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланишни таъминлайдиган чуқур структуравий ўзгаришлар қилиш, рақобатдош маҳсулотлар ишлаб чиқариш, жаҳон иқтисодий тизимига қўшилиб бориш

Фуқароларда янгича иқтисодий фикрлашни шакллантириш, уларнинг дунёқарашини ўзгартириш, ҳар бир кишига ўз меҳнатини сарфлаш соҳаси ва шакллари мустақил белгилаш имконини бериш

Иқтисодиётнинг барқарор ўсишини таъминлаш ва ҳаёт сифатини яхшилаш борасида амалга оширилган саъй-ҳаракатлар

Жаҳон иқтисодиётида кечаётган мураккаб жараёнлар иқтисодиётни барқарор ривожлантириш, рақобатдошлигини ошириш учун унинг таркибий тузилишини муттасил такомиллаштириб бориш заруратини янада кучайтирди. Мамлакатнинг рақобатдошлиги энг аввало унинг иқтисодиёти рақобатдошлиги орқали ифодаланади.

Миллий иқтисодиётнинг рақобатдошлик даражаси унинг табиий ресурс салоҳияти, меҳнат ресурсларининг сони ва сифати (малака даражаси), ишлаб чиқаришнинг техник-технологик модернизациялашганлик даражаси, иқтисодиёт таркибий тузилишининг такомиллашгани, давлатнинг иқтисодий ривожланиш ҳамда ислоҳотлар стратегияси қай даражада илмий асослангани ва ўзгаришлар жараёнларини ҳисобга олгани ҳамда жаҳон иқтисодиётига интеграциялашгани билан белгиланади.

Иқтисодий ислоҳотларнинг ҳозирги босқичида таркибий ўзгаришлар сиёсати

Мамлакат иқтисодиётининг диверсификациялашув даражасини кўтариш, яъни ишлаб чиқарилаётган товарлар ва хизматлар номенклатурасини кенгайтириш, ЯИМ, экспорт каби кўрсаткичларда алоҳида тармоқ маҳсулоти ёки маҳсулот гуруҳининг устунлик қилишига барҳам бериш

Ташқи бозорлардаги конъюнктура ўзгаришларига кам таъсирчан бўлган тармоқ ва соҳаларнинг ЯИМ ва бандликдаги улушининг юқори бўлишини таъминлаш

Тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчи, шунингдек, экспорт қилувчи корхона ва тармоқларнинг хомашё ва бутловчи қисмлар билан таъминланишида маҳаллий корхоналар улушининг устунлигига эришиш

Юқори технологиялар ва замонавий техника билан қуролланган, арзон ва сифатли, ташқи бозорда бемалол рақобатга кириша оладиган sanoat тармоқларининг sanoat ишлаб чиқариши кўрсаткичларидаги улушини ошириш

Конъюнктура ўзгаришларига тез мослашувчан, капитал сифими паст бўлган соҳа ва тармоқларнинг ялпи иқтисодий кўрсаткичларидаги салмоғини ошириш

**Ёруғ истиқбол сари дадил одимлаётган Ўзбекистон дуч келиши
мумкин бўлган хавф-хатарларнинг олдини олишга қаратилган
ҳаракатлар**

Эришилган ютуқларга маҳлиё бўлиб, хотиржамлик кайфиятига берилмаслик

Жаҳон миқёсида глобаллашув ва рақобат кучайиб бораётган бугунги замонда эгаллаб турган ўрнимизни холисона ва танқидий баҳолаш, тобора ошиб бораётган ҳаёт талабларига жавоб бериш, кечаётган давр билан ҳамқадам бўлиш шартлиги

Тараққиёт дастури ва уни амалга ошириш стратегиясини пухта ишлаб чиқиш

Эртанги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда, мамлакатимизни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш йўлидаги изчил ҳаракатларимизни кучайтириш зарурлиги

Президентимиз томонидан Инқирозга қарши чоралар дастурида белгилаб берилган комплекс тадбирлар

Қорхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлашни янада жадаллаштириш, замонавий, мослашувчан технологияларни кенг жорий этиш

Жорий конъюнктура кескин ёмонлашиб бораётган ҳозирги шароитда экспортга маҳсулот чиқарадиган қорхоналарнинг ташқи бозорларда рақобатдош бўлишини қўллаб-қувватлаш бўйича конкрет чора-тадбирларни амалга ошириш ва экспортни рағбатлантириш учун қўшимча омиллар яратиш

Қатъий тежамкорлик тизимини жорий этиш, ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот таннархини камайтиришни рағбатлантириш ҳисобидан қорхоналарнинг рақобатдошлигини ошириш

Электро энергетика тизимини модернизация қилиш, энергия истеъмолини камайтириш ва энергия тежашнинг самарали тизимини жорий этиш чораларини амалга ошириш

Жаҳон бозорида талаб пасайиб бораётган бир шароитда, ички бозорда талабни рағбатлантириш орқали маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни қўллаб-қувватлаш

Мамлакатимиз босиб ўтган мустақил тараққиёт йўлининг биринчи босқичида (1991-2000) ўтиш даври ва миллий давлатчилик асосларини шакллантириш билан боғлиқ қуйидаги долзарб вазифалар амалга оширилди

Эски мустабид совет тизимидан воз кечиб, мамлакатимизда ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган очиқ демократик давлат барпо этиш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш

Асосий қомус – Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш

Сиёсий ва иқтисодий тараққиёт, давлат ва жамият қуриш стратегиясини барпо этишда халқимизнинг тарихан шакланган миллий ва маданий ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган, мамлакатимизнинг мавжуд табиий-иқтисодий, минерал-хом ашё ва инсоний салоҳиятини ҳолисона ва жиддий баҳолаган ҳолда, жаҳон ҳўжалик алоқалари тизимида ўзига муносиб жой эгаллаш мақсадига эришиш

Давлат ва иқтисодиётни бошқаришнинг мустабид, марказлашган тизимига барҳам бериш, мустақил Ўзбекистоннинг янги сиёсий ва давлат тузилиши асосларини, аввало қонунчилик тизимини шакллантириш, марказда ва жойларда ваколатли ҳокимият органларининг яхлит тизимини ташкил этиш

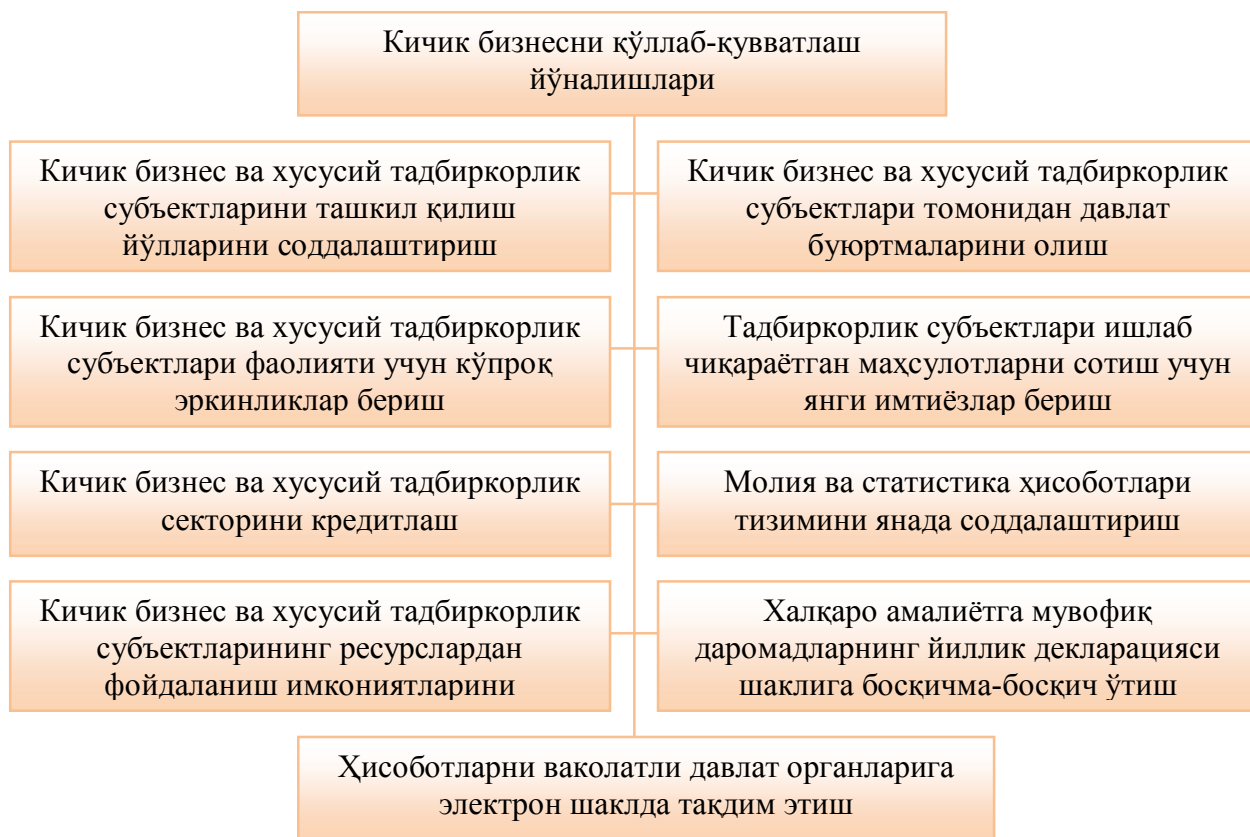

Туб маъмурий ислохотларни амалга ошириш, жумладан: марказлашган режалаштириш ва тақсимлаш тизимининг таянчлари бўлган Давлат план комитети, Давлат таъминот комитети, Давлат нарх комитети, Давлат агросаноат комитети ва кўплаб тармоқ вазирликларини тугатиш, маҳаллий ҳокимият органларини қайта ташкил қилиш – вилоят, туман ва шаҳарларда ҳокимлик институтини жорий этиш. Маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органи тизими – маҳалла институтини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш

Судларни жазоловчи ва фақат давлат манфаатларини ҳимоя қилувчи органдан қонун устуворлиги ва инсон ҳуқуқлари ҳимоясини таъминловчи органга айлантиришга қаратилган яхлит суд ҳокимияти тизимини шакллантириш

ГЛОССАРИЙ

Термин	Ўзбек тилидаги шарҳи	Инглиз тилидаги шарҳи
АГРАР МУНОСАБАТЛАР	ерга эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш билан боғлиқ бўлган муносабатлардан иборат	and-use, use and disposal of land
АГРОБИЗНЕС	қишлоқ хўжалигидаги бизнес тушунилади. Кенг маънода, бунга қишлоқ хўжалиги билан шуғулланувчи бизнес турлари киради	agriculture is understood to be business. In the broad sense, it involves agrarian businesses
АХБОРОТ ЖАМИЯТИ	пулдан олинган фоиз, дивиденд, рента, кўчмас мулк, қишлоқ хўжалик маҳсулотини, хунармандчилик буюмларини сотиш ва ҳар хил хизматлар кўрсатишдан олинган даромадлардир	income derived from money, dividends, rents, real estate, sales of agricultural products, handicrafts and various services
АҲОЛИ ДАРОМАДЛАРИ	аҳолининг маълум вақт давомида пул ва натура шаклида олган даромадлари миқдоридан иборат. АД га иш хақи, тадбиркор даромади, пенсия, нафақа, стипендия, капиталдан олинган фойда,	the amount of income earned by the population for a certain period of time in money and in kind. AD earnings, entrepreneurial income, pensions, pensions, scholarships, capital gains,
БИЗНЕС	(инглизча business-иш, фаолият, машғулот) бойлик, фойда орттиришга йўналтирилган иш, фаолият. Бизнес хўжалик юритиш кўламига қараб йирик, ўрта ва майда турларга бўлинади. Ходимларнинг ўртача сони ва маҳсулот ҳажмига қараб ажратилади	(business English business, business, employment) wealth, profit-making business, activity. Business is subdivided into large, medium and small species, depending on the extent of farming. Depending on the number of employees and the size of the product
БИЗНЕСМЕН	(инглизча business-иш, man-одам)-бизнес билан шуғулланувчи шахс, корчалон	English business-business, man-man) is a businessman, a businessman
БОЗОР	сотувчи ва харидор ўртасида юзага келадиган иқтисодий муносабатлар мажмуи. Бозордаги талаб ва таклиф иқтисодий, демографик, ижтимоий, сиёсий ва маънавий омиллар таъсирида шаклланади.	a set of economic relations that exists between the seller and the buyer. Market demand and supply are influenced by economic, demographic, social, political and spiritual factors.
БОЗОР ИСЛОҲОТЛАРИ	халқ иштирокида давлат томонидан ишлаб чиқилган бозор муносабатларини шакллантиришга қаратилган чора-тадбирларни давлат назорати остида амалга оширишдан иборат	government-led measures to form market-oriented market relations with the public
БОЗОР	сотувчи ва харидор ўртасида бозор	a complex of organizations,

ИНФРАТУЗИЛМАСИ	муносабатлари шаклланишини, ривожланишини таъминлайдиган ташкилотлар, муассасалар, идоралар, корхоналар мажмуаси. Унинг таркибига савдо корхоналари, таъминот ташкилотлари, валюта ва қимматбаҳо қоғозлар биржаси, транспорт, алоқа ва бошқа хизмат кўрсатувчи тармоқлар киради	institutions, agencies, enterprises that promote the formation and development of market relations between sellers and buyers. It includes trading companies, supply agencies, exchange and stock exchanges, transportation, communication and other service sectors.
БЮДЖЕТ	(ингл. budget-сумка)- давлат, корхона, муассаса ва шу кабиларнинг маълум муддат учун олдиндан белгилаб қўйиладиган кирим-чиқим, даромад - буромад сметаси	budget - a predetermined income-for-profit, profit-loss estimate of a government, business, institution, etc.
ВАЛЮТА	(итал. valuta. лат. valere-қадрланмоқ, қиймат)- мамлакатнинг пул бирлиги ва унинг типи (олтин, кумуш, қоғоз, пул)га тенглаштирилган тўлов воситалари	(value, value) - currency of the country and its type (gold, silver, paper, money)
ВИРТУАЛЬ УНИВЕРСИТЕТ	Университет ва коллежларнинг бирлашмаси (АҚШ), интеграция лашган ўқув режалари асосида бир вақтнинг ўзида бир неча ўқув юртларида таҳсил олиш имконияти тини берувчи таълим муассаса лари	The University and College Association (USA), based on integrated curricula, provides educational institutions that can simultaneously study at multiple institutions
ГИПЕРИНФЛЯЦИЯ	ҳаддан ташқари инфляция, нарх-навонинг шиддат билан ўсиши, пул қадрининг ғоят тез пасайиши, пул топишга интилишнинг минимал даражага келиши билан ифодаланади.	excessive inflation, rapid price increases, a dramatic decline in the value of money, and a minimal effort to earn a living.
ГЛОБАЛЛАШУВ	Глобаллашув шароитида нарх-наво ни мутлақо тартибга солиб бўлмайд	Under the conditions of globalization, prices can not be regulated completely
ДЕКЛАРАЦИЯ	1) ҳукумат, ташкилот, фирма номидан расмий эълон қилинган баёнот; асосий принципларни тантанали эълон қилиш; 2) божхонада Д.- қимматбаҳо буюмларни, маҳсулотларни чегарадан олиб чиқишда ва қимматбаҳо пакетларга, бандеролга қўшиб жўнатиладиган ҳужжат.	1) Official statement issued on behalf of the Government, organization, firm; Solemn announcement of basic principles; 2) customs D - a document that delivers valuable goods, goods and goods in the package and packed with expensive packages.
ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ	Демократик жамият даромаднинг миқдори, манбаи, мулк ҳажми ва бошқалар хусусида солиқ тўлаш учун ёзилган ариза	A democratic society is a tax application for income tax, source, property, and so on
ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИГИ	оилавий мулкка асосланувчи, оила аъзолари ёки қариндошларнинг	a commodity entity with a legal entity that is based on family

	биргаликда меҳнати билан ер участкаларида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва сотишни амалга оширувчи юридик шахс мақомига эга бўлган товар хўжалигидир	property, carries out the production and sale of agricultural products at the parcel of land with joint efforts of family members or relatives
ДОТАЦИЯ	ташкilot, корхоналарга давлат томонидан бериладиган ёрдам пули, моддий ёрдам, қўшимча тўлов. Асосан зарарни қоплаш ва бошқа мақсадлар учун ишлатилади	charity, financial support, additional payment to the enterprise, enterprises. It is primarily used for damages and other purposes
ИМПОРТ	(лат. importo-киритаман) - 1) мамлакат ичига фойдаланиш ёки сотиш учун четдан олиб келинган хорижий маҳсулотлар; 2) капитал И.- хориждан мамлакатга келаётган капитал (кредит, заём ва бошқа); 3) четдан олиб келинган маҳсулотларнинг умумий сони ва қиймати	I introduce myself) - 1) foreign products imported into the country for use or sale; 2) capital I.- capital (loan, loan, etc.) coming from abroad; 3) Total number and value of imported products
ИНВЕСТИЦИЯ	(нем. investition, лат. investere-кийинтирмак)-инвестор томонидан бирор бир фаолиятни амалга ошириш учун капитал маблағларни, сармояларни жорий қилиш, фойда олиш мақсадида сарф қилиш. И. мамлакат ичида (ички инвестиция) ва хорижий мамлакатларда (ташқи инвестиция) амалга оширилиши мумкин.	(investment, investment) -Investor to spend capital, investment, and profit for any activity. I. domestic investment (domestic investment) and overseas (foreign investment).
ИННОВАЦИЯ	янгиликни жорий қилиш, фан-техника ютуқларини бошқариш ва ташкил қилиш соҳасидаги янгиликлар мажмуи	innovation in innovation, managing and organizing science and technology achievements
ИНТЕГРАЦИЯ	(лат. integer-бутун) мустақил хўжалик фаолиятининг миллий, минтақа ва халқаро миқёсда ўзаро қўшилиб яхлит хўжалик тизимини ташкил этиши	(lat.integer-integral) of a single economic system of independent economic activity on the national, regional and international level
ИНФОРМАТИЗАЦИЯ	муомаладаги қоғоз пуллар миқдорини тақлиф қилинган савдога чиқарилган товар нархларнинг йиғиндисидан кўпайиб кетиши;	the amount of circulated banknotes in circulation exceeds the sum of the offered commodity price;
ИНФЛЯЦИЯ	қоғоз пулнинг жуда кўп чиқарилиши натижасида пулнинг қадрсизланиши. Бундай ҳолат хўжалик юритиш борасидаги қийинчиликларни бартараф қилиш даврида, маҳсулот ишлаб чиқариш	depreciation of money as a result of excessive cash withdrawal. This situation occurs during the elimination of the difficulties in the management of the economy, as a result of additional cash flows in

	камайган ҳолларда қўшимча пул чоп этиш натижасида юзага келади	case of decline in production.
ИЖТИМОЙ СИЁСАТ	даромадларни тақсимлашда иқтисодиёт қатнашчилари ўртасида тенгсизлик натижасида вужудга келадиган зиддиятларни бартараф этишга қаратилган давлатнинг чора тадбирларидан иборат	government measures to eliminate conflicts arising from inequalities in income distribution between economies
ИНҚИРОЗ	тараққиётнинг орқага қайтиши, пасайиши, таназзули, регресс, тушкунлик; тугаш, битиш. И. га учрамоқ (ёки юз тутмоқ), орқага кетмоқ, пасаймоқ, тушкунликка учрамоқ	retardation, decline, decline, regression, depression; end I. to fall back (or to face), to go back, to fall, to fall into depression
ИСЛОҲОТ	турли равишда ўтказилган ўзгариш: ислоҳ қилиш, реформа. Иқтисодий И.- иқтисодни инқироз ҳолатидан чиқариш борасида ўтказилган чора-тадбирлар	Different change: reform, reform. Economic I. - Measures to eliminate the economy from the crisis
ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТ	хаётий неъматларни ишлаб чиқариш, тақсимлаш, айирбошлаш ва истеъмол қилиш соҳасидаги давлатнинг аниқ мақсадга йўналтирилган тадбирлари тизимидан иборат	a system of government-specific targeted activities in the field of production, distribution, exchange and consumption of vital nutrients
ЖАҲОН БОЗОРИ	халқаро меҳнат тақсимотига асосланувчи иқтисодий ҳамкорликни хилма-хил шакллари билан ўзаро боғланган мамлакатлар ўртасидаги мунтазам олди-сотди муносабатлари	Regular trading relationships between countries that are interconnected in a diversity of economic cooperation based on international labor division
КИЧИК БИЗНЕС	бозор иқтисодиёти ривожланган мамлакатларда ўзига мустақил майда корхоналарнинг даромад олиш мақсадида амалга оширадиган фаолияти	the income-generating activities of independent enterprises in developed market economies
МИЛЛИЙ БОЙЛИК	инсоният жамияти тараққиёти томонидан яратилган ҳамда авлодлар томонидан жамғарилган моддий ва маънавий бойликлар, табиий ресурслардан иборат	the natural resources created by the development of human society and accumulated by the generations of material and spiritual wealth,
МИЛЛИЙ БОЗОР	муайян мамлакатнинг миллий чегараси доирасидаги олди-сотди муносабатлари. ҳар қандай бозор каби турли моддий, маънавий ва интеллектуал товарларни айирбошлаш объектига айланади, ҳамда унда шу мамлакат товарлари билан биргаликда импорт қилинган товарлар ҳам қатнашади	the trading relationship within the national boundaries of a particular country. it becomes an object of exchange of various material, spiritual and intellectual goods, such as any market, and also imports of goods with that country's goods
ТАДБИРКОРЛИК	амалда қабул қилинган қонунлар	activities that involve the

	доирасида корхона, фирма ташкил қилиш, фойда олиш мақсадида маҳсулот ишлаб чиқариш (ёки хизмат кўрсатиш) билан шуғулланувчи фаолият. Тадбиркорлик фаолияти бир ёки бир неча хусусий ва ҳуқуқий шахслар мулкларини ёки қарзга олган мулк, тўлов воситаларини ишга солиш орқали амалга оширилади.	production (or service) of products for the purpose of establishing a firm, a firm, or taking advantage of the laws adopted in practice. Entrepreneurial activity is carried out through the use of property of one or more private and legal entities or property borrowed, and payment means.
ТАДБИРКОР	иктисодий ресурсларини бир-бирига қўшилишини таъминлайдиган ташкилотчи, янгиликка интилувчи, ташаббускор, иктисодий ва бошқа хавфдан, жавобгарликдан кўрқмайдиган кишилар. Бундай хислатлар тадбиркорлик қобилияти деб юритилади	the organizer, who promotes the integration of economic resources, innovation-driven, initiative, economic and other threats and responsibilities. Such qualities are called entrepreneurial talent
ТАРБИЯ	мавжуд маънавий, маданий омилларга эътибор бериш билан бирга фан, маориф, таълим-тарбия ишларига ҳам эътибор кучайтирилди.	attention to the existing spiritual, cultural factors, as well as science, education, educational and educational work.
ТАРБИЯ ТАМОЙИЛЛАРИ	Таълим-тарбия тизимини ўзгартирмасдан туриб, онгни ўзгартириб бўлмайди. Онгни, тафаккурни узгартирмасдан туриб эса, озод ва обод жамиятни барпо этиб бўлмайди	Without changing the educational system, consciousness can not be changed. Without changing the mind and mind, it is impossible to build a free and prosperous society
ТАЪЛИМ	Таълимни ислоҳ қилиш куйидаги тамойиллар асосида олиб борилади таълим муассасаларининг сиёсий партиялар ва ҳаракатлар таъсиридан ҳолилиги	Education reform is based on the following principles: the effectiveness of educational institutions on the part of political parties and movements
ТУРМУШ ДАРАЖАСИ	одатда аҳоли истеъмол қиладиган ҳаётини неъматларнинг миқдори ва сифатига асосланади. Бу моддий неъматлар таркиби жуда ҳам хилма-хил. ТД кўрсаткичлари яхлит тизими шакланган бўлиб, унга туғилиш, ўлиш ва бошқа демографик кўрсаткичлар, ҳаётнинг санитария-гигиена шарт-шароитлари, озиқ-овқат товарларини истеъмол қилиш даражаси, соғлиқни сақлаш, таълим, маданият, иш билан бандлик, меҳнат шароити, аҳолининг даромадлари ва ҳаражатлари, нарх-	usually based on the quantity and quality of vital nutrients consumed by the population. The content of this material wealth is very diverse. TD indicators have been integrated into a single system, such as birth, death and other demographic indicators, sanitation and hygiene conditions, food consumption levels, health, education, culture, employment, working conditions, income and expenditure , price levels, vehicles, recreation, social security, and human freedoms

	наво даражаси, транспорт воситалари, дам олишни ташкил этилиши, ижтимоий таъминланганлиги, инсон эркинлиги каби кўрсаткич билан белгиланади	
УТИШ ДАВРИ	халқимизнинг анъаналарига, удумларига, тилига, дилига, рухиятига асосланиб, келажак ка ишонч, маърифат туйғуларини онгимизга синдириши лозим	based on the traditions, customs, language, language, attitudes of our people, the future will have to empower them with confidence and enlightenment
ҲАМКОРЛИҚДА ЎҚИТИШ	Машғулотлар жараёнида талабалар билан ахборот, шахсий ва касбий тажрибаларни алмашиш асосидаги гуруҳий ўқитиш шакли	The form of group teaching on the basis of exchange of information, personal and professional experiences with students in the course
ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТ	Ягона мақсад, ягона ғоя булмаса жамият инқирозга учрайди, халок бўлади.	If the only goal is not the sole idea, the society will collapse and become a bully.
ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК	хусусий ташаббус орқали ўз маблағларини ишга тушириш асосида ташкил этиладиган тадбиркорлик	Entrepreneurship, created on the basis of own capital through private enterprise
ФЕРМЕР	қишлоқ хўжалик корхонасининг эгаси. Мустақил иш юритувчи - тадбиркор	Owner of agricultural enterprise. Independent businessman - entrepreneur
ФЕРМЕР ХЎЖАЛИГИ	мустақил хўжалик юритиш субъекти. Алоҳида шахс, оила ёки бир гуруҳ фуқаролар томонидан ердан фойдаланиб, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш, уларни қайта ишлаш ва сотишга асосланади. Ф.Х. эркин тадбиркорликнинг бир кўриниши бўлиб, даромад олиш мақсадида тузилади	independent managing subject. Individuals are based on the use of the land by a family or a group of people, on the cultivation, processing and marketing of agricultural produce. F.X. is a form of free enterprise and generated for earning income
ФУКАРАЛИК ЖАМИЯТ	Халқнинг асрлар давомидаги мустақиллик учун кураши рубга чиқиб, мамлакатда ҳуқуқий, демократик жамият шаклланишига шарт-шароит яратилди	The peoples' centuries-old independence struggle went into the rub and created conditions for the formation of a legal and democratic society in the country.
ФУКАРАЛИК ЖАМИЯТ РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИ	Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига ўтишда ҳар хил сарбий ҳолатлар туғдирадиган «фалаж» йўли билан эмас, ўзига хос йўл орқали ўтилди	Uzbekistan's transition to market relations has passed through a specific path rather than a "stroke"
ФУКАРАЛИК ЖАМИЯТ ИНСТИТУТЛАРИ	Ўзбекистонда мустақиллик шароитида сиёсий ва иқтисодий қайта қуришлар амалга оширила бошланди, биринчи навбатда мустақил давлатнинг ҳуқуқий	In Uzbekistan, under the conditions of independence, political and economic restructuring has begun, first of all, the legal basis of the independent state has been created.

	асослари яратилди	
ЭКОЛОГИК МУАММОЛАР	инсоният ҳатти-ҳаракатлари ва хўжалик фаолияти натижасида атроф-муҳитга етказилган зарар	damage to the environment as a result of human action and economic activity
ЭКСПОРТ	товарлар, хизматлар, ишчи кучи ва капитални мамлакат ташқарисига чиқариш	Extracting goods, services, labor, and capital outside the country
ЭРКИН ИҚТИСОДИЙ ХУДУДЛАР	тадбиркорлик ҳудудлари, хориж капиталини эркин амал қилиши учун ажратилган махсус ҳудуд, иқтисодий ўсишни таъминлаш, ижтимоий ва экологик муаммоларни ҳал қилиш мақсадида ташкил этилади	entrepreneurship zones, dedicated areas for the free movement of foreign capital, economic growth, social and environmental issues

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ
Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари:

1. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура.
2. 1-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 364 б.
3. Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. 2-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.-380 б.
4. Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 366 б.
5. Каримов И.А. Бунёдкорлик йўлидан. 4-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1996.– 349 б.
6. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. 5-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1997. -384 б.
7. Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлидан. 6-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1998. – 429 б.
8. Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қураимиз. 7-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 1999. – 410 б.
9. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз. 8-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2000. – 528 б.
10. Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. 9-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2001. – 432 б.
11. Каримов И.А. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. 10-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2002. – 432 б.
12. Каримов И.А. Биз танлаган йўл – демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. 11-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2003. – 320 б.
13. Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжихатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. 12-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2004. – 400 б.
14. Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. 13-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2005. – 448 б.

15. Каримов И.А. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари – олий қадрият. 14-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2006. – 280 б.
16. Каримов И.А. Жамиятимизни эркинлаштириш, ислохотларни чуқурлаштириш, маънавиятимизни юксалтириш ва халқимизнинг ҳаёт даражасини ошириш – барча ишларимизнинг мезони ва мақсадидир. 15-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2007. – 320 б.
17. Каримов И.А. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва иқтисодийтимизни барқарор ривожлантириш йўлида. 16-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2008. – 368 б.
18. Каримов И.А. Ватанимизнинг босқичма-босқич ва барқарор ривожланишини таъминлаш – бизнинг олий мақсадимиз. 17-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2009. – 280 б.
19. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.// Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг 2010 йил 12 ноябрда бўлиб ўтган кўшма мажлисидаги маъруза.
20. Каримов И.А. Жаҳон инқирозининг оқибатларини енгиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ва тараққий топган давлатлар даражасига кўтарилиши сари. 18-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2011. – 280 б.
21. Каримов И.А. Демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш – мамлакатимиз тараққиётининг асосий мезонидир. 19-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2011. – 360 б.
22. Каримов И.А. Бизнинг йўлимиз – демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва модернизация жараёнларини изчил давом эттириш йўлидир. 20-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2011. – 320 б.
23. Каримов И.А. Ўзбекистон халқига тинчлик ва омонлик керак. Т.21. – Т.: Ўзбекистон, 2013.
24. Каримов И.А. Ўзбекистон эришган ютуқ ва марралар-биз танлаган ислохотлар йўлининг тасдиғидир. Т.22. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 сентябрдаги “Миллий ахборот-коммуникация тизимларининг компьютер хавфсизлигини таъминлаш бўйича қўшимча чоралар тўғрисида”ги ПҚ-167-сонли Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16 февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 3 апрелдаги “Ўзбекистон республикасида ахборотни криптографик муҳофаза қилишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-614-сонли Қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 20 майдаги “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилиш чора-тадбирлари тўғрисидаги” ПҚ-1533-сон Қарори.
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

Асосий адабиётлар:

1. Глобаллашув, модернизация ва толерантлик: муаммолар, ечимлар ва истиқболлар. Т., Фалсафа ва ҳуқуқ институти. 2009.
2. Жураев Т., Ақобиров С. Миллий манфаатлар ва миллий хавфсизлик. Т.: Академия, 2007.
3. Левитин Л., Дональд С. Корлайл. Ислон Каримов – Янги Ўзбекистон Президенти. Т., Ўзбекистон, 1996.

4. Мамашокиров С., Тоғаев Ш. Эркин ва фаровон ҳаёт қуришнинг ғоявий-мафкуравий масалалари. Т.: Маънавият, 2007.
5. Мусаев Ф. Демократик давлат қуришнинг фалсафий-ҳуқуқий асослари.Т.: Ўзбекистон 2007
6. Мустақиллик мафкуриси ва Ўзбекистонда демократик жамият қуришнинг иқтисодий, ижтимоий ва маънавий негизлари. –Т. : Университет, 2001.
7. Очилдиев А. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар.-Т.: Ўзбекистон, 2004.
8. Очилдиев А. Глобаллашув ва мафкуравий жараёнлар. Т.: Мухаррир, 2009.
9. Сиёсий партиялар мамлакатни модернизациялаш жараёнида. . Т.: Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2009.
- 10.Тоғаев Ш. Миллий ғоянинг давлат ва жамият қурилишига доир мазмунини ёритиш масаласи. Т.: 2007
- 11.Тўраев Ш. Демократик жараёнлар ва миллий ғоя. Т.: Маънавият, 2008.
- 12.Қаҳҳарова Ш. Глобал маънавият – глобаллашувнинг ғоявий асоси.Т., Tafakkur, 2009.
- 13.Тараққиётнинг ўзбек модели. – Т.:«Ижод дунёси», 2002 йил.
- 14.Миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик – тараққиёт омили. -Т.: Fan va texnologialar, 2003.
- 15.Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. –Т.:“Шарқ”, 2006.

4. Электрон таълим ресурслари:

1. www.mfa.uz.
2. www.press-servise.uz.
3. www.literature.uz.
4. [www. Ziyo net.uz](http://www.Ziyo net.uz).
5. www.gov.uz
www.press.uz

“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фани буйича профессор Б.А.Кошанов тайёрлаган укув-услубий мажмуага мутахассис томонидан берилган тақриз

“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фани буйича укув-услубий мажмуа тингловчиларга ўқитиш сирларини, бу фан бўйича билим, малака ва кўникмага эришишнинг энг самарали ва оптимал йўлларини ўргатади. Давлатимиз раҳбарининг асарлари асосида мамлакатимизда шаклланаётган янгича тафаккур ва дунёқарашнинг маъно-мазмунини халқимизнинг истиқлолга эришиш жараёни, Ўзбекистон танлаб олган миллий тараққиёт моделининг моҳияти, уни босқичма-босқич амалга ошириш жараёнига хос қонуниятлар ва хусусиятларни чуқур фалсафий таҳлил қилиш, ёш авлоднинг қалби ва онгига миллий истиқлол ғояларини, Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғусини сингдиришдан иборат.

“Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” фани буйича укув-услубий мажмуа Президентимиз асарлари асосида истиқлол йилларида мамлакатимизда амалга оширилган стратегик вазифаларни миллий ғоя контекстида фалсафий англаш, бу жараённинг таркибий қисми Ўзбекистоннинг тараққиёт йўли ва ривожланиш стратегиясининг мазмун-моҳиятини чуқур ўргатиш ва унинг жамият ҳаётидаги аҳамиятини асослабради.

Тингловчилар “Ўзбекистонда олиб борилган ислохотларнинг назарий концептуал масалалари” модулини ўзлаштириш орқали билим, кўникма ва малакага эга бўладилар.

Модул мазмуни “Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури”да таълимнинг ижтимоийлашуви бўлимида кўрсатиб ўтилган талаба-ёшларнинг ижтимоий-сиёсий, маънавий дунёқарашини бойитиш, уларда ижтимоий жараёнларга бўлган муносабатни қарор топтиришнинг назарий ва методологик масалаларининг ривожланиш стратегияси билан боғлиқ ҳолда ўқитилади. Мазкур фан ўқув режасидаги: инсон ва жамият ҳаёти ва фаолиятини ўрганувчи ижтимоий-гуманитар фанлар – “фалсафа”, “тарих”, “психология”, “социология”, “педагогика”, “ғоялар фалсафаси каби фанлар билан алоқадор.

Амалий машғулотларни “Кичик гуруҳларда ишлаш”, “Давра суҳбати” ва бошқа таълим методларидан фойдаланилган ҳолда ташкил этиш кўзда тутилган. Бунда ўқув жараёнида фойдаланиладиган замонавий методларининг, педагогик ва ахборот технологияларининг қўлланилиши, маърузалар бўйича замонавий компьютер технологиялари ёрдамида мультимедияли тақдимот тайёрлаш, амалий машғулотларда педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларидан кенг фойдаланиш, илғор тажрибаларини ўрганиш ва оммалаштириш назарда тутилади.

Амалий машғулотларда тингловчилар ўқув модуллари доирасидаги ижодий топшириқлар, кейслар, ўқув лойиҳалари, технологик жараёнлар билан боғлиқ вазиятли масалалар асосида амалий ишларни бажарадилар.

Амалий машғулотлар замонавий таълим услублари ва инновацион технологияларга асосланган ҳолда ўтказилади. Бундан ташқари, мустақил ҳолда ўқув ва илмий адабиётлардан, электрон ресурслардан, тарқатма материаллардан фойдаланиш тавсия этилади.

Умуман укув-услубий мажмуа яхши тайёрланган, слайдлар олий даражада, электрон ресурслардан, тарқатма материаллардан яхши фойдаланган. Мажмуа замонавий талабларга жавоб беради ва олий укув муассасалари профессор-укитувчилари учун тавсия этилади.

Тарих фанлари доктори, профессор

Р.Ж.Уразбаева